

זאת להודיע פי מפלל רבני גאונים דורנו יצ"ו אשר דרשותם לחוות דעת קדשם בקריאת השם "שדי חמד" והבאתי דברי תשובתיהם בקונטרס "באר בשדי" אשר בספר שדי חמד חלק הפללים חלק השלישי.

הנה הוא האחד המיוחד דרפתקא דאורייתא הגאון הגדול ריש מתיבתא בעי"ת "טעלז" שליט"א ענותו תרבני ושלח לי תשובה מאהבה ומפני סיבה לא איסתייץא מילתא להדפיס תמימים דב"ק הנעימים בקונטרס באר בשדי הנ"ל.

והנני נותן לפניכם היום (שליש ראשון לחודש טבת נזר תורת אלקיו עליו) ברכה קונטרסו הנפלא וכבוד ד' מלא וראיתם ופש לבכם ועצמותיכם כדשן תפרחנה ומלאה הארץ דעה ועינינו בגן ירושלים תחונה בב"א: אל פבוד ידיד עליון וידיד נפשי כש"ת מו"ה חיים חנקי' מדיני המכונה חח"ם שליט"א בעל המחבר שדי חמד כמשמעו האב"ד דקראסובאזאר יצ"ו בבי"א: אדשה"ט באהבה נאמנה.

מאוד שמחתי מהבשורה אשר בשרני כי התחיל כ"ת להדפיס ספר שדי חמד חלק ב' ספר נחמד כמשמעו. יתן הד' ויברך על הפוגמר ועל דבר אשר רב אחד קרא עירעור על אשר קרא כ"ת לספרו שדי חמד.

כי יש חשש זילזול שם שדי. שהכורה ספרים קורע את הדף הראשון כנהוג.

ונמצא שם שדי מוטל בכזיון. אף שאין השם מקודש.

כי הוא על שם שדי חמד הכתוב בישע'י. מ"מ הפוסקים בסימן רע"ו הקמירו אף בשם שאינו מקודש.

ויכמו שהאריך בשו"ת מעיל צדקה סימן כ"ג וכו'. ודעת כ"ת שאין בזה שום חשש זילזול והספימו עמו כמה רבנים גאונים.

ורוצה שגם אנכי אחנה דעתי. והאמת נתן להאמר.

כי לא אבין למה לי לכ"ת לשאול גם אותי. אחרי שכ"ת ס"ל דאין בזה שום חשש ורבים מהגאונים הספימו עמו ויוכל כ"ת לסמוך על זה בלא פקפוק א"כ אין נפקא מינא כלל אם גם אנכי אחנה דעתי שאף אם יהי' לדעתי איסור בדבר.

בטלה דעתי אצל כ"ת והגאונים שעמו. אמנם רצון צדיק אעשה.

והתחלתי לעיין בזה ואמרתי כמה גדול פח כ"ת שע"י זה נתחדש לי כמה דברים להלכה ולמעשה אשר תלוי בזה קדושת השם. באשר יבואר הלאה וע"י זכאי ככ"ת מגלגלים זכות: א) וטרם כל הנני להגיד לכ"ת פי אף לדעתי הקטנה.

אין פאן שום חשש ופקפוק כל שהוא לחוש לזילזול השם של שדי ומאד אתמה על הרב המערער. שהביא ראיה מתשובת מעיל צדקה.

ושם בסימן כ"ג מבואר סתירה לדבריו. שמבואר שם להדיא שדווקא היכי שכתב השם בכונה.

אלא שכתב בלא קדושה. היינו שבתחילת הפתיבה לא אמר שכותב לשם קדושת השם.

אסור למחוקו. אבל אם רצה לכתוב יהודה ולא הטיל בו דל"ת.

כיון שלא הי' פונתו לכתוב שם. מותר למחוקו.

א"כ כש"כ בנידון דידן שפוטב לכתחילה לשם חול של שדי חמד הכתוב בישע"י. שהפוננה שדה בסמיכות ולא לשם שדי.

שמותר למחוקו. ואף שיש לחלק קצת.

אמנם אין בו כדי חילוק. ועוד הש"ך בסימן (רע"ו) (סק"י) פתב וזה לשונו.

דשם של חול אלא שהוא נכתב כשמות הקדושים כגון ויהייתם כאלהים וכו' ג מותר למחוקו כו' עכ"ל. ושם בחדושי רע"ק אות ה' פתב וז"ל היכי דסמוכים יחד אלהי האלהים בזה אלהים הוא חול.

דקאי אשופטים דעלמא והוא יתב' שופט עליהם. כי רם הד' כו' וביהושע (כ"ב כ"ב) אל אלהים ד' ופירש"י אל כל אלהים הוא הד'.

ולפ"ז בפסוקים הנ"ל מותר למחוק תבת אלהים כו' עכ"ל. וא"כ מה התם שפירש אלהים חול ופירש אלהים קודש הוא שנה שהוא לשון שופטים וגם קריאתם שנה עכ"ז מותר למחוקו בלא שום פקפוק.

ק"ו בן ק"ו תבת שדי שסמוכה לתבת חמד שפירשו שנה מפירש שם שדי. ששדה הסמוכה לחמד פירושו שדה בסמיכות ושם שדי פירושו שיש בכחו די ענין בפירש"י בפ' לך לך (י"ז א') מה שפירש על שם שדי ופירש הרמב"ן שם.

וגם קריאתם אינה שנה שנה הוא שדי וזה הוא שדי. שמותר למחוק שם שדי הסמוכה לחמד שבישע"י.

בלא שום פקפוק בעולם: ועוד לדעת הרב המערער יהי' אסור למחוק כל אל שבתורה כמו בפסוקים וידבר הד' אל משה וכן תבת אל כמו בפסוק אחי אל תרעו שהרי תבות אל נאל כתיבתם שנה לתבת אל שהוא קודש.

ואם משום דתבות אל נאל קריאתם שנה מתבת אל שהוא קודש. הא שם שדי הסמוכה אצל חמד נמי קריאתו משונה משם שדי שהוא קודש וגדולה מזו מצאתי.

ששם העיר בית-אל אף שקרא אותה יעקב אבינו (ויצא כ"ח י"ט) (וישלח ל"ה ט"ו) על שם שהיא בית השם עכ"ז לא נהגו הסופרים לקדש תבת אל שבת אל כמבואר באלהיו רבה. וע"כ הטעם שבינו שסוף סוף נקרא שם העיר כן שוב אין בו קדושה כמו שמות שארי ערים.

ואין משגיחים על הטעם שקראו שם העיר. מפני ששם נראה אלקים.

כיון שהוא שם עיר. וראיתי להח"ס בחלק יו"ד (סימן ע"ר) שכתב.

שהטעם שאין מקדשים תיבת אל שבת אל. משום ששני התיבות בית אל חשובים כתיבה אחת.

וְזֶה לְשׁוֹנוֹ שֵׁם (אֲחֵר שֶׁכָּתַב שֶׁדַּעַתוֹ שָׁאִין לְכַתּוֹב בֵּית אֵל בְּשֵׁתֵי שֵׁטוֹת) וּקְצַת נ"ל נָמִי  
סַעַד מֵהָא שָׁאִין הַסּוֹפְרִים מְקַדְּשִׁים תִּיבַת אֵל שְׁבִיבִית אֵל וְכָתַב הָאֱלִיהוּ רַבָּה הַטַּעַם מְדַלָּא  
תַּרְגָּם אוֹנְקֵלוֹס בֵּית אֱלֹהָא אֱלָא כָּתַב בֵּית אֵל.

א"כ מֵהָא גּוֹפָא מוֹכַח שֶׁיֵּשׁ שִׁיבוֹת לְהַתִּיבוֹת זֶה עִם זֶה וְאִינָם נִחְלָקִים לְגַמְרֵי עכ"ל וְדַבְרֵי  
הַח"ס תְּמוּהֵינָן. דָּאָם הַטַּעַם מַה שֶׁלֹּא תַּרְגָּם אוֹנְקֵלוֹס בֵּית אֱלֹהָא כְּמוֹ שֶׁתַּרְגָּם אוֹנְקֵלוֹס בִּפ' וְיִצְאָ (ל"א י"ג) אֲנָכִי אֲנָא אֱלֹהָא דְאַתְגְּלִיתִי וְכו'.

מִשּׁוּם שֶׁחֹשֵׁב אוֹנְקֵלוֹס בֵּית אֵל כְּמוֹ תִיבָה אַחַת. א"כ תִּקְשָׁה אֲמַאי בִּפ' וְיִשְׁלַח (ל"ה ז')  
בְּהַפְסוּק וַיְכֹן שֵׁם מִזִּבְחַ וַיִּקְרָא לְמָקוֹם אֵל בֵּית אֵל לֹא תַּרְגָּם אוֹנְקֵלוֹס וְקָרָא לְאַתְרָא  
אֱלֹהָא דְבֵית אֵל רַק כָּתַב וְקָרָא לְאַתְרָא אֵל בֵּית אֵל.

וְאִין לִזְמַר דְּהֵתָם נָמִי נִחְשָׁבִים כָּל הַשְּׁלוּשָׁה תִיבוֹת כְּמוֹ תִיבָה אַחַת. דְּהָא אֵל הָרֵאשׁוֹן שֶׁל  
אֵל בֵּית אֵל מְקַדְּשִׁים הַסּוֹפְרִים וְלִיכָּא אַף דְּעָה אַחַת שָׁאִין צָרִיף לְמַדְשׁוֹ אֲכָל הָאֲמַת נִתְּנָן  
לְהַאֲמַר.

דְּכִינּוֹן דְּסוֹף סוֹף שֵׁם הָעִיר הוּא בֵּית אֵל לְזֹאת לֹא תַּרְגָּם אוֹתָהּ אוֹנְקֵלוֹס. רַק כָּתַב אוֹתָהּ  
כְּשֶׁמָּה בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ כִּינּוֹן שֶׁמִּתְחִילָה נִקְרָא שְׁמָה כּו'.

אִז גַּם בְּאַרְמִית קוֹרִין אוֹתָהּ כּו' כִּי גַם בְּאַרְמִית שֵׁם הָעָרִים כְּשֶׁמָּם בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ. שֶׁכָּכֵל  
שְׁמוֹת הָעָרִים שֶׁבַתּוֹרָה לֹא שִׁינָּה אוֹנְקֵלוֹס שְׁמָם מֵאַשְׁרֵי נִקְרְאִים בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ.

זוֹלַת עָרִים מְעַט שֶׁשְּׁמָם בִּלְשׁוֹן אַרְמִית אִינּוֹן כְּשֶׁמָּם בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ כְּמוֹ (בְּרֵאשִׁית ט"ז)  
בֵּין קֹדֶשׁ וּבֵין בְּרַד תַּרְגָּם אוֹנְקֵלוֹס בֵּין רָקָם וּבֵין חֲגָרָא. מִשּׁוּם הֵכִי בְּנִיקְרָא יַעֲקֹב לְמָקוֹם  
אֵל בֵּית אֵל כִּינּוֹן שֶׁהוּא שֵׁם מָקוֹם לֹא תַּרְגָּם אוֹנְקֵלוֹס אֶת הַתִּיבוֹת אֵל בֵּית אֵל רַק כָּתַב  
אוֹתָם כְּמוֹ שֶׁהֵם בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ אֵל בֵּית אֵל.

כְּמוֹ בִּפ' וְיִצְאָ (ל"א מ"ז) דִּיעֲקֹב קָרָא לְהַגֵּל גִּלְעָד. כְּדַכְתִּיב וַיַּעֲקֹב קָרָא לוֹ גִּלְעָד א תַּרְגָּם  
אוֹנְקֵלוֹס יִגְר שְׁהִדוּתָא.

רַק כָּתַב וַיַּעֲקֹב קָרָא לִיה גִּלְעָד וְכו' לְהִיפּוֹף דְּלָכּוֹן קָרָא לְשֵׁם הַגֵּל יִגְר שְׁהִדוּתָא. מִפְּנֵי שֶׁהִי'  
מְדַבֵּר בִּלְשׁוֹן אַרְמִית.

לֹא שִׁינָּה הַכְּתוּב גַּם בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ וְכָתוּב בַּתּוֹרָה וַיִּקְרָא לוֹ לָכֵן יִגְר שְׁהִדוּתָא וְזֶה בְּרוּר  
וְע"כ הַטַּעַם מַה שָׁאִין הַסּוֹפְרִים מְקַדְּשִׁים תִּיבַת אֵל שְׁבִיבִית אֵל הוּא כְּמוֹ שֶׁכָּתְבֵנוּ מִשּׁוּם  
שֶׁנֶּשְׂאָר כּו' שֵׁם הָעִיר.

א"כ אִין בּוֹ קִדְּוָשָׁה יוֹתֵר מִשְׁאָר שְׁמוֹת הָעָרִים וְאִין מִשְׁגִּיחִין עַל הַטַּעַם שֶׁבַעֲבוּרוֹ נִקְרָא  
שֵׁם הָעִיר כּו'. כִּינּוֹן דְּסוֹף סוֹף הוּא שֵׁם עִיר.

אִין בּוֹ קִדְּוָשָׁה. אֲמַנָּם גַּם לְפִי טַעַם זֶה תִּקְשָׁה דְּאֲמַאי אֵל הָרֵאשׁוֹן דְּבִפְסוּק וַיִּקְרָא לְמָקוֹם  
אֵל בֵּית אֵל מְקַדְּשִׁים הַסּוֹפְרִים אוֹתוֹ מִשּׁוּם דְּהוּא וְדֹאִי קוֹדֶשׁ כְּמוֹ שֶׁכָּתְבֵנוּ לְמַעְלָה.

הָא הֵתָם נָמִי הוּא שֵׁם מָקוֹם כְּמוֹ אֵל שְׁבִיבִית אֵל הָעִיר דְּמָה לִי אִם הוּא שֵׁם עִיר אוֹ שֵׁם  
מָקוֹם. וַיֵּשׁ לִזְמַר דְּדוּוּקָא הִיכִי שֶׁנֶּשְׂאָר שֵׁם הָעִיר כּו' לְעוֹלָם.

וְגַם כְּוִנָּת הַקּוֹרָא הִיָּתָה שֶׁיִּשְׂאָר שְׁמוֹ כּו' לְעוֹלָם. אִין צָרִיף לְמַדְשׁוֹ.

כִּינּוּן שְׂסוּף סוּף נִשְׁאָר כֵּן שֵׁם הָעִיר אִין בּוֹ קִדְוָשָׁה. אָבֵל בְּפָסוּק וַיִּקְרָא יַעֲקֹב לְמָקוֹם אֵל בֵּית אֵל לֹא נִשְׁאָר שְׁמוֹ כֵּן לְעוֹלָם וְגַם כְּנוֹנֶת יַעֲקֹב לֹא הִיָּתָה שִׁישְׁאָר כֵּן הַשֵּׁם לְעוֹלָם.

רַק בָּעֵת שֶׁבָּנָה הַמִּזְבֵּחַ קָרָא יַעֲקֹב לְפִי שְׁעָה. לְהַמְקוֹם שְׁעוֹמֵד עָלָיו הַמִּזְבֵּחַ.

אֵל בֵּית אֵל. לְהוֹדוֹת לַשֵּׁם עַל שֶׁנִּרְאָה אֵלָיו שֵׁם.

וּמַעֲוֹלָם לֹא הָיָה כְּנוֹנֶת יַעֲקֹב שִׁישְׁאָר הַשֵּׁם כֵּן לְעוֹלָם. רַק כָּל זְמַן שִׁיָּהֲלִי הַמִּזְבֵּחַ שֶׁבָּנָה עוֹמֵד שֵׁם יְהִי נִקְרָא אֵל בֵּית אֵל.

וְהוּא מִמֶּשׁ כְּמוֹ בַּ' בְּשִׁלַּח (י"ז ט"ז) שֶׁקָּרָא מֹשֶׁה לְהַמִּזְבֵּחַ ד' נָסִי הֵיָּינוּ לְפִי פִירֵשׁ רַש"י שֵׁם דָּשֵׁם הַמִּזְבֵּחַ קָרָא מֹשֶׁה ד' נָסִי (וְדִלָּא כְּמִשְׁמַעוֹת אוֹנְקִלוֹס שֶׁהוּא מְפָרֵשׁ בְּעֵנֶינּוּ אַחֵר דִּלָּא כְּרַש"י) דִּהְיָה הַשֵּׁם קוֹדֵשׁ וְצָרִיף לְקִדְשׁוֹ בְּלֹא שׁוּם סָפֵק.

וְתַדַּע שֶׁשֵּׁם שֶׁל אֵל בֵּית אֵל שֶׁקָּרָא יַעֲקֹב לֹא נִשְׁאָר כֵּן מִשְׁעָה שֶׁנִּסְעָה יַעֲקֹב מִשָּׁם. שֶׁהָרִי שֵׁם בַּ' וַיִּשְׁלַח מִבְּנוֹתָר שֶׁנִּרְאָה הַד' לִיעֲקֹב בְּשׁוּבוֹ מִפָּדוֹן אֶרֶם בְּבֵית אֵל בְּאוֹתוֹ מְקוֹם עֲצֻמוֹ שֶׁנִּרְאָה אֵלָיו בְּלָכְתּוֹ לְפָדוֹן אֶרֶם וְאֲשֶׁר קָרָא יַעֲקֹב אוֹתוֹ אֵל בֵּית אֵל [כְּדֹכְתִּיב שֵׁם בְּוִישְׁלַח (ל"ה ז') וַיִּכֶּן שֵׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לְמָקוֹם אֵל בֵּית אֵל כִּי שֵׁם נִגְלוֹ אֵלָיו הָאֱלֹהִים בְּכִרְחוֹ מִפְּנֵי אֲחִיו וְכִתִּיב שֵׁם בְּפָסוּק ט' וַיִּרְא אֱלֹהִים אֵל יַעֲקֹב עוֹד בְּבֹאוֹ מִפָּדוֹן אֶרֶם וּפִירֵשׁ"י זֶה לְשׁוֹנוֹ פַּעַם שְׁנֵי בְּמָקוֹם הַזֶּה.

אֶחָד בְּלָכְתּוֹ וְאֶחָד בְּשׁוּבוֹ עַכ"ל] וְכִתּוּב שֵׁם בְּפָסוּק ט"ז וַיִּקְרָא יַעֲקֹב שֵׁם הַמָּקוֹם אֲשֶׁר דִּבֶּר אִתּוֹ בֵּית אֵל. וְלֹא כִתִּיב שֶׁקָּרָא אוֹתוֹ אֵל בֵּית אֵל.

דָּשֵׁם אֵל בֵּית אֵל קָרָא לְמָקוֹם הַהוּא לְפִי שְׁעָה כָּל זְמַן שִׁיָּהֲלִי עוֹמֵד שֵׁם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר בָּנָה. אָבֵל שֵׁם בֵּית אֵל שֶׁקָּרָא יַעֲקֹב לְהָעִיר.

אֲשֶׁר מִלְּפָנִים הָיָה שְׁמָהּ לוֹז. נִשְׁאָר כֵּן לְעוֹלָם.

לְפִיכָף קָרָא אוֹתָהּ יַעֲקֹב עוֹד הַפַּעַם בֵּית אֵל לְחֻזֵּק הַדִּבָּר שִׁישְׁאָר שֵׁם הָעִיר כֵּן לְעוֹלָם. וְכִדְכְּתִיב תִּיֶכֶף בְּפָסוּק שֶׁאֲחֲרָיו וַיִּסַּע יַעֲקֹב מִבֵּית אֵל כִּי כֵן שְׁמָהּ לְעוֹלָם.

וּא"כ לְפִי זֶה נִרְאָה דְּמוּתָר לְמַחֲוֹק תִּיבֵת אֵל שְׁבִיבִית אֵל. וּא"כ כַּש"כ בְּנִידוֹן דִּידוֹן שְׁמוֹתָר לְמַחֲוֹק תִּיבֵת שְׁלִי שְׁלִי חֲמֵד הָאֲמוּר בִּישְׁעִי אֲמַנֵּם רְאִיתִי לְהַחֲתֵם סוּפָר שֵׁם שְׁחֲשִׁשׁ לְהַחֲמִיר.

שְׁלֹא לְמַחֲוֹק כִּינּוּן שֶׁהִטְעַם שֶׁקָּרָא בֵּית אֵל הוּא מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה שֵׁם אֵלָיו הָאֱלֹקִים וְאֲנֹכִי לֹא יִדְעָתִי לְחַלֵּק בֵּין קִידּוּשׁ לְמַחֲוִיקָה. אֲמַנֵּם אִין נִפְקָא מִיָּנָא מִזֶּה בְּזַמְנָנוּ.

דְּנִהְגוּ הַסּוּפָרִים שֶׁל עֵתָהּ. עַל פִּי תְּשׁוּבוֹת חֲדָשׁוֹת לְקִדְשׁ אֵת תִּיבֵת אֵל שְׁבִיבִית אֵל עַל תְּנַאי דִּילְמָא הוּא קוֹדֵשׁ.

דְּהֵם ס"ל דִּישׁ סְבָרָא לוֹמַר דָּאֵף שֶׁהוּא שֵׁם עִיר. מ"מ כִּינּוּן דְּמַשׁוּם שֶׁרָאָה יַעֲקֹב בְּנִבּוּאָה שֶׁהוּא בֵּית אֱלֹקִים וּמַשׁוּם זֶה קָרָאָה בֵּית אֵל.

יֵשׁ לוֹמַר דִּהוּא שֵׁם קוֹדֵשׁ וְצָרִיף לְקִדְשׁוֹ. וְכִינּוּן שֶׁצָּרִיף לְקִדְשׁוֹ מִסְּפָק א"כ וְדֹאֵי שְׁאִין רְשָׁאִים לְמוֹחֲקוֹ: ב) אֲמַנֵּם רְאִיתִי בְּסִפְרֵי הַסּוּפָרִים אֲשֶׁר סִדְּרוּ לָהֶם אֵיזָה מִן הַסּוּפָרִים הַמְּנוּבָּהִים עַל פִּי דְּבָרֵי תְּשׁוּבוֹת הָאֲחֵרוֹנִים שֶׁצֻּרְרָא.

שָׁהֶם פָּתְבוּ לְקֹדֶשׁ מִסָּפֶק אֶת תִּיבַת אֶל שְׂבִיבִית אֶל שְׂבִכָל הַתּוֹרָה עַל תְּנַאי. וְלֹא יֵצְאוּ  
לְחֹלֶק בֵּין בֵּית אֶל לְבֵית אֶל.

אָבֵל בְּאֶמֶת יֵשׁ תִּיבַת אֶל שְׂבִיבִית אֶל שְׂצָרִיף לְקֹדֶשׁוֹ מִצַּד וְדַאי. וְיֵשׁ שְׂצָרִיף לְקֹדֶשׁוֹ מִסָּפֶק  
עַל תְּנַאי.

וְיֵשׁ שְׂאִין צָרִיף לְקֹדֶשׁוֹ אַף עַל תְּנַאי. כִּי הוּא חוֹל גָּמוּר פֶּאֶשֶׁר יִבְנוּאֵר.

דִּהְנָה בְּפִירִשׁ"י הַמְדֻנֶּקֶת בִּפ' וְיֵצְא (כ"ח י"ז) פֶּתַח רִשׁ"י וְזֶה לְשׁוֹנוֹ (שֵׁם בְּסוֹף הַדִּיבּוּר)  
יֵהֵב דַּעֲתִיהָ לְמַהְדָּר וְחֹזֵר עַד בֵּית אֶל וְקִפְצָה לֹו הָאָרֶץ. בֵּית אֶל לֹא זֶה הִיא הַסְמוּךְ לְעִי.

אֶלָּא לִירוּשָׁלַיִם. וְעַל שֵׁם שְׁהִיָּתָה עִיר הָאֱלֹהִים קִרְאָהּ בֵּית אֶל וְהוּא הִר הַמּוֹרִיָּה שְׁהִתְפַּלֵּל  
בּוֹ אֲבָרָהָם וְהוּא הַשָּׂדֶה שְׁהִתְפַּלֵּל בּוֹ יִצְחָק.

וְכֵן בְּגִמְרָא פְּסָחִים [פ"ח] לְכוּ וְנַעֲלֶה וְגו' לֹא פֶּאֶבְרָהָם שְׁקִרְאוֹ הִר וְלֹא כִּי־יִצְחָק שְׁקִרְאוֹ  
שָׂדֶה וְלֹא כִּי־עֶקֶב שְׁקִרְאוֹ בֵּית אֶל עַכ"ל שֶׁל פִּירִשׁ"י מְדֻנֶּקֶת. וְעֵינֵינוּ בְּרַמְבַּ"ן שֵׁם בְּתַחֲזִילַת  
פ' וְיֵצְא.

שְׁהִיָּא בְּזֶה מַחְלּוֹקוֹת תְּנָאִים בְּמִדְרָשׁ. וְזֶה לְשׁוֹנוֹ (בְּאֶמֶצֶע הַדִּיבּוּר) וְלִדְעָתוֹ שֶׁל ר' יוֹסִי  
בֶּן זִמְרָא לֹוֹ הִיא יְרוּשָׁלַיִם שְׁקִרְאוֹ בֵּית אֶל וְאֶפְשָׁר שְׁהִיָּתָה בֶּן לְפִי הַמְקִרְאוֹת שְׁבִסְפָר  
יְהוֹשֻׁעַ וּבְאֶמֶת שְׂאִינוֹ בֵּית אֶל הַסְמוּךְ לְעִי.

כִּי כֵן שֵׁם הָעִיר לְרֵאשׁוֹנָה בִּימֵי אֲבָרָהָם וְקִנְדָם לְכוּ עַכ"ל. וְעֵינֵינוּ שֵׁם בְּרַמְבַּ"ן שְׁמוּכָה  
מְדַבְּרִיו שֶׁהוּא מְפָרֵשׁ שֶׁר' יְהוֹנָתָן ב"ר סִימֵן חוֹלֵק עַל ר' יוֹסִי בֶּן זִמְרָא וּס"ל שֶׁלֹוֹ שְׁקִרְאָהּ  
יַעֲקֹב בֵּית אֶל אֵינוֹ יְרוּשָׁלַיִם רַק מְקוֹם אַחֵר וְהִנֵּה מֶה שְׂכַתֵּב הַרְמַבַּ"ן שְׁפָדַעַת ר' יוֹסִי בֶּן  
זִמְרָא שֶׁלֹוֹ הִיא יְרוּשָׁלַיִם נִרְאָה בֶּן מִהַמְקִרְאוֹת שְׁבִסְפָר יְהוֹשֻׁעַ.

דְּבָרֵינוּ לְכַאוֹרָה תְּמוּהִין. דְּנִהֵי דְמוּכָה מִהַמְקִרְאוֹת שְׁבִסְפָר יְהוֹשֻׁעַ שְׁהִעִיר לֹוֹ שְׁקִרְאָהּ  
יַעֲקֹב בֵּית אֶל אֵינָהּ בֵּית אֶל הַסְמוּכָה לְעִי רַק בֵּת אֶל אַחֲרֵת.

אֲמָנָם מוּכָח שֵׁם. שְׁהִעִיר לֹוֹן שְׁקִרְאָהּ יַעֲקֹב בֵּית אֶל אֵינָהּ יְרוּשָׁלַיִם דְּכָתִיב בִּיהוֹשֻׁעַ (י"ח  
י"ג) וְעַבְרַת מִשֵּׁם הַגָּבוֹל (פִּירִשׁ שֶׁל בְּנִימֵן) לֹוֹזָה.

אֶל פֶּתֶף לֹוֹזָה נִגְבָּה הִיא בֵּית אֶל וּפִירִשׁ"י וְז"ל הִיא בֵּית אֶל שְׁקִרְאָהּ יַעֲקֹב. וְלֹא זֶה הִיא  
בֵּית אֶל שְׂאֶצֶל הָעִי.

שְׁהִירֵי אוֹמֵר בְּגָבוֹל יוֹסֵף וְיֵצְא מִבֵּית אֶל לֹוֹזָה לְמַדְנֵנוּ שְׁשֻׁנִּים הִי' וְלֹוֹז לֹא בְּחֻלְק בְּנִימֵן כֹּו'  
עַכ"ל וְע"ש בְּפִירִשׁ הַמְלָכִי"ם. וּבְאֶמֶת כָּל הַמַּעֲיִין קִצֵּת בְּהַפְסוּקִים הַנִּזְכָּרִים.

נִרְאָה לְהַדְיָא שֶׁלֹוֹ שְׁקִרְאָהּ יַעֲקֹב בֵּית אֶל הִיָּתָה בְּחֻלְקוֹ שֶׁל יוֹסֵף. וְלֹא בְּחֻלְקוֹ שֶׁל בְּנִימֵן.

וְכֵן מִבְּנוֹאֵר בְּשׁוּפְטִים (א' כ"ג) וְנִתִּירוֹ בֵּית יוֹסֵף בְּבֵית אֶל וְשֵׁם הָעִיר לְפָנִים לֹוֹז וְגו' וַיִּכּוּ  
אֶת הָעִיר לְפִי חֶרֶב וְגו'. אֲלֵמָּא דְּבְחֻלְקוֹ שֶׁל יוֹסֵף הִי'.

וְאִם לֹוֹז הִיא יְרוּשָׁלַיִם. הִי' לְלֹוֹז לְהִיּוֹת בְּחֻלְקוֹ שֶׁל בְּנִימֵן אוֹ בְּחֻלְקוֹ שֶׁל יְהוֹנָתָן דְּעִיקָר  
יְרוּשָׁלַיִם הִיָּתָה בְּחֻלְקוֹ שֶׁל בְּנִימֵן וְנִרְצִיעַ אַחַת בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם הִיָּתָה בְּחֻלְקוֹ שֶׁל יְהוֹנָתָן  
(עֵינֵינוּ בִּיהוֹשֻׁעַ ט"ו ח') וְשֵׁם בִּיהוֹשֻׁעַ (י"ח כ"ח) וּבְשׁוּפְטִים (א' ח) וְגַם בְּפָסוּק (כ"א).

לזאת צריך לומר. דהרמב"ן ס"ל דהעיר לזו אשר קראה יעקב בית אל.

היתה סמוכה לירושלים מאד ויעקב לא לן בתוך העיר לזו. רק בשדה חוץ לעיר רחוק קצת מהעיר וכן איתא להדיא בפסיקתא זוטרפתא וזה לשונה לזו שם העיר.

זאת העיר היתה קרובה למקום ששכב בו יעקב אבינו עכ"ל. ומשום שהי' שוכב יעקב סמוך להעיר לזו קרא יעקב שם העיר לזו בית אל.

למען ידעו דורות הבאים שסביב לזו. הוא המקום המקודש שבו שער שמים ובית אלקים. ובימי יהושע נתוספו בירושלים בנינים הרבה מאוד עד שנמשכה העיר ירושלים עד המקום ששכב בו יעקב ועד בכלל. ושם נבנה בית המקדש וזה הי' בחלקו של בנימו.

והעיר לזו עצמה שהיתה סמוכה להמקום ששכב בו יעקב (שקרא יעקב בית אל מפני שהיתה סמוכה להמקום ששכב עליו) היתה בחלקו של יוסף: ובאמת המקום ששכב עליו יעקב אשר בשובו מפדן ארם בנה עליו יעקב מזבח.

קרא יעקב אותו אל בית אל כדמפורש בויש"ל (ל"ה ז') דכתיב ויבן שם מזבח ויקרא למקום אל בית אל שאין כוונתו על העיר לזו שהרי אחרי כן שם בפסוק ט"ו כתיב ויקרא יעקב את שם המקום אשר דבר אתו שם אלקים בית אל ולא כתיב שקרא את שם המקום אל בית אל.

משום שבפסוק ט"ו כוונתו על העיר לזו. ואת העיר לזו לא קרא יעקב מעולם אל בית אל רק בית אל בלחוד וכדכתיב תיקף בפסוק ט"ז שאחריו ניסע יעקב מבית אל.

ואף שפבר קרא יעקב את שם העיר בית אל בלכתו לפדן ארם. מ"מ גם בשובו מפדן ארם קרא שם העיר פעם שנית בית אל לחזק הדבר שישאר כן שם העיר לעולם.

וא"כ לפי זה תיבת אל שבפסוק (ל"ה ז') דכתיב ויבן מזבח ויקרא למקום \*\* (ובזה מתורץ פירש רש"י המדויק שכתבנו בפנים שכתב וזה לשונו בית אל לא זה הסמוך לעי אלא לירושלים עכ"ל א"כ משמע מדבריו שלזו שקראה יעקב אל אינה ירושלים.

אלא שסמוכה לירושלים ואחרי כן באותו דיבור הביא רש"י הגמרא דפסחים שמבואר שבית אל היא הר המוריה שהיא ירושלים כמו שמבואר ברש"י וירא (כ"ב ב') וכמו שפסיק רש"י בשם הגמרא לא פאברהם שקראו הר כו' אלא כיעקב שקראו בית אל וכן כתב רש"י בויצא (כ"ח א') וזה לשונו ניפגע במקום לא הזכיר הכתוב באיזה מקום.

אלא במקום הנזכר במקום אחר הוא הר המוריה כו' עכ"ל (והנה לפי מה שכתב השפתי חכמים שם בשם מהרש"ל ויצא (כ"ח י"ז) יש ליישב דברי רש"י אבל כל הרוואה יראה להדיא שאין משמעות דברי רש"י כפירוש המהרש"ל) אבל לפי דברינו ניחא דבאמת העיר לזו שקראה יעקב בית אל היא רק סמוכה לירושלים ואינה ירושלים ממש.

אבל המקום ששכב בו יעקב שהוא חוץ לעיר הוא ירושלים ממש כי בימי יהושע נמשכה ירושלים בבנינים לצד לזו עד שהיתה ירושלים נמשכת גם על המקום ששכב שם יעקב. ועל המקום שהוא ששכב עליו יעקב נבנה) \*\* אל בית אל בין אל הראשון ובין אל השני

הָמָּה קוֹדֵשׁ כִּינּוֹן שְׁמָהּ שְׁקָרָא יַעֲקֹב לְמָקוֹם שֶׁשָּׁכַב עָלָיו וְאֲשֶׁר בָּנָה עָלָיו הַמִּזְבֵּחַ אֶל בֵּית אֵל.

הוא משום שְׁרָאָה בְּנִבּוּאָה שִׁיְהִי נִבְנָה עָלָיו בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. לְפִי דַעַת ר' יוֹסִי בֶּן זִמְרָא (אֲשֶׁר הִלְכָה בְּדַבְּרֵיו שֶׁבִּגְמָרָא פְּסָחִים [פ"ח] ס"ל לר' אֶלְעָזָר בְּנוֹתִיָּה שֶׁאָמַר לֹא פֶּאֶבְרָהֶם שְׁקָרָאוּ הֵר כו' אֶלָּא כִּי־עָקֹב שְׁקָרָאוּ בֵּית אֵל) וְשֵׁם זֶה יִשְׂאָר לְהַבִּית הַמִּקְדָּשׁ אֶף כְּשִׁיבָא מְשִׁיחַ צְדִיקָנוּ כְּמוֹ שֶׁמְפֹרָשׁ שָׁם בַּפְּסָחִים.

א"כ נִדְאִי הוּא שֵׁם קוֹדֵשׁ. שְׁהָרִי הַבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הוּא בְּאֻמַּת בֵּית אֵל כְּמִשְׁמַעוֹ וּבְאֻמַּת אֶף לְדַעַת ר' יְהוּדָא ב"ר סִימֵן שֶׁכָּתַב הֶרֶמְבַּ"ן שֶׁחֹלֵק עַל ר' יוֹסִי בֶּן זִמְרָא וּס"ל שֶׁהַמָּקוֹם שֶׁשָּׁכַב עָלָיו יַעֲקֹב אֵינוֹ זֶה מָקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ כְּכָר כְּתִבְנוּ לְמַעַלָּה שְׁהוּהָ שֵׁם קוֹדֵשׁ.

כִּינּוֹן שְׁשֵׁם אֵל בֵּית אֵל שְׁקָרָא יַעֲקֹב לְמָקוֹם שֶׁבָּנָה עָלָיו אֶת הַמִּזְבֵּחַ לֹא נִשְׂאָר כֵּן לְעוֹלָם רַק קָרָא אוֹתוֹ לְפִי שְׁעָה כָּל זְמַן שִׁיְהִי עוֹמֵד עָלָיו הַמִּזְבֵּחַ שֶׁבָּנָה. א"כ הִנֵּה שֵׁם קוֹדֵשׁ כְּמוֹ אֵל הֶרְאִישׁוֹן שֶׁבָּאֵל בֵּית אֵל וְכְמוֹ שֵׁם הַמִּזְבֵּחַ שֶׁבָּנָה מִשֶּׁה שְׁקָרָאוּ ד' נָסִי שְׁהוּהָ נִדְאִי קוֹדֵשׁ כְּמוֹ שֶׁכָּתְבֵנוּ לְמַעַלָּה בְּאַרְבָּעָה (בָּאוֹת א): ג) וְנִרְאָה לַעֲנִ"ד שֶׁתִּיבּוֹת אֵל שֶׁבְּבִית אֵל הַכְּתוּבִים בַּסֵּפֶר תוֹרָה נִחְלָקִים לְשִׁלּוּשֵׁה מַחֲלָקוֹת: א) תִּיבַת אֵל שֶׁבּוֹיִשְׁלַח (ל"ה ז') דְּכָתִיב וַיִּבֶן שֵׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לְמָקוֹם אֵל בֵּית אֵל בֵּין אֵל הֶרְאִישׁוֹן בֵּין אֵל הַשְּׁנִי הָמָּה קוֹדֵשׁ בְּנִדְאִי כְּמוֹ שֶׁהוֹכַחְנוּ בָּאוֹת הַקּוֹדֶם: ב) תִּיבַת אֵל שֶׁבְּבִית אֵל הַסְּמוּכָה לְעִי בִּלְהוֹ לָהּ (י"ב ח') דְּכָתִיב וַיַּעֲתֶם אֲבִרְהָם מִשֵּׁם הַהֵרָה מִקְדָּם לְבֵית אֵל וַיֵּט אֶהְלָה בֵּית אֵל מִיָּם וְהָעִי מִקְדָּם הוּא נִדְאִי חוֹל וְאֵין צָרִיף לְקַדְּשׁוֹ כָּלֵל וּמִתָּר לְמוֹחֲקוֹ כִּינּוֹן שְׁקוֹדֶם שֶׁבָּא אֲבִרְהָם לְאַרְצָא כְּנַעַן כְּכָר הִיָּתָה נִקְרָאת בֵּית אֵל.

א"כ מִנְלָן לֹאמַר שֶׁהַכְּנַעֲנִים קָרָאוּ אֶת הָעִיר בֵּית אֵל עַל שֵׁם שֶׁהָיָה בֵּית אֵל בּוֹרָא עוֹלָם. כִּינּוֹן שֶׁהוּא רְחוֹק הַמְּצִיאֹת שֶׁהַכְּנַעֲנִים יִקְרָאוּ עִיר עַל שֵׁם שֶׁשֵּׁם בֵּית אֵל בּוֹרָא עוֹלָם וּמִנְלָן יִדְעוּ זֹאת וּבִכְפֻּרְט שֶׁבִּתּוֹרָה לֹא נִזְכָּר שֶׁבִּית אֵל הַסְּמוּךְ לְעִי הוּא מָקוֹם מִקְדָּשׁ.

וּבְנִדְאִי צָרִיכִים אֲנַחְנוּ לְתַלּוֹת שְׁקָרָאוּ אֶת שֵׁם הָעִיר עַל שֵׁם אִישׁ שֶׁהִי גִבּוֹר נִמְרָץ וְחִזָּק מְאֹד. שְׂאֵל הוּא לְשׁוֹן חִזָּק כְּמוֹ דְּכָתִיב מִי כְּמִנְכָּה בְּאֵלִים שְׁפִירִשׁ"י בְּחִזְקִים כְּמוֹ וְאֵת אֵלֵי הָאָרֶץ לָקַח בִּיחֻזְקָאֵל (י"ז) וְכְמוֹ שֶׁמִּצְאֵנוּ בִּיהוֹשֻׁעַ (י"ט ט"ד) עִיר שֶׁשְׁמָהּ יִפְתָּח אֵל וּבִיהוֹשֻׁעַ (י"ט ל"ח) עִיר שֶׁשְׁמָהּ מִגְדָּל אֵל.

שְׂאֵל יַעֲלָה עַל דַּעַת אִישׁ לֹאמַר. שֶׁתִּיבַת אֵל שֶׁבְּעָרִים אֵלָּה יִפְתָּח אֵל וּמִגְדָּל אֵל.

הוּא שֵׁם קוֹדֵשׁ וְאִסוּר לְמוֹחֲקוֹ. דְּנִדְאִי עַל שֵׁם אִישׁ שֶׁהִיָּה גִבּוֹר חִזָּק קָרָאוּ כֵּן אוֹ עַל שֵׁם עֶכּו"ם שֶׁהָעֲמִידוּהוּ הָאֲמוֹרִיִּים בָּאוּתָן עָרִים.

שְׁדָרָף הָאֲמוֹרִיִּים לְקָרָא אֶת שֵׁם הָעָרִים עַל שֵׁם עֶכּו"ם שֶׁלָּהֶם, כְּאֲשֶׁר נִמְצָא בְּמָקוֹמוֹת רַבִּים בְּתַנְ"ךְ. וְא"כ בְּנִדְאִי שֵׁם אֵל שֶׁבְּבִית אֵל הַסְּמוּךְ לְעִי שֶׁהִיָּה שְׁמָהּ כֵּן אֶף קוֹדֶם שֶׁבָּא אֲבִרְהָם שָׁם.

הוּא חוֹל גָּמוֹר וְאֵין צָרִיף לְקַדְּשׁוֹ וּדְלָא כְּמוֹ שֶׁנִּהְגּוּ סוֹפְרִים בְּזַמְנֵינוּ (עַל פִּי תְּשׁוּבוֹת חֲדָשׁוֹת) לְקַדְּשׁוֹ עַל תְּנַאי וְגַם מִתָּר לְמוֹחֲקוֹ וְאֵין לְהַחֲמִיר בָּזֶה כָּלֵל כִּי הָיָה חוֹמְרָא אֲתִי לִידֵי גֶרֶם מְחִיקַת הַשֵּׁם בְּהַמְשָׁךְ הַזְּמַן.

שִׁיחָה' צָרִיף לַקְדוֹר אֶת הַשֵּׁם וּלְגִנוּזוֹ אוֹ לְגִנוּז אֶת כָּל הַיְרִיעָה בַּקְרָע וּבַהֲמָשָׁף הַזֶּמֶן יִמְחֹק אֶף אִם יִנְיחוּהוּ בְכָלִי חָרָס כָּמוֹ שֶׁהָאֲרִיף בְּזֶה הַתְּשׁוּבָה בֵּית אֶפְרַיִם בְּחֶלֶק יו"ד סִימָן ס"ב שֶׁאֲבִיא דְּבָרָיו אֵי"ה בְּסוֹף הַתְּשׁוּבָה: ג) תִּיבַת אֶל שֶׁל שֵׁם הָעִיר בֵּית אֶל אֲשֶׁר מִלְּפָנִים הִי שְׁמָהּ לֹוֹז וְאֲשֶׁר יַעֲקֹב קָרָא אוֹתָהּ בֵּית אֶל מִפְּנֵי שֵׁשׁ נִרְאָה אֵלָיו אֱלֹקִים.

אֶף שֶׁהַסּוֹפְרִים עַד יָמֵי הַח"ס לֹא נִהְגוּ לַקְדָּשׁ כָּלֵל מ"מ אֵיכָא לְמִימַר שֶׁהֶצְדֵּק עִם סוֹפְרֵי זְמַנֵּנוּ שֶׁנִּהְגוּ לַקְדָּשׁוֹ עַל תְּנָאִי. עַל פִּי תְּשׁוּבוֹת אַחֲרוֹנִים חֲדָשׁוֹת.

שֵׁשׁ מְקוֹם בְּרֹאשׁ לֹוֹמַר אֶף שֶׁהִיא שֵׁם עִיר וּשְׁמָהּ זֶה נִשְׁאָר לְעוֹלָם. עַכ"ז כִּינּוּן שֶׁעִיָּקָר הַטַּעַם שֶׁקָּרָא יַעֲקֹב בֵּית אֶל לְמַעַן שִׁיחָה' יִדְוַע לְדוֹרוֹתָיו שֶׁסְּמוּךְ לָהּ הוּא שְׁעַר הַשָּׁמַיִם וּבֵית אֱלֹקִים צָרִיף לַקְדָּשׁוֹ וְכִינּוּן שֵׁשׁ פָּנִים לְכָאן וּלְכָאן צָרִיף לַקְדָּשׁוֹ עַל תְּנָאִי: ד) וְנִרְאָה כִּינּוּן שֶׁהִיא אֶל שְׁבָבִית אֶל שֶׁקָּרָא יַעֲקֹב בֵּית אֶל הוּא סָפֵק אִם יֵשׁ לוֹ דִּין שֵׁם קוֹדֶשׁ.

א"כ אֶף לְדַעַת הָאוֹסְרִים לְהַעֲבִיר קוֹלְמוֹס בְּדִיו עַל אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הִכִּי שֶׁרְשׁוּמָן נִיָּכָר דָּאָף בְּדִיו עַל גִּבּוֹ דִּיו שִׁיחָה' מְחִיקָהּ ב) [עֵינֵינוּ בְּסִפְרָא זָכָר לְאַבְרָהָם (בְּחֶלֶק יו"ד אוֹת ס') וּבִפְתָחֵי תְּשׁוּבָה בִּיּו"ד (סִימָן רַע"א ס"ק י"ח) בְּשֵׁם תְּשׁוּבָה בִּא"ח בְּשֵׁם הַתְּשׁוּבָה"ץ] מוֹתֵר עַל הָאֵי אֶל שְׁבָבִית אֶל שֶׁהוּא סָפֵק אִם דִּינוֹ כְּשֵׁם קוֹדֶשׁ.

לְהַעֲבִיר קוֹלְמוֹס בְּדִיו אֶף אִם הָאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמָן נִיָּכָר. דִּהְיָה הָעֲרוּף (הוֹבָא בִּשְׁו"ע א"ח סִימָן ש"ף סְעִיף י"ח) ס"ל דְּפָסִיק רִישִׁיָּה דְּלֹא נִיחָא לִיהּ מוֹתֵר אֶף לְכַתְּחִילָהּ וְאֶף בְּשִׁאָר אִיִּסּוּרֵין ס"ל לְהָעֲרוּף דְּפָסִיק רִישִׁיָּה דְּלֹא נִיחָא מוֹתֵר וְדָבָרֵי הַמְּגִן אֲבָרָהָם שֵׁם (בס"ק כ') שֶׁפָּתַח בְּשֵׁם הָרֹא"ש בִּפִּי"ד\*\* (בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְגַם הַמְּקוֹם שֶׁשָּׁכַח עָלָיו קָרָא יַעֲקֹב בֵּית אֶל וּבִוִּישְׁלַח (ל"ה ז') מְבֹנָאָר שֶׁקָּרָא יַעֲקֹב לְהַמְּקוֹם שֶׁשָּׁכַח עָלָיו אֶל בֵּית אֶל.

וּא"כ שֶׁפִּיר כָּתַב רַש"י בְּשֵׁם הַגְּמָרָא פְּסָחִים לֹא כָּאֲבָרָהָם שֶׁקָּרָאוּ הֵר כו' אֶלָּא כִּיַּעֲקֹב שֶׁקָּרָאוּ בֵּית אֶל כִּי בְּאַמַּת הַמְּקוֹם שֶׁשָּׁכַח עָלָיו יַעֲקֹב הוּא הֵר הַמּוֹרִיָּה וְעַל הַמְּקוֹם הַזֶּה נִבְנְהָ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ: וְאֶף שֶׁנִּרְאָה לְכָאוּרָה מִן הַפְּסוּקִים בִּיהוֹשֻׁעַ וְשׁוֹפְטִים שֶׁלִּזְהָ שֶׁקָּרָאָה יַעֲקֹב בֵּית אֶל הִיא רְחוּקָה קֶצֶת מִירוּשָׁלַיִם וְלֹא סְמוּכָה מִמֶּנָּה.

י"ל דִּהָא אֲמָרָה הַגְּמָרָא בְּגִיטִין (נ"ז) דְּאֶרְצָא יִשְׂרָאֵל בְּזִמְנָא שִׁיּוֹשְׁבִים עָלֶיהָ רְוּחָא וּבְזִמְנָא שִׁאִין יוֹשְׁבִים עָלֶיהָ גְּמָדָא וְזֶה וְדָאִי כָּמוֹ שֶׁהָעָרִים שֶׁהָאֲנָשִׁים דָּרִים בָּהּ מִתְּרוּחָה. הִכִּי נָמִי הַשְׁדּוֹת שֶׁסָּבִיב הָעָרִים מִתְּרוּחָה לְמַעַן שִׁיחָה' שְׁדוֹת לְזִרְוֹעַ בְּעַד כָּלֶפֶת הָאֲנָשִׁים הַיּוֹשְׁבִים בָּעָרִים וְגַם מְקוֹם מְרֻעָה בְּעַד בְּקָרָם וְצִאָנָם וְסוֹסִיָּהֶם וְגַמְלִיָּהֶם.

א"כ לְאַחַר שֶׁבָּאוּ יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְנִתְרַבּוּ הָעָם נִתְרַבּוּ גַם הַשְׁדּוֹת שֶׁבִּין יְרוּשָׁלַיִם שֶׁהִיָּתָה נִבְנְתָה גַם עַל הַמְּקוֹם שֶׁשָּׁכַח עָלָיו יַעֲקֹב וּבִין לֹוֹז הָעִיר שֶׁקָּרָאָה יַעֲקֹב בֵּית אֶל: ב) הִנֵּה אֵין בְּיַדִּי סְפָרִיָּהֶם לְעֵינֵינוּ טַעַמָּם וְנִמְוָקָם.

כִּי רַק אֶת הַתְּשׁוּבָה"ץ שֶׁאֵלֵתִי לְעֵינֵינוּ בּוֹ וְלֹא נִמְצָא בַּתְּשׁוּבָה"ץ דְּבָר מְזִה. אֲמָנָם לְכָאוּרָה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עָלֵיהֶם מֵהָא דְּאִיתָא בְּגִיטִין (י"ט) הַמַּעֲבִיר דִּיו עַל גִּבּוֹ סִיָּקָרָא בְּשִׁבְתָּ ר"י וְרִישׁ לְקִישׁ דְּאֲמָרֵי תְּרוּנוֹיָהוּ חֲזִיב שְׁתִּים אַחַת מִשּׁוּם כּוֹתֵב וְאַחַת מִשּׁוּם מוֹחֵק וּפִירֵשׁ"י מוֹחֵק ע"מ לְכַתּוֹב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת בְּשִׁבְתָּ חֲזִיב.

וְזֶה מוֹחֵק הַתַּחֲתוֹנוֹת סִיקְרָא. וְכוֹתֵב הָעֲלִיּוֹנוֹת דִּיּוֹ עכ"ל וְקֹאֵמֶר שֵׁם בְּגִמְרָא דִּיּוֹ עַל גְּבוֹ דִּיּוֹ פִּטוֹר אֶלְמָא בְּדִיּוֹ עַל גְּבוֹ דִּיּוֹ אֵין בּוֹ לֹא מִשּׁוּם כּוֹתֵב וְלֹא מִשּׁוּם מוֹחֵק שְׁהֲרִי פִּטוֹר לְגִמְרֵי אַף מְמַלְאכָה שֶׁל מוֹחֵק.

אַבְל בְּאַמַּת אֵין זֶה קוֹנְשֵׁיָא כָּלָל. דְּבִאֲמַת אֵינְפָא לְמִימֶר דְּמִשּׁוּם מוֹחֵק אֵיתָא.

דְּהָא מְכֻסָּה בְּכֻתָּב הָעֲלִיּוֹן אֶת כְּתָב הַתַּחֲתוֹן. אֶלָּא דְּמִשּׁוּ"ה פִּטוֹר בְּדִיּוֹ עַל גְּבִי דִּיּוֹ גְּבִי שְׁבֵת אַף מִשּׁוּם מוֹחֵק מִשּׁוּם דְּמוֹחֵק אֵינוֹ חֲזִיב בְּשִׁבְתָּ.

רַק ע"מ לְכַתְּנָב. וְכִינוֹן דְּדִיּוֹ עַל גְּבוֹ דִּיּוֹ לֹא חֲזִיב כְּתִיבָה.

א"כ הוּא מוֹחֵק שֶׁלֹּא ע"מ לְכַתְּנָב וּמִשּׁוּם הָכִי פִּטוֹר. וְא"כ בְּאַיִסוֹר מְחִיקַת הַשֵּׁם אֵינְפָא לְמִימֶר.

דְּגַם בְּדִיּוֹ עַל גְּבוֹ דִּיּוֹ אֲסוֹר לְכַתְּנָב עַל אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם. דְּבְּכִתְיָבָה הָעֲלִיּוֹנָה הוּא מְכֻסָּה אֶת הַכְּתִיבָה הַתַּחֲתוֹנָה וַיֵּשׁ בּוֹ מִשּׁוּם מְחִיקָה.

אַבְל אֶפְתִּי יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עַל זֶה מֶהָא דְּאֵיתָא בְּשִׁבְתָּ (ק"ד) וּבְגִיטִין (כ') הֲרִי שְׁהִי צְרִיף לְכַתְּנָב אֶת הַשֵּׁם וְנִתְפַּנֵּין לְכַתְּנָב יְהוּדָה וְטָעָה וְלֹא הִטִּיל בּוֹ דָּל"ת מַעְבִּיר עָלָיו קוֹלְמוֹס וּמִקְדָּשׁוֹ דְּבָרֵי ר"י כו' אֶלְמָא בְּדִיּוֹ עַל גְּבוֹ דִּיּוֹ לֵיכָא מִשּׁוּם מְחִיקַת הַשֵּׁם וְרֵאִיתִי לְהַפ"ת (בְּסִימָן רע"ו סק"ו) שְׁהֲרָגִישׁ בְּקוֹנְשֵׁיָא זֶה וְכַתֵּב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ אַף דְּבִש"ס גְּבוֹ פְּלוּגְמָא דְּר"י וְרַבְּנָן בְּכַתֵּב יְהוּדָה מְבֹאָר לְהִדְיָא שְׁמוֹתָר.

יֵשׁ לוֹמֵר דְּשֹׂאנֵי הֵתֵם שֶׁלֹּא נִכְתָּב בְּקוֹנְשֵׁיָא וּמוֹתָר לְמוֹחֵקוֹ כְּבֹאֵר הֵיטֵב סק"ט עכ"ל. ר"ל שְׁכַתֵּב הַבֹּאֵר הֵיטֵב.

בְּשֵׁם הַשֵּׁ"ף דְּשֵׁם שֶׁל קוֹדֶשׁ שֶׁלֹּא נִכְתָּב לְשֵׁם קוֹנְשֵׁיָא מוֹתָר לְמוֹחֵקוֹ לְצוּרָה תִּיקוּן. אַבְל בְּאַמַּת לֹא קוֹשֶׁה כָּלָל.

אַף לְהַנִּיף דְּפִלְגִי עַל הַשֵּׁ"ף וְס"ל דְּאַף שֵׁם שְׁנִכְתָּב שֶׁלֹּא לְשֵׁם קוֹנְשֵׁיָא אֲסוֹר לְמַחֲנוֹק אַף לְצוּרָה תִּיקוּן. דְּהִכָּא גְּבוֹ רָצָה לְכַתְּנָב יְהוּדָה וְלֹא הִטִּיל בּוֹ דָּלֶת שֶׁלֹּא הִי כְּוֹנֶנְתּוֹ לְכַתְּנָב שֵׁם.

לְכוּלָּהּ עֲלֵמָא מוֹתָר לְמַחֲנוֹק כְּמוֹ שְׁכַתְּבָנוּ לְמַעְלָה בְּפָנִים בְּאוֹת א' בְּשֵׁם הַמַּעֲיִל צְדָקָה וְכוּן כְּתֵב הַבֵּית יוֹסֵף בִּי"ד בְּסִימָן רע"ו בְּבֵה"ב בְּשֵׁם הַסֶּמֶךְ"ק: אַבְל יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עָלֵיהֶם מֶהָא דְּאֵיתָא בְּגִיטִין נ"ד הֵיא דְּאֵתִי לְקַמִּיָּה דְּר' אֲמִי אָמַר לִיָּה סֶפֶר תּוֹרָה שְׁכַתְּבִתִּי לְפִלוּנִי אֲזַכְּרוֹת שְׁלוֹ ר' כְּתִיבִתִּים לְשִׁמּוֹן.

אָמַר לִיָּה סֶפֶר תּוֹרָה בִּיד מִי. אָמַר לִיָּה בִּיד לוֹקֵם.

אָמַר לִיָּה נֶאֱמַן אֵתָה לְהַפְסִיד שְׁכָרָה וְאִי אֵתָה נֶאֱמַן לְהַפְסִיד סֶפֶר תּוֹרָה. אָמַר לִיָּה ר' יִרְמְיָה נְהִי דְּהַפְסִיד שְׁכָר אֲזַכְּרוֹת.

שְׁכָר דְּסֶפֶר תּוֹרָה כְּוֹלִיָּה מִי הַפְסִיד. א"ל.

אֵין.

שְׁפֵל סֵפֶר תוֹרָה) \*\*מִמְסַכְתָּא שְׁבֵת דְּאַפִּילוּ לְהַעֲרוּף דַּס"ל דְּפָסִיק רִישִׁיה דְּלֹא נִיחָא לִיה מוֹתֵר. הִינּוּ בְּמִלְאכְתָּא שְׁבֵת.

דְּבַעֲיָנוּ מִלְאכְתָּא מַחְשָׁבֵת. אֲבָל בְּשָׂאָר אִיסוּרִין מוֹדָה דְּאָסוּר.

תְּמוּהִין דְּהָרִי בְּדִבְרֵי הָעֲרוּף מְבֹאָר לְהַדְיָא דְּאַף בְּשָׂאָר אִיסוּרִין ס"ל דְּמִוֹתֵר. דְּהִנֵּה בְּכִתְּנוּבוֹת (דָּף ו' בְּתוֹס' ד"ה הָאִי) פְּתִיבוּ דְּעִיָּקֵר רְאִיָּת הָעֲרוּף הוּא מִפְּרָק כָּל הַתְּדִיר וְזֶה לְשׁוֹנָם וְעִיָּקֵר רְאִיָּתוֹ מִפְּרָק כָּל הַתְּדִיר (זְבָחִים צ"א) דְּקֹאֲמֵר אֲלִיכָא דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן מְזַלְפִּין יֵין עַל גְּבוּ הָאִישִׁים אַע"ג דְּפָסִיק רִישִׁיה הוּא דְּנוֹדָאִי מְכַבָּה הוּא.

(פִּירֵשׁ וְקָא עֵבֶר עַל לֹא דְּלֹא תְּכַבֶּה אִישׁ עַל הַמְּזֻבָּח) כִּינּוּ דְּלֹא נִיחָא לִיה בְּהָאִי כִּיבּוּי שְׂרִי עַכ"ל הָרִי בְּהַדְיָא דְּהָעֲרוּף ס"ל דְּבָכָל אִיסוּרִין שְׁבֵתוֹרָה פָּסִיק רִישִׁיה דְּלֹא נִיחָא לִיה שְׂרִי וְגַם הָרָא"ש בְּעֶצְמוֹ בְּפֶרֶק הַבּוֹנָה סִימָן א' פְּתִיב דְּדִבְרֵי הַתוֹס' שְׁהָעֲרוּף הִבִּיא רְאִיָּה לְדִבְרֵי מִפְּרָק כָּל הַתְּדִיר וְעוֹד פְּתִיב הָרָא"ש שֶׁם וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְעוֹד הִבִּיא רְאִיָּה בְּעֲרוּף.

מִהָא דְּר' אֲלִיעֶזֶר דְּמִילָה (קל"ג) דְּפָרִיף בְּגִמְרָא וְאַבְיִי אֲלִיכָא דְּר' שְׁמַעוֹן הָאִי (קָרָא) דְּבִשְׂרָ מָה עֵבִיד לִיה. אָמַר רַב מִשְׁרָשִׁיָּה בְּאוֹמֵר אֲבִי הֲבֵן לְקוֹץ בִּהְרֵת בְּנוֹ קֶאֱמָכוֹן וּפְרִיף בְּגִמְרָא וְאִי אִיכָא אַחֵר לִיעֲבֹד אַחֵר כְּדָרִישׁ לְקִישׁ וּמִשְׁנֵי דְּלִיכָא אַחֵר אֲבָל אִי הָוֵה אַחֵר מוֹתֵר לְכַתְּחִילָה אַע"ג דְּפָסִיק רִישִׁיה הוּא דְּאִי אֲפָשֵׁר לְמוֹל בְּלֹא קְצִיצַת בִּהְרֵת מֵאַחֲרֵי שְׁאִינוּ נִהְגָּה בְּדָבָר.

אַלְמָא דְּשְׂרִי ר' שְׁמַעוֹן פ"ר בְּדָבָר שְׁאִינוּ נִהְגָּה עַכ"ל. וְהָא קְצִיצַת בִּהְרֵת הוּא שְׂאָר אִיסוּרִין וְאַפִּילוּ הָכִי ס"ל לְהָעֲרוּף דְּשְׂרִי.

וְגַם הָר"ן ז"ל עַל הָאֲלֶפְסִי בְּסוֹף פֶּרֶק שְׁמוֹנָה שְׁרָצִים פְּתִיב שְׁהָעֲרוּף הִבִּיא רְאִיָּה לְדִבְרֵי מִהָא דְּמוֹכְרֵי כְּסוּת מוֹכְרִין כְּדָרְכָּן וְז"ל וְהִבִּיא (הָעֲרוּף) רְאִיָּה מְדַאֲמִרֵינוּ לְעִיל בְּפֶרֶק בְּמָה מְדָלִיקִין (כ"ט) מוֹכְרֵי כְּסוּת מוֹכְרִין כְּדָרְכָּן וּבִלְבָד שְׁלֹא יִתְכַּנּוּן בַּחֲמָה מִפְּנֵי הַחֲמָה וּבְגִשְׁמִים מִפְּנֵי הַגִּשְׁמִים.

אַלְמָא אִף שְׁהוּא לִוְיֵשׁ כְּלָאִים בְּנוֹדָאִי כִּינּוּ שְׁאִינוּ מִתְּכַנּוּן וְלֹא נִיחָא לִיה שְׂרִי עַכ"ל. הָרִי אִף בְּלֹא שֶׁל שְׁעֻטָּנִי שְׁהוּא שְׂאָר אִיסוּרִין מִתִּיר הָעֲרוּף.

וְא"כ עַל כְּרִחָף צָרִיף לִזְמַר שְׁמָה שְׁכַתֵּב הָרָא"ש בְּפֶרֶק שְׁמוֹנָה שְׁרָצִים (סִימָן ט') וְהָר"ן שֶׁם דְּאַפִּילוּ לְהָעֲרוּף שְׁלֹא אָסֵר פ"ר דְּלֹא נִיחָא לִיה. הוּא דְּוֹנָקָא בְּאִיסוּרֵי מִלְּאכּוֹת שֶׁל שְׁבֵת דְּבַעֲיָנוּ מִלְּאכְתָּא מַחְשָׁבֵת.

אֲבָל בְּשָׂאָר אִיסוּרִין אָסוּר פ"ר דְּלֹא נִיחָא לִיה. פְּתִיבוּ זֹאת מִסְבָּרָא דְּנִפְשִׁיָּהּ.

דְּאַף אִם גִּימָא בְּאִיסוּרֵי מִלְּאכְתָּא שְׁבֵת כְּדִבְרֵי הָעֲרוּף דפ"ר דְּלֹא נִיחָא לִיה מוֹתֵר הוּא דְּוֹנָקָא בְּאִיסוּרֵי מִלְּאכְתָּא שְׁבֵת דְּבַעֲיָנוּ מִלְּאכְתָּא מַחְשָׁבֵת. אֲבָל בְּשָׂאָר אִיסוּרִין אָסוּר.

אֲבָל וְדָאִי דְּהָר"ש וְהָר"ן מוֹדִים דְּהָעֲרוּף בְּעֶצְמוֹ ס"ל דפ"ר דְּלֹא נִיחָא לִיה מוֹתֵר אִף בְּשָׂאָר אִיסוּרִין. שׁוּב רְאִיתִי לְהַבִּית מֵאִיר בְּסִימָן ש"ף שְׁהַשִּׁיג עַל הַמַּגֵּן אֲבָרְהָם וְכַתֵּב כְּדִבְרֵי: וְהִנֵּה לִפִּי דַעַת הָעֲרוּף בְּנוֹדָאִי מוֹתֵר לְתַמָּן אוֹתִיּוֹת הַשֶּׁם בְּדִיו עַל גְּבוּ דִיו אִף אִם רְשׁוּמָן נִיכָר וְאִף אִם גִּימָא כְּדַעַת הָאֲחֲרוּגִים הָ"ל שְׁבִדִּיו עַל גְּבוּ דִיו אִיכָא אִיסוּר מְחִיקָה.

דְּהָא אִין מִתְכַּנֵּן לְמַחוּק. רַק לְמַסָּן וְלֹא נִיחָא לִיה כְּלָל בְּהַמְחִיקָה.

וּא"כ שָׂרִי אַף לְכַתְּחִילָה: \*\* (דְּהָא כִּיבּוּי אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ הוּא שְׂאָר אִיסוּרִין) \*\* (שְׂאִין אֲזַפְרוֹת שְׁלֹו כְּתוּבוֹת לְשִׁמּוֹן אִינוּ שְׁנָה כְּלוּם וּפְרִיָּה וְלִיעֶבֶר עֲלִיָּהוּ קוֹלְמוֹס וְלִיקְדָּשִׁיָּה. וְהִנֵּה זֶה נִרְאָה וְנִדְאִי.

דְּהָא אַף שְׂאוּמֵר שְׁפָתָבוּ שְׁלֹא לְשִׁמּוֹן וְלִדְעַת הַש"ךְ בְּכַתְּבוּ שְׁלֹא לְשִׁמּוֹן מוֹתֵר לְמַחוּק ע"מ לְמַסָּן. לֹא הֵינּוּ מְנִיחִים אוֹתוֹ לְמַחוּק ע"מ לְמַסָּן.

כִּינּוּ דִּמְנָן אֲמַרִּינוּ שְׁהִיא סֶפֶר תּוֹרָה כְּשִׁירָה כִּי הָאֲזַפְרוֹת נִכְתְּבוּ לְשִׁמּוֹן וְהִנֵּה כְּאֵלוּ יֵשׁ עֲדִים שְׁנִכְתְּבוּ הָאֲזַפְרוֹת לְשִׁמּוֹן. כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' בַּב"ב (דָּף ל"ג תּוֹס' ד"ה ה"ג לְסוּף) וְזֶה לְשׁוֹנָם דְּהִתָּם בְּסֶפֶר תּוֹרָה כִּינּוּ שְׁהִיא בְּיַד לּוֹקֵחַ כְּאֵלוּ יֵשׁ עֲדִים שְׁנִכְתְּבוּ לְשִׁמּוֹן.

וּמִכָּל מְקוֹם מִפְסִיד שְׁכָרוֹ. כִּינּוּ שְׁמוּדָה שְׂאִין חֲזִיבִין לוֹ כְּלוּם עכ"ל.

א"כ אִין אֲנַחְנוּ רִשְׁאִים לְהַנִּיחוּ לְמַחוּק וְאִם הִתְרוּ בּוֹ וּמִחֶק לּוֹקֵחַ מְלָקוֹת אַרְבָּעִים. דְּדוֹקָא לְעַנְנֵי לְחֻבּתוֹ נֶאֱמַר לְהַפְסִיד שְׁכָרוֹ.

אֲבָל אִינוּ נֶאֱמַר לוֹמַר אַף לְגַבִּי עֲצָמוּ שְׁהָאֲזַפְרוֹת נִכְתְּבוּ שְׁלֹא לְשִׁמּוֹן וְרִשְׁאִי הוּא לְמַחוּק. וּא"כ אֲמַאי פְּרִיָּה הִגְמָרָא וְלִיעֶבֶר עֲלִיָּהוּ קוֹלְמוֹס הָא לֹא נִיחָו אוֹתוֹ לְהַעֲבִיר בְּקוֹלְמוֹס כִּינּוּ דְּבִדְיוֹ עַל גַּבִּי דִּיו אִיכָא מַחֲזִיקָה וְאֲנַחְנוּ מַחֲזִיקִין שְׁנִכְתְּבוּ הָאֲזַפְרוֹת לְשִׁמּוֹן וְעֶבֶר עַל לָאו דְּלֹא תַעֲשׂוּן כּוּן.

אֲסוּר לָנוּ לְהַנִּיחוּ לִיעֶבֶר קוֹלְמוֹס לְעֶבֶר עַל לָאו דְּאוּרִיָּתָא. וְיֵשׁ לְהַבִּיא רְאִיָּה מִזֶּה לְשִׁטַּת הָעֶרְוָה (הוּבָא בְּפָנִים לְקַמֵּן) דְּפָסִיק רִישִׁיָּה דְּלֹא נִיחָא לִיה מוֹתֵר אַף בְּשְׂאָר אִיסוּרִין וְהָכָא כְּוִנָּתוֹ לְכַתּוּב וְלֹא לְמַחוּק.

וְאַף שְׁפָסִיק רִישִׁיָּה הוּא שְׁיִמְחוּק הָא לֹא נִיחָא כְּלָל בְּהַמְחִיקָה. לְפִיכָךְ מוֹתֵר.

וְהִנֵּה מִמֶּשׁ כְּמוֹ שְׁהִבִּיא הָעֶרְוָה רְאִיָּה לְדַבְּרִי מִזְבָּחִים (צ"א) דְּקָא מְזַלְפִין יֵין עַל גְּבוֹ אִישִׁים אַע"ג דְּפָסִיק רִישִׁיָּה הוּא דְּוִנְדָּא מְכַבֶּה וְקָא עֶבֶר עַל לָאו דְּלֹא תִכְבֶּה אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ. מ"מ שְׂרִי מִשׁוּם דְּלֹא נִיחָא לִיה בְּהִיא כִּיבּוּי.

אֲמַנָּם תִּקְוָשָׁה עַל תְּשׁוּבַת בֹּא"ח בְּשֵׁם הַתִּשְׁבָּ"ץ גּוּפָא. דְּאֲמַאי אֲסוּר לְהַעֲבִיר קוֹלְמוֹס בְּדִיו עַל דִּיו הִיכִי דְּרִשׁוּמָן נִיכָר לִיפּוֹת אֶת הַכֶּתֶב מִשׁוּם דְּהִנֵּה מוֹחֵק.

הָא הוּא מְכַנֵּן לִיפּוֹת אֶת הַכֶּתֶב וְאַף דְּמַמְיִלָא מוֹחֵק. מוֹתֵר.

דַּה"ל פ"ר דְּלֹא נִיחָא לִיה. וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהִנֵּה הָר"ן בְּשִׁבְתָּ.

בְּרִישׁ פֶּרֶק חֲבִית עַל הָא דְּאִיתָא שֵׁם צִנּוֹר שְׁעָלוּ בּוֹ קְשָׁשִׁין מִמַּעַכְּן בְּרַגְלוֹ בְּשִׁבְתָּ מְתַקֵּן כְּלֹאֲחֵר יָד הוּא וּבְמִקּוֹם פְּסִידָא לֹא גִזְרוּ בּוֹ רַבָּנֵי. כְּתִב וַיִּלְל וְאִם תֹּאמַר לָמָּה אֲסִירוּ רַבָּנֵי לְכַבּוֹת דְּלִיקָה בְּשִׁבְתָּ וְהָא מְלֹאכָה שְׂאִינָה צְרִיכָה לְגוּפָא הִיא כּו' וְלֹא מְתַסֵּר אֱלָא מְדַרְבָּנֵי כּו' עכ"ל וְהִנֵּה מְתַבָּאֵר מְדַבְּרֵי הָר"ן אֵלֶּה דְּמַצְנוֹר שְׁעָלָה בּוֹ קְשָׁשִׁין שְׁמוֹתָ לְמַעַכְּן.

לוֹמְדִים מִזֶּה שְׂאָף בְּשְׂאָרֵי אִיסוּרֵי דְּרַבָּנֵי מוֹתֵר הִיכִי דְּאִיכָא פְּסִידָא. וּא"כ לְפִי מַה שְׁיִתְבָּאֵר אִי"ה בְּפָנִים לְקַמֵּן.

דהתוס' ס"ל דאף אם נִימָא דְלֵא פְדַעַת הָעֶרֶוֹף וְאָסוּר פ"ר דְלֵא נִיחָא לִיה. הֵינֵנו מְדַרְבְּנָן אַבְל מִן הַתּוֹרָה מוֹתֵר.

וא"כ אִיכָא לְמִימַר דְהִיכִי דְאִיכָא פְסִידָא מוֹתֵר אַף מְדַרְבְּנָן. וְאִף לְפִי מַה שְׁתַּנְרִץ הֵר"ן דְמִשׁו"ה אָסוּר לְכַבּוֹת דְלִיקָה אַף דִּהְיָה אִסּוּר מְדַרְבְּנָן.

מִשׁוּם דְשֹׂאנֵי כִיבּוּי. דְכֵינֵן דָּאם הָיוּ צָרִיף לְגוֹפּוֹ הָא אָסוּר מִן הַתּוֹרָה וְאִין הַפֶּל בְּקִיָּאִים לְחַלֵּק בֵּין מְלָאכָה הַצָּרִיכָה לְגוֹפִיָּה לְשֹׂאנִיָּה צָרִיכָה מִשׁוּם הִכִּי אָסְרוּ רַבָּנָן אֶפִּילוּ בְּמָקוֹם פְּסִידָא.

מ"מ הִכִּי גָבּוּ פ"ר דְלֵא נִיחָא לִיה כָּלֵל כְּוָלָהּ עֲלֵמָא יָדְעוּ לְחַלֵּק. וְתַדַּע שְׁהָרִי לְהָעֶרֶוֹף מוֹתֵר לְכַתְחִילָה וְלֹא חִיּוּשֵׁינָן שְׂמָא לֹא יָדְעוּ לְחַלֵּק בֵּין פְּסִיק רִישִׁיָּה דְנִיחָא לִיה לִפ"ר דְלֵא נִיחָא.

וא"כ לִפ"ז יֵשׁ לִיִּישָׁב דְבָרֵי הַבֵּא"ח בְּשֵׁם הַתּוֹשֵׁב"ץ. דִּהְיָה ס"ל דְפְסִיק רִישִׁיָּה דְלֵא נִיחָא לִיה אָסוּר מְדַרְבְּנָן.

וא"כ בְּגִיטִין דְמַפְסִיד כָּל שְׂכָר הַס"ת דְאִיכָא פְסִידָא טוֹבָא. לֹא גָזְרוּ רַבָּנָן בְּפְסִיק רִישִׁיָּה דְלֵא נִיחָא לִיה.

אַבְל הִיכִי דְרִשׁוּמָן נִיכָר דְמוֹתֵר לְקִרְאוֹת בְּהַסְפָּר תּוֹרָה וְרַק רוּצָה לִיפּוֹת אֶת הַכְּתָב בְּדִין עַל גָּבוּ דִין אָסוּר מְדַרְבְּנָן. דִּפ"ר דְלֵא נִיחָא לִיה אָסוּר מְדַרְבְּנָן.

לְפִיכָף שְׁפִיר פְּסִק הַבֵּא"ח בְּשֵׁם הַתּוֹשֵׁב"ץ דְאָסוּר לְהַעֲבִיר קוּלְמוֹס עַל אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הִיכִי דְרִשׁוּמָן נִיכָר: אַבְל בְּאַמַּת אִין מָכָאן רֵאזִיָּה לְדַעַת הָעֶרֶוֹף. דִּהְיָה שְׁהִקְשִׁינוּ יֵשׁ לְתַרְץ. דִּהְיָה שֵׁם בְּגִיטִין אִיתָא הֵהוּא דְאִתָּא לְקַמִּיָּה דר' אַבְהוּ א"ל ס"ת שְׁכַתְבִּיתִי לְפָלוּנִי גּוֹיִלִין שְׁלוֹ לֹא עֵיבָדְתִּים לְשִׁמָּן. א"ל ס"ת בִּיד מִי.

א"ל בִּיד לוֹקֵחַ. א"ל מִתּוֹךְ שְׁאִתָּה נֶאֱמָן לְהַפְסִיד שְׂכָרָךְ נֶאֱמָן אִתָּה לְהַפְסִיד ס"ת.

וּמֵאִי שְׁנָא מִדְר' אֲמִי. (דְאָמַר לְעִיל דְנֶאֱמָן אִתָּה לְהַפְסִיד שְׂכָרָךְ וְאִין אִתָּה נֶאֱמָן לְהַפְסִיד סֵפֶר תּוֹרָה) הֵתָם (בִּדְר' אֲמִי) אִיכָא לְמִימַר טְעוּ בִּדְר' יִרְמְיָה.

הֵכָא כֵּינֵן דְקָא מַפְסִיד כְּוָלָהּ אֲגָרִיָּה וְאִתָּא וְאָמַר. אִימּוֹר קוּשְׁטָא קָאֲמַר.

וְכַתֵּב רַש"י וְזֶה לְשׁוֹנוֹ הֵתָם (בְּדִרְבֵּי אֲמִי) אִיכָא לְמִימַר דְמִשְׁקָר וְנִתְכַּנְּנוּ לְהַקְנִיט. וְסָבוּר שְׁלֹא יִפְסִיד אֲלֵא שְׂכָר אֲזַכְרוֹת כר' יִרְמְיָה.

אַבְל הֵכָא גַבִּי קִלְפִּים דִּיּוֹדַע הוּא שְׁיַפְסִיד כָּל שְׂכָרוֹ. וְאִתִּי וְאָמַר אִימַר קוּשְׁטָא קָאֲמַר עכ"ל.

וְכַתֵּב הַרְשֵׁב"א וְזֶה לְשׁוֹנוֹ פִּי רַש"י ז"ל דְסָבוּר הוּא (בְּהֵיָא דר' אֲמִי) שְׁלֹא יִפְסִיד אֲלֵא שְׂכָר הָאֲזַכְרוֹת שְׁבוּ בְּסִבְרִיתָה דר' יִרְמְיָה. וְנִיחָא לִיה דְלִיפְסִיד אִיהוּ הַפְסֵד מִיַּעוּט כִּי הִיכִי דְלִיפְסִיד אִינְדָּה כּוֹלִיָּה סֵפֶר.

אַבְל הֵכָא דְפְסִיד כּוֹלִיָּה אֲגָרִיָּה מְהִימָן וְהִקְשׁוּ עָלָיו. דְלִפִּי פִּירוּשׁוֹ אִי אָמַר הִכִּי בְּדָף אַחַת אוֹ בִּירִיעָה אַחַת לֹא הָיָה נֶאֱמָן.

דִּהְפֶסֶד מוּעָט הוּא וְלֹא מְצִינוּ כָּאן חִלּוּק בֵּין הֶפְסֵד מְרֻנָּה לְהֶפְסֵד מוּעָט, וְלֹא יִדְעָתִי עֵינָקֵר לְקוֹשֶׁיָא זֶה. דְּנוֹדַי אָף לִפִּי פִּירוּשׁוֹ שֶׁל רַבִּינוּ רַש"י ו"ל אָף בִּירִיעָה אַחַת נֶאֱמָר.

דְּלִגְבֵי אוֹתָהּ יְרִיעָה מִפְסִיד הוּא כּוּלִּיהּ אֲגָרִיָּה וְלוֹקֵחַ נָמִי לֹא מִפְסִיד אֲלֵא אוֹתָהּ יְרִיעָה. א"כ תֹּזֶר הַדִּין לִהְיוֹת בִּירִיעָה אַחַת כְּדִין כָּל הַסֶּפֶר.

וּא"ת א"כ בְּהַאֲזָנוֹת נָמִי נִיהַמְנִיהּ לְגַבִּיָּהּ וּלְנִפְסִיד שְׂכָר הַאֲזָנוֹת. הָא לִיתָא.

דְּבִהַאֲזָנוֹת אִי מִיהִמְנֵת לִיהּ כּוּלִּיהּ סֶפֶר אִינוּ שָׁנָה כְּלוּם עכ"ל וְהִנֵּה לִפִּי זֶה אֵלִיפָא דְהַמְקָשׁוֹן דְּמִקְשָׁה דְּלִיחְזֹר וְלִקְדָּשָׁהּ. בְּאַמַּת נֶאֱמָר הַסּוֹפֵר דְּהַאֲזָנוֹת פְּסוּלִים וְצָרִיךְ לְחִזּוֹר וּלְקַדָּשָׁם.

דְּהָא שָׁנָה הֶהְפֶסֶד שֶׁל הַסּוֹפֵר עִם הֶהְפֶסֶד שֶׁל הַלּוֹקֵחַ. שְׁהָרִי מַה שְּׂצָרִיךְ הַלּוֹקֵחַ לְשַׁלֵּם לְסוֹפֵר אַחֵר בְּעֵד הַעֲבֵרַת הַקּוּלְמוֹס יִנָּכֶה מִשְׁכָּר הַס"ת שְׁקָצַב)\*וְאָף לְהַחזִיק עַל הָעֶרוּף וּס"ל דפ"ר דְּלֹא נִיחָא לִיהּ אֲסוּר הוּא רַק דְּרַבְנָן אָף בְּשָׂאֵר אִיסוּרִין.

דְּהִנֵּה הַתּוֹס' בְּכַתְּבוֹת הַנ"ל דְּחוּ רִאשִׁית הָעֶרוּף מִהֵיא דְּכָרָק הַתְּדִיר. דְּאִיפָא לְמִימַר דְּמַצָּנָה שְׂאֵנִי.

וּא"כ מוּכַח שֶׁהוּא אִיסוּר דְּרַבְנָן דְּאִי הִנֵּה אִיסוּר דְּאוֹרִייתָא לֹא הִנֵּה שְׂרִינָן אִיסוּר דְּאוֹרִייתָא מִשּׁוּם מַצָּנָה. ג) וּלִפִּי זֶה אִיפָא לְמִימַר דְּמוֹתֵר לְהַעֲבִיר דִּין עַל גִּבּוֹ דִּין עַל אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם אָף דְּרִשּׁוּמָן נִיכָר מִשּׁוּם נוֹי, דְּכִינוּ דְּכוּנוֹתָו לְנוֹי וְנוֹי הִנֵּה מַצָּנָה.

א"כ מוֹתֵר בִּפ"ר דְּלֹא נִיחָא לִיהּ שֶׁהוּא אִיסוּר דְּרַבְנָן אָף בְּשָׂאֵר אִיסוּרִין. כְּמוֹ בְּמִזְלָפִין יֵין עַל גִּבּוֹ אִישִׁים ד) וְעוֹד דִּיהָא מַאיזָה טַעַם שְׂיָהָר.

מ"מ כִּינוּ שְׂכַתְּבוֹ הַתּוֹס' דְּמִשּׁוּם מַצָּנָה מוֹתֵר פ"ר דְּלֹא נִיחָא לִיהּ. א"כ מוֹתֵר נָמִי מִשּׁוּם נוֹי.

כִּינוּ דְּנוֹי הִנֵּה מַצָּנָה. מִיְהוּ אִיפָא לְמִימַר דְּנוֹקָא בְּמָקוֹם שְׂמַקְנִים מַצָּנָה גְּמוּרָה שְׂרִי פ"ר דְּלֹא נִיחָא לִיהּ מִשּׁוּם מַצָּנָה.

אַבְל נוֹי דְּלֹא הָנִי מַצָּנָה גְּמוּרָה. רַק הִידוּר מַצָּנָה.

אַפְשָׁר דְּלֹא שְׂרִי: מִיְהוּ דְּנוֹקָא בְּאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם שֶׁהוּא קוּדָשׁ בְּנוֹדַי אִיפָא לְמִימַר דְּאֲסוּר לְהַעֲבִיר דִּין עָלֵיהֶם מְדַרְבָּנָן. לְדַעַת הַתּוֹס' דְּפָלִיגִי עַל הָעֶרוּף וּס"ל דפ"ר דְּלֹא נִיחָא לִיהּ אֲסוּר מְדַרְבָּנָן.

אַבְל בְּתִיבַת אֵל שְׂבָעִיר בֵּית-אֵל שְׁקָרָא יַעֲקֹב לְעִיר לּוֹז שְׂכַתְּבָנוּ שֶׁהוּא סֶפֶק קוּדָשׁ סֶפֶק חוּל. מוֹתֵר לְהַעֲבִיר דִּין עָלָיו אָף לְדַעַת הַתּוֹס' דְּפָלִיגִי עַל הָעֶרוּף.

דְּהִנֵּה סֶפֶק דְּרַבְנָן וְאִזְלִינוּ לְקוּלָא. וּמוֹתֵר אָף לְכַתְּחִילָהּ וּבִפְרֵט דְּהִכָּא אִיפָא נוֹי דְּהִנֵּה הִידוּר מַצָּנָה: ה) וּלִפִּי זֶה שְׂכַתְּבָנוּ שְׂהִיכִי שְׁלֹא נִיחָא לִיהּ בְּהַמְחִיקָה מוֹתֵר לְדַעַת הָעֶרוּף אָף מְדַרְבָּנָן וּלְדַעַת הַתּוֹס' אֲסוּר רַק מְדַרְבָּנָן יְתוּרֵץ הַקּוֹשֶׁיָא שְׁהַקְשׁוּ הָאֲחֵרוֹנִים הוּבָא בְּשׁו"ת מְעִיל צְדָקָה (בְּסִימָן כ"ג וְעוֹד בְּשָׂאֵר תְּשׁוּבוֹת אֲחֵרוֹנִים) בְּהָא דְּאִיתָא בְּסוּטָה (ל"ה) דְּכַתְּבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה בְּשִׁבְעִים לָשׁוֹן וְאַחֲרֵי כֵן סָדוּ אוֹתָם בְּסִיד וְאִיף עֲבָרוּ

על מחיקת השם (ואף דהמעיל צדקה דחה קושיא זו דשאני הכא דגלתא תורה בהדיא שמונתר למחוק).

אמנם אין בו כדי דחוי. דהתם בסוטה איכא תנא אחרנא שמפרש דסדו בסיד קודם הכתיבה ונהיה ליה להך תנא לפרש כאידך תנא ואף דאיכא למימר דהאי תנא ס"ל דמשמענותא דקרא הוא דסדו בסיד לאחר הכתיבה.

הא מוכח בפרק התדיר [צ"א] דהיכי דאיכא איסור מן התורה עקרנן לקרא ממשמענותא ומפרשנן בענין דלא יעברו על איסור כמו שפיתבנו באות שלמעלה [בהגה ג'] וא"כ הנה לו לפרש כאידך תנא ולפי הנראה אישתמיטתיה להמעיל צדקה הסוגיא דפרק כל התדיר) דהא התם לא נתפנונו למחיקה, כלל ולא ניתא להו בהמחיקה רק רצו לקיים מצות ושרת בסיד מותר להערוף אף מדרבנן כמו במזלפין יין על גבו אישים.

ולתוס' החולקים מותר מן התורה ונהיכי דאיכא מצוה מותר אף מדרבנן: שוב ראיתי שאין המירץ הזה עולה יפה שהרי התם בסוטה ס"ל לר' יהודה דכתבו על האבנים ואח"כ סדו בסיד.

ולר' יהודה אף פסיק רישיה דלא ניתא ליה אסור מן התורה. כדמוכח מההיא דפרק כל התדיר (דף צ"א ה"ל: ו) אמנם כיון דאתי הך קושיא לידינו נמא ביה מלתא וגם על ידי הדברים שנקתב יבורר לנו איסור בדבר אשר הבית אפרים החליט שמונתר.

דהנה בשבת (ק"ד) איתא שע"י גרם מותר למחוק את השם (לכל הפחות מדאורייתא) וא"כ איכא למימר דסדו בני ישראל את האזכרות ע"י גרם. ואין לומר דאם סדו על ידי גרם לא קיימו המצוה של ושרת בסיד.

דיש להביא ראיה דגם ע"י גרם מהני קיום מצוה. דהנה לריש לקיש דס"ל (ב"ק כ"ב) אשו משום ממונו.

כל היכי דלא הציית בגופיה של אדם פטור ממיתה כדאיתא שם בהדיא דהנה כאלו קטל תוריה גברא. כיון דאשו משום ממונו ועיין בסנהדרין דף (ע"ז) במאי דקאמר רב פפא האי מאן דכפתיה כו' אבל בכח שני גרמא בעלמא הוא ואמר רב פפא זרק צרור כו' וע"ש היטב בעמוד א' בתוס' ד"ה סוף חמה לבא ונראה דמוכח דלמד"א אשו משום ממונו ולא חשיב כחו.

דמיקרי גרמא בעלמא לענין מיתה ולענין שאר דינים. ורק חייב בגיזקין מטעם ממונו כמו שזרזו שהזיק.

ועוד כיון דלית ליה אשו משום חציו א"כ מה לי מים בכח שני דחשיב גרמא. ומה לי אש שלא במקום גחלת.

דהנה כמו כח שני דחשיב גרמא. וע"ש במהרש"א על התוס' ה"ל שהוא מפרש את פוננת התוס' שאף למד"א אשו משום חציו.

אין חייב מיתה אם המית את האדם ע"י אש שלא במקום גחלת אלא במקום שהאש הולך מעצמו אף בלא רוח מצויה. אבל במקום שאין האש יכול לילך מעצמו בלא רוח מצויה והלך האש ע"י רוח מצויה והמית את האדם פטור ממיתה.

דְּהוּה כְּמוֹ כַּח כָּחוּ. כִּינּוּן שְׂאִין יָכוֹל לְהַגִּיעַ שָׁם מֵעֲצָמוֹ וְצָרִיף לְסֻעוּיָהּ שֶׁל רוּחַ \*\* (עם הסופר הראשון).

וְהִיכִי דֶהֱפֶסֶד הַלּוֹקֶת שְׁנֵה עִם הֶפְסֵד הַסּוֹפֵר כְּתֹב הַרְשָׁב"א דְּנֶאֱמָן הַסּוֹפֵר אֵף דֶּהוּא הֶפְסֵד מוּעָט כְּמוֹ בִּירִיעָה אַחַת אוֹ בְּדָף אֶחָד. דְּלֹא שִׁינָּה לֹמֵר דְּלֶהֱקִנִּיט הוּא אוֹמֵר כֵּן, אֲלֵא הִיכִי דֶהֱפֶסֶד הַלּוֹקֶת הוּא גְדוֹל מִן הֶפְסֵד הַסּוֹפֵר.

אָבֵל הִיכִי דֶהֱפֶסֶד הַסּוֹפֵר שְׁנֵה לֶהֱפֶסֶד הַלּוֹקֶת לֹא שִׁינָּה לֹמֵר דְּלֶהֱקִנִּיט הוּא אוֹמֵר כֵּן. וְעוֹד דְּלִפִּי סְבֵרַת הַמִּקְשָׁה שֶׁיָּכוֹל לַחְזוֹר וּלְקַדְשָׁם א"כ לֹא יִהְיֶה שׁוּם הֶפְסֵד לֶהֱלּוֹקֶת רַק כָּל הֶהֱפֶסֶד יִהְיֶה שֶׁל הַסּוֹפֵר.

שְׁהִרֵי הַלּוֹקֶת לֹא מִפְסִיד מִיָּדִי. שְׁמָה שְׁצָרִיף לִיתֵן לַסּוֹפֵר אַחֵר בְּעֵד הַעֲבֵרַת הַקְּוִלְמוֹס לְקַדְשָׁם יִנָּכֶה מִן שְׂכַר הַסּוֹפֵר הָרֵאשׁוֹן א"כ אֵינּוּ מִפְסִיד מְאוּמָה וְכָל הֶהֱפֶסֶד הִיא שֶׁל הַסּוֹפֵר הַיָּינוּ אוֹ שִׁינָּחֹזֵר וּיְקַדְשָׁם.

בְּעֲצָמוֹ בְּהַעֲבֵרַת קוֹלְמוֹס אוֹ שִׁינָּנֶכָה מִשְׁכָּרוֹ. וְא"כ נִדְּאִי שְׁקוּשְׁטָא קְאָמֵר כְּמוֹ בְּהִיא דִּר' אַבְהוּ וְנֶאֱמָן שְׁהַאֲזָכְרוֹת פְּסוּלִים.

וְא"כ לְדַעַת הַש"ךְ שֶׁהִיכִי שְׁהַאֲזָכְרוֹת נִכְתְּבוּ שְׁלֹא לְשָׁמֵן מוֹתֵר לְמוֹחֲקוֹ ע"מ לְתַקֵּן א"כ כַּש"כ שְׁמוֹתֵר לְהַעֲבִיר עֲלֵיהֶם קוֹלְמוֹס לַחְזוֹר וּלְקַדְשָׁם אֵף אִם בְּדִיוֹ עַל גִּבּוֹ דִּיוֹ יֵשׁ בּוֹ מִשׁוּם מַחֲיָקָה כְּסִבֵּרַת הַתִּשְׁב"ץ.

וּבְאַמַּת כְּוֹנֶנֶת הַמִּקְשָׁה שְׁמַקְשָׁה שְׁלַחְזוֹר וּלְקַדְשָׁהּ הַיָּינוּ שִׁינָּה' הַנֶּאֱמָן הַסּוֹפֵר לְפִסּוֹל הַאֲזָכְרוֹת כָּל זְמַן שְׁלֹא יִחְזוֹר וְיִקְדָּשֶׁם וְדִלֵּא כִר' אִמִּי. וּמִמִּילָא יָכוֹל לַחְזוֹר וּלְקַדְשָׁם בְּהַעֲבֵרַת קוֹלְמוֹס אֵף דְּבִדְיוֹ עַל גִּבּוֹ דִּיוֹ אֵיכָא מַחֲיָקָה.

מִשׁוּם דְּאֲזָכְרוֹת שְׁלֹא נִכְתְּבוּ לְשָׁמֵן מוֹתֵר לְמוֹחֲקוֹ ע"מ לְתַקֵּן. כְּסִבֵּרַת הַש"ךְ: (ג) וְאִין לֹמֵר דֶּהֱתָם גִּבּוֹ מְזַלְפִּין עַל גִּבּוֹ אִישִׁים מִטַּעַם עֲשֵׂה דוּחָה ל"ת קְאָתִינוּן עֲלֵה דָשֶׁם בְּפָרֶק הַתְּדִיר מוֹכַח דִּלְר' יְהוּדָה דִּס"ל דְּכָר שְׂאִין מִתְּכַנּוּן אִסּוּר לֹא שְׁרִינּוּ לְזַלְף עַל גִּבּוֹ אִישִׁים וְלֹא אֲמִרִינוּ דְּאִתִּי עֲשֵׂה וְדָחִי ל"ת אֲלֵא מוֹקִי הַקְּרֵא דְּמִיִּיתִי שְׁמוּאֵל שְׁמִזְלְפִין יֵין עַל גִּבּוֹ אִישִׁים לְדָרְשָׁה אַחֲרִיתָא וְרַק שְׁמוּאֵל דְּסִבֵּר כִּר' שְׁמַעוֹן דְּדָכָר שְׂאִין מִתְּכַנּוּן מוֹתֵר וְלֹא צָרִיכִים אֲנַחְנוּ לְבֹא מִטַּעַם עֲשֵׂה דוּחָה ל"ת לֹא עֲקָרִינוּ מִמִּשְׁמַעוֹתוֹ לְדָרְשָׁה אַחֲרִיתָא כְּמוֹ שְׁמִבְּנָאֵר בְּרִש"י שֶׁם ד"ה ה א ר"י וְד"ה הָא ר"ש: ד) מִיָּהוּ יֵשׁ לְדַחֲוֹת רִאָּיָה זֹו דְּאִיכָּא לְמִימַר דִּמְהִיא דְּמִזְלְפִין יֵין עַל גִּבּוֹ אִישִׁים לִיכָּא רִאָּיָה דְּמִשׁוּם מַצְנָה שְׁרִינּוּ אִיסּוּר דְּרַבְּנָן שֶׁל פ"ר דְּלֹא נִיחָא לִיה דֶּהֱתָם גִּבּוֹ מְזַלְפִין יֵין עַל גִּבּוֹ אִישִׁים שְׁאִנִּי דְּכִינוּ דְּלֹא מִפְּקִינוּ מִשְׁמַעוֹתָא דְּקֵרֵא כִּינּוּ דְּלִיכָּא אִיסּוּר דְּאוֹרִיִּיתָא וְאִיכָּא מ"ע גְּמוּרָה לְזַלְף יֵין עַל גִּבּוֹ אִישִׁים א"כ נִדְּאִי אִין יָכוֹל אִיסּוּר דְּרַבְּנָן לְהַפְקִיעַ מִיָּדִי מ"ע דְּאוֹרִיִּיתָא דְּאִתִּי עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה וְדָחִי ל"ת דְּרַבְּנָן דְּוִוּוּקָא הִיכִי דְּגִזְרוּ רַבְּנָן עַל הָאִי מִלְּתָא גּוּפָא כְּמוֹ בְּסֻדִּין בְּצִיצִית אֲמִרִינוּ דִּישׁ כַּח לְרַבְּנָן לְבַטֵּל מ"ע דְּאוֹרִיִּיתָא בְּשֵׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה אָבֵל הִיכִי דְּלֹא גִזְרוּ אֵהָא דְּכָר גּוּפָיָה רַק עָשׂוּ אִיסּוּר דְּרַבְּנָן בְּמָקוֹם אַחֵר וְאַחֵר כֵּן פִּגְעַ עֲשֵׂה דְּאוֹרִיִּיתָא בְּאִיסּוּר דְּרַבְּנָן אִין נִדְּאִי דָּחִי עֲשֵׂה דְּאוֹרִיִּיתָא לְאִיסּוּר דְּרַבְּנָן.

דלא עדיף לא מעשה דלא תסור שאיכא באיסור דרבנן משאר לא מעשה כדמבואר במגן אברהם (בסימן תמ"ו סק"ב) דכל דתיקון כעין דאורייתא תיקון ויהיכי דבאיסור דאורייתא בכה"ג היא עשה ול"ת לא אתי עשה ונדחי ליה.

אף שהוא איסור דרבנן. אבל היכי דבאיסור דאורייתא בכה"ג הנה רק ל"ת גרידא.

אז דחי עשה לא מעשה דרבנן. דלא עדיף ל"ת דרבנן מל"ת דאורייתא.

אבל באמת אין בדיחוי זה כדי דיוחוי. שהתם נמי במזלפין אישים.

ליכא למימר. דמטעם דאתי עשה דאורייתא ונדחי ל"ת דרבנן מותר לזלף על גבו אישים.

דהא התם במקבא אש מן המנבח איכא עשה ולא מעשה היינו ל"ת דלא תכבה אש על המנבח ועשה דאש על המנבח תמיד תוקד. וא"כ אף היכי דהאיסור כבוי הוא מדרבנן לא אתי עשה ונדחי ליה.

דכל דתיקון כעין דאורייתא תיקון. כדמבואר בהר"ן על אלפסי בסוף מסכתא ר"ה [הביא דבריו המגן אברהם הנ"ל].

ועוד יש להביא ראיה דס"ל להתוס' דפ"ר דלא נחא ליה) \*\*מצויה וחשיב גרמא כמו מים בלח שני. וא"כ נדאי לפי פירוש המהרש"א אליבא דריש לקיש דס"ל דאשוי משום ממונו ולא הוה כח דאדם.

דשלא במקום גחלת חשיב גרמא בעלמא לענין מיתה ושאר דינים. וכמו דהיה דמשסה את שורו להרוג אדם שהוא פטור דחשיב גרמא כדמפורש בב"ק (כ"ג) ברש"י (ד"ה פטור משסה): וא"כ לפי זה שמוכח שלמד"א אשוי משום ממונו מה שהאש שורף שלא במקום גחלת לא הוה ככחו רק כמו שבהמתו עושה הדבר ומצד האדם חשוב כמו גרמא.

א"כ בעיר הנדחת דכתיב ושרפת באש את העיר ואת כל שללה. איך יקנים המצוה הזאת כינון שמצד האדם שלא במקום גחלת לא חשיב כחו רק גרמא.

א"כ צריך להניח גחלת על כל קרש וקרש מן הבית מתחילתו ועד סופו שלא להניח שום מקום פנוי בלא גחלת כמו שמולחים בשר שצריך שלא ישאר מקום פנוי בלא מלח. וכן צריך להניח גחלת על כל התקרה מתחילתה ועד סופה שלא ישאר מקום פנוי בלא גחלת וזה אי אפשר בשום אופן בעולם.

דכיון דהתחיל הבית לשרוף באיזה מקומות. אז אי אפשר לשום אדם להיות בבית ולהניח גחלת על שאר הקרשים שבכותלים ושביתקרה.

אלא נדאי צריך לומר שאף ע"י גרם מקנים המצוה של ושרפת כינון שהאדם גרם שישורף. וא"כ הוא הדין שיקיימו מצוה של ושרפת בסיד ע"י גרם.

ה) ועוד יש להביא ראיה דאף ע"י גרם מקיימין המצוות אליבא דכולהי עלמא. דהנה מצוות השבתת חמץ בפסח היא מצוה המוטלת על האדם דהא כתיב תשביתו שאור מבתיכם.

ומטעם זה הקשה הגאון ר' עקיבא איגר באו"ח סימן תמ"ו על הא דכתב המגן אברהם שם. בשם השל"ה דאם מצא חמץ בביתו ביום טוב דיוציא החמץ ע"י עכומ"ז דאתי עשה

דברבן דתשפיתו (היגנו שמירי שפוטל הסמך דלא צריך לבצרו רק מדרבן) ודחי ל"ת דרבן דאמירה לעכומ"ז.

דאיד יכול לבצר הסמך ע"י עכומ"ז הא אין שליחות לעכומ"ז ולא מקנים המצנה ונ"ל ולענ"ד יש לפקפק על זה. דיש לומר דלא מקנים בזה עשה דתשפיתו.

כיון דמבצרו ע"י עכומ"ז. ואין שליחות לעכומ"ז.

והני פאלו נעשה הפיעור ממילא דלא מקנים בזה עשה דתשפיתו עכ"ל ואיתא בפסחים דף ל"ב דתרומת חמץ בפסח לר' אליעזר חסמא דס"ל כר' יוסי הגלילי דחמץ בפסח מותר בהנאה מריצה לפני כלבו והא במריצה לפני כלבו אינו עושה המצנה בידיהם.

רק ע"י שמנים את החמץ לפני הכלב. גורם שהכלב ישפיתנה מן העולם.

דבשלמא במטיל חמץ לנהר למד"א (בפסחים כ"ח) דלא צריך לקרר אף דהמים ממסין אותם. ונ"ל הוא.

מ"מ כיון דדרך המים למסות הנה כמו אש ולמד"א אש משום חציו הנה כמו עושה בידיהם כמבואר בתוס' בסנהדרין דף ע"ז (בד"ה סוף חמה) אבל במריצה לפני כלבו לא עשה הוא שום מעשה רק כלבו השפית את החמץ מן העולם.

מיהו יש לומר דכיון דברי שהכלב יאכל את החמץ הנה כמו אש לענין נזקין ולמד"א אש משום חציו חשיב כח האדם לכל הדינים שבתורה כמו שכתבו התוס' בסנהדרין ע"ז הנ"ל: אמנם התוס' בב"ק דף נ"ו ד"ה המעמיד רצו לומר פן ודחו סברא זאת וזה לשונם המעמיד בהמת חבירו על קמת חבירו חייב כו' אין לפרש דחייב מטעם אש דברי הדיקא ונהנה פאלו נותן לשם אש כו'.

דא"כ מטעם זה הנה ליה להתחייב אפילו בר"ה. ולא משתמע בשום דוקתא דליחייב בר"ה אפילו מקרב בהמתו אצל הפירות ומעמידה עליהו עכ"ל אבל לפי מאי דקי"ל לדניא י"ל ראי' זו.

כמ"ש דהוא מטעם אש דהרשב"א שם בב"ק בחידושי פתב וזה לשונו דחע"פ שאין בהמה שלו כיון שהעמידה על הקמה הרי הוא פאלו מאכילה בידיהם כו' ואפילו בר"ה חייבין עכ"ל. וכן פסק הרב המגיד בפ"ד מהלכות נזקי ממון וכן פסק הבית יוסף בסימן שצ"ד וכן פסק הרמ"א בסימן הנ"ל בשו"ע סעיף ג'.

והנה הבית יוסף שם פתב דהטעם שקי"ל כהרשב"א דטענת התוס' דלא משתמע לא טענה היא. דמילתא דפשיטא היא.

דסברא הוא דהנה מזיק בידיהם וליכא לפליגי ביה בין ר"ה לרשות הנזק. אמנם מצינו להתוס' במקום אחר דפשיטא מסברא דזה לא מקרי כעושה המעשה בידיהם ואף למד"א אש משום חציו.

דהנה בביצה (דף כ"ז) פתבו התוס' (בד"ה ועל) וזה לשונם חלה שנטמאת (ביו"ט) לא זיננה ממקומה פירש"י דלמאי חזי אי לאכילה הא טמאה היא. אי להסקה תחת תבשילו אין שורפין קדשים ביו"ט.

וכי תימא יריצנה לפני כלבו כו' ויש לומר דנתינה לכלבו אע"ג דאין פאן טורח זהו ביעורו וכשם שאין שורפין קדשים ביו"ט כף אין מבצרים. דרחמנא אחשביה להבערתו כו' וקשה דהא דאין שורפין קדשים ביו"ט.

היינו טעמא משום טורח מלאכה לעשות אש ולעסוק בשריפתו. אבל הכא פשנותן הסלה לפני כלבו.

אין פאן שום טורח מלאכה כו' עכ"ל. אבל באמת אם נימא כפי שרצו התוס' בב"ק לומר דכיון דברי שהבהמה תאכל הנה כמו אש וחשיב כאלו עבד אש.

א"כ הנה כאלו נרק את הסלה לאש וכאלו עבד מלאכה ביו"ט כיון דאש משום חציו וחשיב כמו כחו דנודאי אף אם האש מוכן אסור לזרוק הסלה לאש א"כ מה לי שזורק סלה לתוך האש.

ומה לי שזורק הסלה לפני כלבו ואין בזה טורח יותר מבזה. וראיתי להאבן העזר באו"ח (סימן שכ"ח) שכתב וזה לשונו.

אף נראה לענ"ד דלהעמיד עליוקה (פיאוווקע) בשבת אסור מן התורה. מטעם אחר. משום דקשיא לי. אהא דאמרי מעמיד אדם בהמתו על גבו עשבים בשבת והא קי"ל בח"מ סימן שצ"ד סעיף ג' העמיד בהמת חבירו על גבו קמת חבירו אפילו בר"ה חייב נזק שלם דהנה מזיק בידים וכיון דלענ"ד נזקין מקרי מזיק בידים ולא גרמא.

א"כ אמאי שרי לעשות כן בשבת. ואין לחלק בין לענ"ד נזקין ובין לענ"ד מלאכה. דהא אנו איפכא שמעינן. דבב"ק (ס') גבו אש שאין יכול להעביר מעצמו ורוח הבעירתו פטור.

ופריך בגמרא מה שנא מזורה ורוח מסעייתו דחייב בשבת. ומשני רב אשי הגי מילי לענ"ד שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה.

אבל הכא גרמא הוא כו' הרי אף דלענ"ד הויק פטור אפילו הכי לענ"ד שבת הנה מלאכה לחייב. וא"כ בהעמיד בהמת חבירו על קמת חבירו דחייב לענ"ד הויק כמזיק בידים ק"ו דליהוי מלאכת בשבת.

ואמאי שרי לכתחילה. ועל פירוש צריך לומר דלענ"ד נזקין הפל תלוי אי פרי הויקא או לא.

להכי בהעמיד בהמתו על גבו קמת חבירו חייב (אף בר"ה) משום דברי הויקא ובזורה ורוח מסעייתו פטור. אבל בשבת הפל תלוי במלאכת מחשבת על כן בזורה ורוח מסעייתו.

דמחשבתו לברר מתוכו הפסולת ונעשית מחשבתו. אף שהרוח מסעייתו חייב. דהא נעשית המלאכה על ידו. אבל בהעמיד בהמתו על גבו מחובר.

דאין פוננתו ומחשבתו על שום מלאכה רק שבהמתו תאכל ותמלא פריסה. ואין מחשבתו על המלאכה כלל.

לכן פטור. כיון דהוא אין עושה כלום וגם מחשבתו לא היתה על המלאכה כלל. ולפי זה בעליקה (פיאוקא) דעיקר מחשבתו שמעמידה כדי שתעשה חבורה באדם ושתמצוץ דמו\*\* (מותר במקום מצוה. ואף במקום דלא שנייה לומר דאני עשה נדחי ל"ת.

דקערוף הביא ראיה לדבריו מהא דאיתא בסופה (ל"ג) ר' אלעזר בר' שמעון אומר ממעטין ענבים ביו"ט (פירש ענבי הדס). ופריה וקא מתקן מנא. ומוקים ליה. במתכונן לאכילה ופריה וקא מודה ר"ש בפ"ר. ומשני. לא צריכא דאית ליה הושענא אחריתא.

אלמא כיון דלא ניתא ליה ולא חנינש בהאי תיקון שרי. אע"ג דפסיק רישיה הוא. ונדחי התוס' כתובות ה"ל את ראיתו זאת. דאיכא למימר דמשום מצוה שרי. וכן כתבו שם התוס' בסופה. וקא ודאי ליכא למימר דשרי מטעם עשה דוחה ל"ת. דהא אית ליה הושענא אחריתא. ועוד דלא הנה בעידנא ולא דחי עשה אף איסור דרבנן היכי דהנה שלא בעידנא כדמבואר במגן אברהם ה"ל: ה) ויש לחלק דשאני בשריפת עיר הנדחת, דכיון שאי אפשר לקיים המצוה בגופו או בכחו למד"א אשו משום ממונו רק ע"י גרמא.

א"כ גלתה תורה בהדיא שמקיימין מצוה זאת ע"י גרמא שלא ע"י גופו וכחו. אבל במצוה שאפשר לקיים ע"י גופו או כחו.

ולכא ראיה מן התורה שמקיימין אותה ע"י גרמא. צריך לקיים אותה ע"י גופו או כחו ולא ע"י גרמא כיון דהתורה הטילה על האדם לעשות המצוה בעי לעשות ע"י גופו או כחו.

אמנם נראה כיון שבמצוה אחת גלתה תורה שמקיימין את המצוה ע"י גרמא היינו בשריפת עיר הנדחת דסגי לו לאדם בעשיית המצוה שתתקיים ע"י גרמא. שוב ילפינו מינה בבבלי אב לכל המצוות שבתורה שסגי שתתקיים המצוה ע"י גרמתו)\*\* דמלאכה גמורה היא כו' חייב בשבת כו' דבכה"ג ודאי חייב בניזקין כמו במעמיד בהמה על קמת חבירו דהנה פמזיק בידיים א"כ כש"כ דהנה מלאכה בשבת עכ"ל וכדבריו מוכח מדברי רש"י ה"ל שס"ל דמה שנותן לפניו כלבו וברי דיאכל את החלה חשיב כאלו הוא עושה המעשה בידיים וחייב בשבת ואף דהחלה היא תלוש מ"מ כיון דרחמנא אחשיביה חשיבה מלאכה כמו שכתב רש"י והוא הדין ביו"ט היכי דהנה שלא לצורך ואין להקשות דהא קא בחלה מכונן הוא רמי שיאכל כלבו וימלא פריסו וזה מותר בשבת וכש"כ ביו"ט כמו במעמיד על המחבר שתאכל ואף דמקיים נמי המצוה לא אכפית לן פבר הקשו התוס' ה"ל כן.

דאמאי אסור להסיק את החלה תחת תבשילו ביו"ט דהא איכא צורך אכול נפש ומאי אכפית לן שמקיים נמי המצוה ותיירצי התוס' בשם רבינו יצחק הואיל ואית ביה צורך גבוה בטיל ליה צורך הדיוט אצל צורך גבוה ונהנה כאלו כולו של גבוה ואף דהתוס' שם

הקשו על תירץ רבינו יצחק עכ"ז בשבת כ"ד ובפסחים מ"ו הביאו תירוצו ולא הקשו עליו כלום.

וכל המעיין ברש"א וברמב"ן בחידושיהם לשבת יראה שיש לתירץ גושניא זאת שעל תירוצו רבינו יצחק ועוד דרש"י ס"ל פתירוצו רבינו יצחק. דהרמב"ן בחידושו לשבת פתב וז"ל בפרק אין צדין מצאתי שפתב רש"י אע"ג דהדלקת הנר ביו"ט צורה אכילה הוא ומותר אפילו הכי בשמן שריפה לא.

מגזירת הכתוב שאין קדשים מתבערים ביו"ט. דרמב"א אחשיביה להבערתו דכתיב באש תשרף הלכך מלאכה היא (והוא פירש"י שהביאנו למעלה).

שפתב כן על הא דאין נותנים חלה לכלבון) פירש לפירושו. משום דעיקר כוונתו של אדם בשריפה זו למצוה של גבוה וצורה קדושה ממילא קאתי עכ"ל: אמנם מדברי התוס' שהקשו על רש"י בפשיטות וכתבו דנותן לכלבון אין כאן שום מלאכה נראה להדיא דלא ס"ל כהאבן העוזר רק כהמגן אברהם שהביא האבן העוזר שם: אבל על האבן העוזר לא קשה.

כיון דהבית יוסף והרמ"א פסקו כהרש"א דחייב במעמיד בהמה על קמת חבירו אף בר"ה וס"ל דהנה פאלו עשה מעשה בידים א"כ שפיר פסיק דחייב בשבת. אמנם על הבית יוסף גופה קשה כיון דהכא התוס' בביצה ס"ל בפשיטות דלא חשיב פאלו עביד מעשה בידים אמאי פסק הבית יוסף כהרש"א נגד התוס' אבל להלכה יוכל להיות שהדין כהרש"א כיון דרש"י גם כן ס"ל כסברת הרש"א ובמקום דפליגי רש"י ותוס' והרש"א אשהו בתרא נגדם הכריע ברש"י קי"ל כוותיה.

(ו): והנה איהו שיהי' מ"מ מהתוס' בב"ק ובביצה מוכח דהנותן לפני כלבו אינו חשיב פאלו עשה המעשה בידים ורק הנה גרמא בעלמא. ואפילו הכי מותר ליתן חמץ בפסח לפני כלבו.

א"כ מוכח דמצוה מקיימין אף ע"י גרמא. כיון דהמצוה נעשה בגרמתו.

קיים מצות התורה. ואף להרש"א ורש"י דס"ל דהמעמיד בהמה על גבי קמת חבירו או נותן מאכל לפני בהמה חשיב פאלו עשה הדבר בידים משום דברי הריקא.

הוא דוקא אליבא דמ"א אשוי משום חציו. אבל למא"ד אשוי משום ממונו דבין במקרב האש אצל הדבר או הדבר אצל האש לא חשיב ככחו [דהא רק במקום גחלת חשיב פעושה הדבר בידו אבל שלא במקום גחלת אפילו שהולך בלא רוח חשיב כממונו] ואין לה ברי הריקא יותר מזה.

א"כ לדידה נדאי המעמיד בהמתו על קמת חבירו וכן הנותן לפני בהמה או פלב לא חשיב פעושה בידים ונהו רק כמו שבהמתו עושה הדבר ומצד האדם לא הנה רק כמו גרמא ואפ"ה מותר ליתן חמץ בפסח לפני כלבו.

א"כ מוכח דמצוה מקיימין אף ע"י גרמא. כיון דהמצוה נעשה בגרמתו.

קנינים מצוות התורה. ואף דהכא נדאי אפֿשֿר לקנינים המצוה בינדים אפֿילו הכי מקנינים המצוה ע"י גרמא: ז) אמנם לפי זה יש לתמונה טובא דאיתא בפסנהדרין (ע"א קי"ג) ר' אליעזר אומר כל עיר שיש בה אפֿילו מזוזה אחת אינה נעשית עיר הנדחת.

שנאמר ושרפת את העיר ואת כל שללה כליל והיכי דאיכא מזוזה לא אפֿשֿר דכתיב לא תעשון כן לד' אלוקיכם. ופירש"י דכתיב ואבדתם את שמם מן המקום ההוא וגו' וסמוך לו לא תעשון כן לד' אלוקיכם.

ובמזוזה אי אפֿשֿר לשריפה משום קרא דלא תעשון כן. ואנן בעינן כל שללה וליכא. דהאי לאו שלל שמים הוא (וברש"י שם יש טעות סופר וכאפֿר פתבתי בזה לשונו כן צריך להיות שוב ראיתי להגהת הרש"ש ששהוא הגיה כמו שפתבתי) וריש לקיש דס"ל אשו משום ממונו.

יכול לקנינים את המצוה דושרפת כל שללה כליל היינו שישורן גם את המזוזה ולא יעבור על לאו דלא תעשון כן. היינו שלא יתחיל להדליק במקום המזוזה רק במקום אחר וא"כ לא יעבור הלאו דלא תעשון.

דבשלא במקום גחלת הנה גרמא לריש לקיש. והמצוה יקנינים אף שהיא גרמא. כמו שהוכחנו למעלה באות הקודם. ולפי פירש המהרש"א שבהכינו למעלה באות הקודם יקשה אף לר' יוחנן דס"ל אשו משום חציו דיתחיל להדליק במקום רחוק מן המזוזה שלא יכול האש לילך שם מעצמו רק ע"י רוח מצויה ונהיה כמו כח פחו. דלענין איסור דלא תעשון הנה כמו גרמא ולא עביר על לאו דלא תעשון. ולענין מצוות ושרפת יקנינים בזה.

דנדאי מה שהאש הולך ע"י רוח מצויה. לא גרע ממניח לפני כלבו שמקנינים בזה מצוות דתשביתו.

וא"כ ה"נ דמקנינים בזה מצוות דושרפת: ח) והנה לכאורה איכא למימר דזהו טעם הטור והשו"ע שהשמיטו את הדין דינא שמונת לגרן מחיקת השם וכבר תמה עליהם הגאון מוהר"ש לאנדא בנו"ב מ"ת חלק א' סימן י"ז וכתב לתרץ דסמכו על הך דאיתא במגילה (כ"ו) ספר תורה שכלה גונזין אותה בקבר תלמיד חכם ומסקינן שם בגמרא דצריך כלי חרס למען יעמדו ימים רבים.

א"כ מוכח מסוגיא זו דאסור לגרן מחיקת השם. והגאון הנ"ל בעצמו הרגיש בחולשית תירוצו לדחות מפני זה סוגיא ערוכה בשבת (ק"ד) דמפורש להדיא דבין לר' יוסי ובין לרבנן מותר לגרן מחיקת השם: שוב ראיתי בלבוש ביו"ד (בסימן רפ"ב סעיף י') שהרגיש בקושית הנו"ב הנ"ל בסוגיא דמגילה הנ"ל דאמאי צריך ליתן בכל חרס כיון דמותר לגרן מחיקת השם שכתב וז"ל ספר תורה שכלה או נפסלה נותנים אותה בכלי חרס וקוברין אותה אצל ת"ח.

ומה שהצריכו לתת אותה בכלי חרס. הוא כדי שלא ירקב כ"כ במהרה.

אע"ג דנדאי סוף סוף ירקב בקרקע שניחוהו שם. מ"מ פדי שלא ירקב מהרה ונהו פאלו מחקנו אותו בידים כו' עכ"ל הטעור \*\* (דמכתוב אחד לכולהו עלמא ילפינו מיניה בבבן אב לכל התורה פולה ולכאורה נראה שזה אי ילפינו מעיר נדחת לכל מצות שבתורה תלוי במחלוקות התנאים ביבמות מ"ו אי דנים אפשר משאי אפשר.

אמנם אף אם נימא דזה תלוי במחלוקות אי דנים אפשר משאי אפשר עכ"ז ניחא התם בסוטה ל"ה שפדו בסיד ע"י גרמא דהתם ר' יהודה ס"ל דסדו בסיד על האותיות. ור' יהודה שם ביבמות ס"ל דדנים אפשר משאי אפשר דהוא ס"ל דגר הנה במילה בלא טבילה או בטבילה בלא מילה והטעם שסגי בטבילה בלא מילה.

הוא משום שילפינו מאמהות שטבלו בעת קבלת התורה דדנים אפשר משאי אפשר ו) וגם מדברי התוס' בשבת דף קל"ה [ד"ה מפני] מוכח שלא כדברי האבן העזר. דהנה תניא בבבביתא שם.

בן שמונה הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו אבל אמו שוחה ומניקתו מפני הספנה. וכתבו התוס' וז"ל מפני הספנה ספנת חלב כשיש הרבה בדין ולא חיישינו שפא תטלטל אותו.

ולא ידע רשב"א מאי איריא מפני הספנה דאפילו לא יהיה אלא צערא בעלמא מותר ואפילו לחלב בעצמה להוציא חלב שבידין אע"פ שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה דחמיר איסורא טפי מאיסור טלטול נראה דשרי.

מידי דהנה אמפיס מורסא דשרינו משום צערא עכ"ל. ולדברי האבן העזר דבהעמדת פיאווקע הנה מלאכה דאורייתא פינו שמתכוין להוציא דם שיקל מחלתו.

א"כ הוא הדין בנותן לתינוק בן שמונה לינק להוציא חלבה מדדיה מפני ספנת דדיה הנה איסור דאורייתא ובתינוק לא נקרי מפרק פלאחר יד דונוקא בגדול היונק מקרי מפרק פלאחר יד דאין דרך גדול לינק אבל קטן שדרכו לינק לא מקרי פלאחר יד רק מפרק שדרכו כמו בפיאווקע.

ורוב הפוסקים ס"ל דחולב הנה איסור דאורייתא. להתוס' שבת ע"ג תוס' ד"ה מפרק משום דקי"ל כר' יהודה דיש דישה שלא בגדולי קרקע.

ולגרמב"ם משום דבעלי חיים חשיבי גדולי קרקע [ענין ברמב"ם בהלכות שבת פרק ח' הלכה ז ענין שם במגיד משנה] \*\* ומסתברין דבריו דזה חשיב כאלו מוחקו בידים. דהנה הרמב"ם בסוף דיני דגרמי במסכתא ב"ב כתב וזה לשונו עוד יש שאלה בהני הרחקת דתנן בב"ב (י"ז) כגון שיח ומערה ואמת המים וברכת הפוכשין וגפת וזבל ומלח וסיד וסלעים וזרעים ומחרישה ומי רגלים אם הזיקו והפילו פותלו של חבירו כו' מי אמרינו פינו דלא גיריה איהו גופא קא מזיק.

גרמא דגיריה הוא. דומיא דסולם ושוכה שהוא גרמא דגיריה ופטור עליה כו' או דילמא חייבי נמי מחייב עליה אם הזיקו כו' ונראים הדברים דפלוגתא דרבנן ור' מאיר היא.

דלרבנן פטור שגרי לא הזיק בידים. אלא ששם סלעים באותו הפותל ונשתהו שם עד שהזיקו את הפותל מחמת הבליה.

ולר' מאיר נדאי חייב. למה זה דומה למחיצת הפרם שנפרצה שנשתהו שם עד שפא עליהם האיסור חייב.

ואע"ג דהתם משום יאוש מחייבין ליה. לא עדיף יאוש מהנחת סלעים בצד הפותל שבשעה שהניח הסלעים שם ההזיק בעצמו וגרם להזיק שיבא.

הלכך גורם הוא וכן הנה נמי דמשום מתנא (פירש דההיזיק הוא משום לחות שלהם) לר' מאיר חייב ואפשר דבהנה (דמשום מתנא) אפילו לרבנן חייב שקרירותן מחמת עצמם היא.

למה זה דומה למנוח גחלת על בגדו של חבירו שהוא מבעיר והולך וחיב. ואף כאן מלחלחים את הפותל ומלקין אותו עד שנזכר וחיב כו' עכ"ל יע"ש שכתב הרמב"ן שאף שאין מזקת עד זמן מרובה.

מ"מ חייב. וא"כ הני שמחיקת השם בא מחמת לחלוחית הקרקע ואף שהמחיקה נעשית לאחר זמן מקרי עושה בידיים ולא גורם.

ואף שהתם בהאי דב"ב מקרב המזיק אצל הנזקק. והכא גבו ס"ת מקרב הנזקק היינו הס"ת אצל דבר העושה המחיקה היינו הקרקע.

הא כבר הכיחו התוס' בב"ק (דף נ"ו ד"ה אלימא) ובסנהדרין (דף ע"ז ד"ה סוף) ובחולין (ט"ז ד"ה אבל) דאין חילוק בין מקרב הדבר אצל האש ובין מקרב האש אצל הדבר דלמד"א אשו משום חציו חייב מטעם כח האדם: ט אמנם לפי זה תקשה דאמאי בשבת (דף ק"ד) איתא הרי שהי' שם פתוח על בשרו כו' ר' יוסי אומר לעולם יורד וטובל פדרכו כו' משום דהנה גרם מחיקת השם ומותר.

ואף רבנן מודים דזה הנה גרם מחיקת השם ומותר. אלא דפליגי עליה מטעם אחר יע"ש ולדברינו אלה אמאי לא הנה מחיקה ממש.

הא פיון שהשיט ידו לתוף המים ולחלוחית המים ימחקו את השם. א"כ אין זה גורם אלא מוחק ממש כסברת הרמב"ן במתנא.

דמשום הכי חייב לשלם דהנה עושה ההזיק בידיים ולא גורם. פיון דאנן פתבנו דהכי דחייב לשלם בניזקין מטעם מזיק בידיים מקרי מוחק ממש ולא גורם: שוב ראיתי שהרשב"א שם בשבת בחידושי פתב בהדיא פדברינו וז"ל שם לעולם יורד וטובל ובלבד שלא ישפוף תמיה לי מלתא.

דהא מפיון שהוא מכניס ידו לתוף המים. הרי זה כמקרב את פיבוי.

ויש לומר דלא קרינו מקרב את פיבוי. אלא ככענין נותן מים בכלי שתחת הנהר.

אי נמי בנותן בצד הטלית שאחז בו האור. משום דאם יפלו שם ניצוצית או מגיע שם הדליקה נדאי תכבה.

אבל כאן אפשר דלא ימחק. שאלו נדאי נמחק היינו כמשפוף.

שהרי הוא נותן ידו במים עכ"ל והיינו כסברת הרמב"ן שאף שהמחיקה יהי' איזה זמן קטן לאחר גתינת היד לתוף המים. מ"מ פיון שמחמת לחלוחית המים השם נמחק.

מקרי עושה בידים ולא גורם: אבל לכאורה דברי הרשב"א תמוהין שכתב דאינו נדאי שימחקן. א"כ לא הנה פסיק רישיה ולר' שמעון דקי"ל פנותיה מותר אף אם גרם מחיקת השם יהא אסור מן התורה.

כיון דלא הנה פ"ר. וא"כ מאי מקשה הגמרא מר' יוסי דס"ל גרם כיבוי בשבת אסור אהא דאמר ר' יוסי יורד וטובל אף שימחק השם דמוכח דגרם מחיקת השם מותר.

הא יש לומר דר' יוסי ס"ל דגם גרם מחיקת השם אסור כמו גרם כיבוי בשבת והא דאמר ר' יוסי יורד וטובל משום דאיכא למימר דס"ל כר' שמעון דקי"ל פנותיה. דדבר שאין מתפנין היכי דלא הנה פסיק רישיה מותר.

משא"כ בההיא דגרם כיבוי בשבת דהנה פסיק רישיה כדמוכח שם: שוב ראיתי להבית אפרים (בחלק יו"ד סימן ס"א) שהרגיש בתמיה זו על הרשב"א וזה לשונו שם והנה מה שקורא (בשבת ק"ד) לטבילה זו גרמא.

אע"פ שבמתפנין יורד לתוך המים עם השם שעל בשרו. ובכה"ג קי"ל בסנהדרין (ע"ז) בכבש על חבירו לתוך המים או לתוך האור ואינו יכול לעלות חייב. ועל כרחוק צריך לומר. דשאני הכא.

דאע"פ שיורד לתוך המים אינו נמחק אז רק מחמת שהשם מתלחלח הרבה מהמים ממילא הוא הולך להמחק. ומ"מ כיון שעכשיו בשעת ירידה אינו מוחק.

גרמא הוא. וראיתי בחידושי הרשב"א בשבת שם שהקשה אהא דיורד וטובל שהרי זה הוי כמו מקרב את כביו.

ותירץ דמקרב לא הנה אלא היכי שנודאי יכבה. אבל כאן שאפשר שלא ימחק.

שאלו נדאי נמחק כמשפשו דמי. שהרי נותן ידו לתוך המים ע"ש ודבריו צריף עיון.

דאם איתא דספיקא הנה. היכי מדמי הש"ס הך גרמא לגרם כיבוי שגורם בנדאי שיכבה. וגם מה שמשמע מדבריו שאם היה נמחק בנדאי הנה כמשפשו בידים צ"ע דא"כ מה ענין זה לגרמא. דהא כמעשה בידים הוא.

אלא דספיקא הוא אם ימחק או לא כו' עכ"ל (וכוננת קושיתי הוא כמו שהקשינו למעלה בדמפנרש שם בתשובה סימן ס"ב). ולפ"מ שכתבתי אתי שפיר.

כיון דבשעת הטבילה אין כאן מחיקה. אע"פ שזה גורם שימחק אח"כ.

גרמא הנה. עכ"ל הבית אפרים: ויש ליישב דברי הרשב"א בפשיטות דזה נדאי דאותו רגע ממש בעת שנותן את ידו לתוך המים טרם שהמים מלחלחים היטיב את הדיו אינו נדאי שימחקן.

אמנם במשך זמן הטבילה עד שיצא מן המים בנדאי ימחק השם. א"כ לא מיבעיא בהנהרות המושכים.

שאותן המים אשר היו ברגע הראשונה בעת שנותן ידו לתוך המים הלכו מעל ידו והמים שמוחקים הם מים אחרים דמה שמוחקים המים האחרים הנה רק גרמא בעלמא. כמו

דאָמרינן בַּסְנֶה־דְרִין (ע"ז) הָאֵי מָאן דְּכַפְתִּיהּ לַחֲבִירוֹ וְשָׁקֵל עָלֶיהָ בְּדָקָא דְמֵיָא וּמַת אַם בְּכַח רֵאשׁוֹן חֲזִיב וְאֵם בְּכַח שְׁנֵי פְטוֹר.

דְּהוּה גִּרְמָא בְּעָלְמָא. וְהָנִי מִיָּם הָאֲחֵרִים מְקָרִי כֹחַ שְׁנֵי נִהְיָה רַק גִּרְמָא בְּעָלְמָא.

אַלָּא אַף הַטּוֹבֵל בְּמִקְנֵה עוֹמֶדֶת. אוֹתָן הַמִּים שֶׁהִי בְּמִקּוֹם \*\* (וְהֶרְמֵב"ן בְּחִידוּשָׁיו לְמַסַּכַּת שְׁבֵת (דף צ"ה) כָּתַב טַעַם אַחֵר דְּהוּה חוֹלֵב מְפָרֵק דְּאוֹרֵי־תָא וְנ"ל וְנִשׁ לֹאמַר דִּישָׁה בְּעַצְמוֹ שֶׁל פָּרִי.

לִיתָא אַלָּא בְּגִדוּלֵי קֶרְקַע. אֲבָל לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ פִּירוֹת מְכֻוָּנִסִּים וּטְמוּנִים בְּתוֹךְ פִּיס שְׁלֵהָן כְּגוֹן חוֹלֵב.

דּוּמֵיָא דְּדִישַׁת קֶרְקַע הוּא עכ"ל וְהַשִּׁטָּה מְקַוְבָּצַת בְּכַתְּנוּבוֹת (דף ס') כָּתַב בְּשֵׁם הַר"ש ב"ר אַבְרָהָם טַעַם אַחֵר וְנ"ל דְּמְפָרֵק דְּבַעֲלֵי חַיִּים הָנִי תוֹלְדָה דְּגוֹזוֹ שֶׁהוּא מְפָרֵק כְּצֻמָּר מִן הַבְּהֵמָה עכ"ל. וְרַק הֶרְשֵׁב"א הֵבִיא שִׁטָּה אַחַת שֶׁס"ל דְּחוֹלֵב הוּא מְדַרְבָּנָן (וּלְכַאוּרָה יֵשׁ קוֹשְׁיָא עֲצוּמָה עַל רֹב הַפּוֹסְקִים דִּס"ל דְּחוֹלֵב הָנִי אִיסוּר דְּאוֹרֵי־תָא דְּהִנֵּה בְּכַתְּנוּבוֹת [דף ס'] תִּנְיָא ר' יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר אֶפְּלוּ אַרְבַּע וַחֲמֵשׁ שָׁנִים יוֹנֵק תִּינוּק וְכֵן פֶּסֶק הֶרְמֵב"ם בְּפָרֵק ג' מֵהִלְכוֹת מַאֲכָלוֹת אִיסוּרוֹת הִלְכָה ה' וּבִי"ד סִימָן פ"א סְעִיף ז' וּלְדַבְרֵיהֶם אִיךָ יְכוּלִים לְהִנִּיקוּ בְּשֵׁבֶת הָאֵל הָנִי מְפָרֵק דְּאוֹרֵי־תָא וְאִין נֹתְנִים בְּיָדִים לְקַטֵּן לַעֲבוֹר אִיסוּר דְּאוֹרֵי־תָא מִשּׁוּם לֹא דִלָּא תֵּאֲכִילוּם [בְּמֹת דָּף קי"ד] וְאִף בְּאִיסוּרֵי שְׁבֵת אִיכָּא לֹא דִלָּא תֵּאֲכִילוּם כְּמוֹ שֶׁמְפָרֵשׁ בְּרִשְׁב"א בְּחִידוּשָׁיו בְּשֵׁבֶת דָּף קנ"ג ע"ב ד"ה כְּשֶׁהִיא וְהִנֵּה עַד שְׁתֵּי שָׁנִים מוֹתֵר לְהִנִּיק לְתִינוּק אִף בְּשֵׁבֶת מִשּׁוּם דְּסִתָּם תִּינוּק מְסוּפָן הוּא אֲצֵל חֵלֵב [בְּמֹת קי"ד].

אֲבָל לְאַחֵר שְׁתֵּי שָׁנִים שְׁאִינוּ מְסוּפָן אֲצֵל חֵלֵב. אֲמַאי מוֹתֵר לְהִנִּיק בְּשֵׁבֶת.

דְּמָה שְׁאֵשֶׁה נֹתְנָת אֶת הַיָּדִים לְתוֹךְ פִּי שֶׁל הַתִּינוּק מִקְרִי מַאֲכִיל בְּיָדִים כְּמוֹ שְׁנוֹתָן דְּבַר אִיסוּר לְקַטֵּן. וְכְּמוֹ שֶׁמְפָרֵשׁ בְּרִשְׁב"א בִּי"ד [סִימָן פ"א ס"ק כ"א] דְּמָה שֶׁהֵאֱשִׁה מִיִּנְקָתָא אֶת הַקֶּטָן מִקְרִי מַאֲכִיל בְּיָדִים וְאִיךָ תִּנְיָא הוֹלֵךְ תִּינוּק עַד אַרְבַּע וַחֲמֵשׁ שָׁנִים סִתָּם דְּמִשְׁמַע אֶפְּלוּ בְּשֵׁבֶת.

דָּאֵם בְּשֵׁבֶת אִיסוּר הִי לֹא לְפָרֵשׁ וְכֵן הֶרְמֵב"ם וְהַטּוֹ"ר וְהַשּׁו"ע סִתְּמוּ דְּבִרְיָהֶם וְלֹא כָּתְבוּ דְּבִשְׁבֵת אִיסוּר. וְנִשׁ לִי לִיִּישֵׁב דְּבִרְיָהֶם בְּטוֹב טַעַם אִיךָ אִין פֶּה הַמִּקּוֹם לְהֶאֱרִיךְ) וְא"כ לְפִי זֶה דְּחוֹלֵב הָנִי אִיסוּר דְּאוֹרֵי־תָא וְמָה שֶׁהֵאֱשִׁה מִיִּנְקָתָא אֶת בֶּן שְׁמוֹנָה מִפְּנֵי סְכָנַת חֵלֵב הָנִי כְּמוֹ שֶׁהִיא חוֹלֶכֶת בְּיָדִים כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָאֲבֵן הָעוֹזֵר בְּפִי־אוֹקָע.

א"כ דוֹנוֹקָא מִפְּנֵי הַסְכָּנָה אֲבָל מִשּׁוּם צַעֲרָא אִיסוּר אִיסוּר דְּאוֹרֵי־תָא וְאֲמַאי כָּתַב הַתּוֹס' בְּשֵׁם הֶרְשֵׁב"א דִּלָּא יָדַע אֲמַאי נִקְט) \*\*כְּתִיבַת הַשֵּׁם בְּרַגַּע הָרִאשׁוֹנָה שְׁנָתָן יָדוֹ לְתוֹךְ הַמִּים הִלְכוּ מִמֶּקוֹם הַשֵּׁם לְמִקּוֹם אַחֵר.

וְהַמִּים הַמוֹחֲקִים אֶת הַשֵּׁם הֵם מִיָּם אַחֵרִים שֶׁלֹּא הִי בְּמִקּוֹם הַשֵּׁם בְּעֵת נְתִינַת הַיָּד לְתוֹךְ הַמִּים. דִּידוּעַ אִם אָדָם מְעַרֵב מִיָּם בְּכָלִי הוֹלְכִים הַמִּים וְסוֹבְבִים בְּעִיגוּל כְּמָה וְכְמָה רִגְעִים (מִינוּטִין) עַד שֶׁיַּעֲמִדוּ וַיִּשְׁקְטוּ בְּלֹא שׁוּם נִינוּעַ מִמֶּקוֹם לְמִקּוֹם.

א"כ ה"נ כְּשֶׁאָדָם נִכְנָס לַתּוֹף הַמִּקְוָה לְטָבֹּל מִתַּעֲרָבִים הַמִּים וְהוֹלְכִים בְּעִיגוּל מִמָּקוֹם לְמָקוֹם כַּמָּה וְכַמָּה רַגְעִים (מִינוּטִין). וְא"כ אוֹתֵן הַמִּים שֶׁהִי עַל הַשֵּׁם בְּרַגְעֵי הָרֵאוּשׁוּנָה שֶׁל נְתִינַת יָדוֹ לַתּוֹף הַמִּקְוָה אֵינוֹ בּוֹדֵאי שְׂיִמְחָקוּ אֶת הַשֵּׁם.

וְרַק הַמִּים שֶׁבָּאִים אַחֵר כֵּן עַל מָקוֹם הַשֵּׁם מוֹחֲקִים אֶת הַשֵּׁם בְּמִשְׁפָּה זְמַן הַטְּבִילָה עַד צֵאתוֹ מִן הַמִּקְוָה. וְהַמִּים שֶׁבָּאִים אַחֵר כֵּן עַל מָקוֹם הַשֵּׁם הֵנּוּ כְּמוֹ פֶתַח שְׁנֵי אוֹ פֶתַח שְׁלִישִׁי דְּמַקְרִי גֶרְמָא בְּעֵלְמָא.

וְאִם דִּישׁ לְחַלֵּק מִכַּח שְׁנֵי בְּבִדְקָא דְּמִיָּא. דְּהֵתֵם הַמִּים הַשְּׂנִיִּים הוֹלְכִים מֵעֶצְמָם.

אֲבָל הֵכָא כָּל מִשְׁפָּה שֶׁסּוֹבְבִים הַמִּים בְּעִיגוּל הוּא מִפְּחוֹ שְׁדַחָף הַמִּים בְּעֵת שֶׁנִּכְנָס לַתּוֹף הַמִּקְוָה. מ"מ כִּינֵן שֶׁהוּא דַחָף רַק אֶת הַטִּיפִים מִיָּם שֶׁנִּגְעוּ בְּגוֹפּוֹ בְּעֵת שֶׁיָּרַד לַתּוֹף הַמִּקְוָה. וְאַחֲרֵי כֵן אוֹתָם טִיפֵי הַמִּים דּוֹחֲפִים לְטִיפִים אַחֲרֵים וְטִיפִים הָאֲחֵרִים דּוֹחֲפִים לְטִיפִים אַחֲרֵים. אֵין זֶה מַקְרִי כַּחַד רַק כַּחַד דְּמַקְרִי גֶרְמָא.

עֵינֵינוּ שֶׁם בְּתוֹס' סְנֵהֲדָרִין (ע"ז ד"ה סוּף) וְכַש"כ הֵכָא דְּאִיכָּא לְמִימַר דְּהַמִּים שֶׁבָּאוּ בְּכַח הָאֵלֶּפֶי אוֹ בְּכַח הֶרְבֵּבִי מִחֲקוֹ אֶת הַשֵּׁם דְּמַקְרִי גֶרְמָא בְּעֵלְמָא: וְלִפִּי זֶה אִם לְדַבְּרֵי הַרְשָׁב"א שֶׁפִּיר הִקְשָׁה הַמַּקְשֵׁן מִר' יוֹסִי אֲדָרְבִּי יוֹסִי.

דְּכִינֵן דַּס"ל דְּגָרַם כִּיבּוֹי אֲסוּר אֲמַאי מִתִּיר בְּפֶתוּב שֶׁם עַל יָדוֹ לִהְיוֹת יוֹרֵד וְטוֹבֵל. דְּנִהִי דְּהַמִּים שֶׁהִי עַל יָדוֹ בְּמָקוֹם כְּתִיבַת הַשֵּׁם הֵנּוּ סְפִיקָא אִם יִמְחָקוּ אֶת הַשֵּׁם וְלֹא הֵנּוּ פ"ר. הָא הַמִּים שֶׁיֵּהֱי' עַל מָקוֹם כְּתִיבָה בְּכָל מִשְׁפָּה הַטְּבִילָה עַד צֵאתוֹ מִן הַמִּקְוָה בּוֹדֵאי יִמְחָקוּ אֶת הַשֵּׁם וְנִהִי פ"ר. אֲלֵא עַל כְּרַחֲמֵי צְרִיף לֹאמַר דְּר' יוֹסִי ס"ל דְּגָרַם מִחִיקַת הַשֵּׁם מִן הַתּוֹרָה. וְשֶׁפִּיר הִקְשָׁה מִר' יוֹסִי אֲדָרְבִּי יוֹסִי וְזֶה בְּרוּר בְּכּוֹנֶנֶת הַרְשָׁב"א וְלִפִּי דְּבִרְיֵינוּ נִיחָא מַה שֶׁהָעִיר הַבֵּית אֶפְרַיִם מִהֵיכָל דְּסְנֵהֲדָרִין דְּכַבֵּשׁ עַל חֲבִירוֹ לַתּוֹף הַמִּים שֶׁחֵיב מִיתָה עַל הָא דִּיּוֹרֵד וְטוֹבֵל.

דְּהֵתֵם בְּסְנֵהֲדָרִין גַּלִּי קָרָא דְּחֵיב מִיתָה בְּמִצְמָצִים. אִם כֵּן אִם שֶׁבְּמִצְמָצִים בְּנִהֲרָה בְּכָל רַגְעֵי בָּאִים לַתּוֹף פִּיּוֹ שֶׁל הַנִּטְבָּע מִיָּם אַחֲרֵים עַכ"ז חֵיב מִיתָה כִּינֵן שֶׁאִם בְּעֵת שֶׁבָּאִים מִיָּם הָאֲחֵרִים לַתּוֹף פִּיּוֹ שֶׁל הַנִּטְבָּע עֲדִינֵן הוּא מִצְמָצִים מִשּׁוֹ"ה חֵיב מִיתָה מִחֲמַת הַצְמָצוּם בְּעֵת שֶׁבָּאוּ הַמִּים לַתּוֹף פִּיּוֹ שֶׁל הָאָדָם שְׂמַת עַל יָדָם.

(וְעוֹד יֵשׁ לֹאמַר דְּאוֹתֵן הַמִּים שֶׁבָּאוּ לַתּוֹף פִּיּוֹ שֶׁל הַנִּטְבָּע בְּאוֹתוֹ רַגְעֵי שֶׁצְמָצִים עָלָיו נִשְׁאָרוּ בְּפִיּוֹ שֶׁל הַנִּטְבָּע עַד שְׂמַת עַל יָדָם כִּיּוֹעַ). אֲבָל הֵכָא גַּבּוּ יוֹרֵד לַתּוֹף הַמִּים דְּאוֹתֵן הַמִּים שֶׁבְּרַגְעֵי הָרֵאוּשׁוּנָה שֶׁנִּתְּנָה יָדוֹ לַתּוֹף הַמִּים הִלְכוּ לָהֶם וְאַחֲרֵי כֵן בָּאוּ מִיָּם אַחֲרֵים וּמִחֲקוֹ אֶת הַשֵּׁם וְהוּא אֵינוֹ עוֹשֶׂה שׁוּם מַעֲשֶׂה מַקְרִי גֶרְמָא.

דְּדוֹקָא בְּמִיתָה גַּלִּי קָרָא דְּחֵיב בְּמִצְמָצִים אֲבָל לֹא בִּשְׁאָר אִיסוּרֵין כְּדִמְבֹּאֵר שֶׁם בְּסְנֵהֲדָרִין דְּלֹא מִחֵיבֵינוּ מִצְמָצִים בְּנִיזְקִין דְּלֹא יִלְפִינוּ נִיזְקִין מִמִּיתָה וְאִם לְהֵךְ מִד"א שֶׁחֵיב מִצְמָצִים בְּנִיזְקִין הֵינּוּ מְשׁוּם דִּילִיף ק"ו מִמִּיתָה אֲבָל בִּשְׁאָר אִיסוּרֵין לִיכָּא ק"ו יַעו"ש: וְרֵאזִי לְדַבְּרֵינוּ מִשְׁבֶּת (קט"ו) דְּהִנֵּה הַבֵּית אֶפְרַיִם שֶׁם כְּתִב וְז"ל וְצ"ע בְּהָא דְּאָמַר בְּשִׁבְתָּ (קט"ו) מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד בְּצִידוֹן שֶׁנִּטְלָה טוֹמוֹס שֶׁל בְּרִכּוֹת וְשִׁקְעָן בְּסִפְלָה שֶׁל מִיָּם וְאָמַר לוֹ ר' יִשְׁמַעֲלֵאל גָּדוֹל עוֹנֵשׁ הָאֲחֵרוֹן כּו' וְלִכְאוּרָה הָא אֵין זֶה רַק גֶּרְמָא אֲמָנָם בְּר"ן שֶׁם כְּתִב לִפִּי

שאיבדן בידים וצ"ע דמה שנא מהא דשם פתוב על בשרו דקרי ליה גרמא בטובל לתוך המים וצ"ע עכ"ל ולדברינו שפיר כתב הר"ן דהנה פאלו איבדן בידים.

דהתם בטומא פירש"י קונטרסים של נזיר שכתובים עליהם ברכות ששקען בספל של מים, א"כ אותן המים שהי' על השמות ברגע ששקען במים נשארו על השמות עד שמחקו את השמות.

דדוקא התם ביורד וטובל שהגוף הוא חלק והמים הראשונים שהי' על מקום שכתוב השם בשעה שנכנס לתוך המקנה הלכו מאותו המקום וכאו מים אחרים תחתיהם. אבל בקונטרסים של נזיר אותו המים שנבלעו בהנזירות בעת ששקען לתוך הספל נשארו שם במקומן והלחלוטית של אותן המים מחקו את השמות במשך איזה זמן ונהה כמו מתנא שכתב הרמב"ן שהנה מזיק בידים ולא גרמא: י) ולפי זה אין מקום להפקנה שהמציא הבית אפרים בתשובה הנ"ל (הובא בפתחי תשובה ביו"ד סימן רע"ו ס"ק י"ט) דהיכי דהנה ספק אם מותר למחוק או לא להניח נזיר או גמי מלוחלח במים על מקום השם דזה לא הנה רק גרמא כיון דבעת הנחת הנזיר או הגמי אינו נמחק רק לאחר זמן וגרמא מותר.

דלפי דברינו הנה זה מוחק בידים כיון דסוף סוף פשמונח הנזיר המלוחלח זמן מה נמחק השם בלא מים חדשים הנה כמו מוחק בידים וזה ברור ואין לעשות תקנת הבית האפרים הזאת אף לסניף בעלמא כי במקום איסורא דאורייתא וחילול כבוד השם אין חולקים כבוד לרב.

ואין שומעין לו כלל: ולפי זה אין מקום לטעם הגאון ר"ש בנו"ב מ"ת הנ"ל להשמיט הטור והשו"ע הך ברייתא דיורד וטובל משום דמותר לגרום מחיקת השם מהא דאסור לקוברו בקרקע בלא כלי חרס.

דכיון דקוברו בקרקע ולאחר זמן ימחקו ע"י לחלוטית הקרקע הנה כמו שמאבדן בידים כמו שכתב הלבוש. בסברת הרמב"ן גבי מתנא כמו שכתבנו למעלה [באות ט']: אבל מהקושא שהקשינו למעלה באות ז' דלריש לקיש דס"ל אשו משום ממונו אמאי ס"ל לר' אליעזר דעיר שיש בה מזוזה אחת אינה נעשית עיר הנדחת שאי אפשר לשרוף כל שללה כליל משום שאסור לשרוף את המזוזה.

הא יכול להתחיל לשרוף ברחוק קצת מהמזוזה ומה שאחר כן תשרף המזוזה הנה רק גרמא שמותר באיבוד ומחיקת השם. יש ליתן טעם דמשו"ה השמיטו הטור והשו"ע הך סוגיא דשבת ק"ד דאיתא שם דמחיקת השם מותר ע"י גרמא.

משום דאליבא דלריש לקיש צריכים אנחנו לומר דגרם מחיקת השם אסור כי היכי דלא תקשה הך דר' אליעזר. וכיון דהסוגיות סותרות זו את זו אסרינן מספק.

דספק מן התורה לחומרא. משו"ה השמיטו הך דינא של מחיקת השם ע"י גרם ולא אמרו בו דבר: יא) אבל באמת יש לתרץ קושא זו שהקשינו אליבא דלריש לקיש מההיא דר' אליעזר בסנהדרין דהנה הרמב"ם בהלכות איסורי ביאה (פרק ט"ו הלכה י"ב) והשו"ע אבן העזר (סימן ה' סעיף י"ב) כתבו וזה לשונם.

המשקה כוס של עיקרין לאדם או לשאר בעלי חיים כדי לסרסו הרי זה אסור ואין לוקין עליו עכ"ל. וכתב הבית שמואל שם (בס"ק י"ג) וז"ל ואפילו שותה לרפואה \*\* (מפני הסכנה דאפילו צערא בעלמא מותר.

ואין לומר דהתוס' בשם הרשב"א ס"ל פהד שיטא שהובא בחידושי הרשב"א דחולב לא הנה איסור תורה דזה אינו. תדא דילמא האי ברייתא אתיא כר' יהודה דס"ל יש דישה שלא בגדולי קרקע ולדידיה נדאי הנה חולב דאורייתא ועוד שהתוס' כתבו שמשו"ה מותרת האשה לחלב בעצמה להוציא חלב שפדדין משום שהנה מלאכה שאינה צריכה לגופה שהרי אשה אינה צריכה לחלב רק להקל על דדיה.

אלמא אי הנה צריכה לחלב הנה איסור דאורייתא. ואין לומר דבאמת גם התוס' ס"ל כהאבן העוזר דמה שמניקה לתינוק הנה כמו שעושה המלאכה כמו גבו פיאוקע אלא דמשו"ה הקשה התוס' דאמאי נקיט הברייתא מפני הסכנה.

אפילו משום צערא מותר משום שהנה מלאכה שאינה צריכה לגופה שאין האשה צריכה לחלב רק להקל על דדיה. דזה אינו תדא דילמא האי ברייתא אתיא כר' יהודה דס"ל מלאכה שאינה צריכה לגופה אסור מן התורה.

ועוד דאי טעם התוס' דהא דמותר להניק לתינוק בן שמונה מפני שהוא מלאכה שאינה צריכה לגופה א"כ בנדאי גם האשה בעצמה יכולה לחלב דדיה להקל על דדיה פינון שהנה מלאכה שאינה צריכה לגופה שהיינו הך.

אלמא דס"ל להתוס' דמה שהיא מינקת לתינוק בן שמונה ליכא איסור פלל רק איסור טלטול בעלמא כמו שמפנרש בלשונם שכתבו ואיכא למימר דווקא איסור טלטול דלא חמיר כל כך מותר מפני צערא אבל מלאכה שאינה צריכה לגופה שחמיר טפי אסור לזאת העריכו התוס' לומר דאף אשה בעצמה מותר לחלב דדיה להוציא חלבה ונהביאו ראיה מהא דמפיס מורסא כמו שמפנרש להדיא בדבריהם וכל המעיין יראה להדיא דלא ס"ל כסברת האבן העוזר גבו העמדת פיאוקע.

וגם על הרמ"א גופא שפסק כהרשב"א דמעמד בהמה על קמת חבירו חייב אף בר"ה יש לתמונה טובא דמלבד מה שהוכחנו שהתוס' לא ס"ל כהרשב"א. יש להוכיח שגם הרמב"ם לא ס"ל כהרשב"א.

דהנה הרמב"ם בפ"ק ט"ו מהלכות איסורי \*\* ואין מתכוון להיות עקר פינון דפסיק רישיה הוא אסור כו' עכ"ל וכדברי הב"ש מבואר להדיא בגמרא (שם ק"י) דאיתא שם לירקונא (פירש חולי ירקון) תרין (פירש שני פסות של עיקרין) בשכרא ומיעקר. ופריך בגמרא. מי שרי.

ובמסקנא מוקי ליה בגמרא באשה. אלמא דבאיש אסור אף דמתכוון לרפואה.

וא"כ קשה טובא דאמאי דייקא הרמב"ם והשו"ע למינקיט המשקה כוס של עקרין לאדם כו' כדי לסרסו אסור. הלא בגמרא מוכח דאף היכי דלא מכניין כדי לסרסו.

אלא לרפואה. גם בן אסור.

וְלָמָּה לֵּהוּ לְהַרְמִיב"ם וְהָשׁוּ"ע לְהוֹסִיף שְׁתֵּי תִּיבוֹת יְתֵרִים. הֵינּוּ תִּיבוֹת "כְּדִי לְסָרְסוֹ".  
הֵיכָּף מִמָּה דִּמְבַּנְּאָר בְּגִמְרָא. דְּלֹא בְּעֵינֵי שְׂיִתְפֹּנוּי כְּדִי לְסָרְסוֹ.  
אֵלָּא אַף אִם מְכֻנֵּי לְרִפּוּאָה גַּם בֶּן אָסוּר. וְהֵלֵּא דְּבָר הוּא.

וְגַם צָרִיךְ לִיתֵּן טַעַם לְדִבְרֵי הַרְמִיב"ם וְהָשׁוּ"ע דְּאֵמַאי ס"ל בְּשׁוּתָה כּוֹס שֶׁל עֲקָרִין אָסוּר  
וְאֵין לִוְקִין עָלָיו. וְהָא בְּדִבְרֵי הַתּוֹס' בְּכֹחוֹת (דָּף ל"ט ד"ה כּוֹלֵן) מוֹכַח שְׂאִיִּסוּר שְׁתֵּיִת  
כּוֹס שֶׁל עֲקָרִין הוּא מִן הַתּוֹרָה.

דְּאֵיִתָּא שֶׁם וּמַעוּף וְכַתּוּת כּו' ר"א בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר כּוֹלָם בְּגִיד וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' וְ"ל כּוֹלֵן בְּגִיד  
פִּירֵשׁ וְלֹא בְּבָצִים וּמִיָּהוּ סוֹפִיָּה דִּקְרָא דְּבִאֲרָצְכֶם לֹא תַעֲשׂוּ אֵינְרִי אֶפִּילוּ בְּבָצִים בַּכ"מ  
שְׁמִסְתֵּרִס.

דְּאֶפִּילוּ ע"י שְׁתֵּיִת כּוֹס עֲקָרִין אָסְרִינֵן בְּפֶרֶק שְׁמוֹנֶה שְׂרָצִים כּו' עכ"ל הָרִי בְּהִדְיָא דַּס"ל  
שְׁשְׁתֵּיִת כּוֹס עֲקָרִין הוּא מִן הַתּוֹרָה. דָּאִם הוּא רַק אִיִּסוּר דְּרַבְּנָן אִיךְ מִיִּתּוּ הַתּוֹס' רָאָה  
דְּבִאֲרָצְכֶם לֹא תַעֲשׂוּ מִיִּנְרִי אֶפִּילוּ בְּבָצִים בְּכָל מְקוֹם שְׁמִסְתֵּרִס מִהָא דְּאָסוּר שְׁתֵּיִת כּוֹס  
עֲקָרִין.

כֵּינֵן דְּהוּא אִיִּסוּר דְּרַבְּנָן. אִיךְ מִיִּתּוּ רָאָה עַל לֹא תַעֲשֶׂה בְּאֲרָצְכֶם שֶׁהוּא דְּאוֹרֵיִתָּא אֵלָּא  
וְדֹאִי ס"ל לְהַתּוֹס' שֶׁהוּא אִיִּסוּר דְּאוֹרֵיִתָּא.

וְכֵן מוֹכַח מִדִּבְרֵי הַסֵּמ"ג דְּכַתֵּב הַחֲלָקָה מְחֻזָּק (שֶׁם סק"ו) הַמְשָׁקָה כּוֹס שֶׁל עֲקָרִין לְאָדָם  
כְּדִי לְסָרְסוֹ בְּנִקְיָה מוֹתֵר בְּזָכָר אָסוּר וְהוּא הֵדִין לְשֹׂאֵר מִיָּנִים. וְכַתֵּב בְּבִיאוֹרִי מֵהַר"ר א'  
שְׁטִיִּין בְּזָכָר אָסוּר וְהוּא הֵדִין לְשֹׂאֵר מִיָּנִים.

מִשּׁוּם שְׁגִזְרִינֵן זָכָר דְּבִהֲמָה אִטּוּ זָכָר דְּאָדָם. אוֹ שְׁמָא אִיִּסוּר דְּאוֹרֵיִתָּא הוּא כְּמוֹ בְּאָדָם  
עכ"ל.

הָרִי בְּתִירוּץ הַשְּׁנִי מוֹכַח לְהִדְיָא דְּסְבִירָא לֵיהּ בְּפִשְׁטוּת דְּבִזְכָּר שֶׁל אָדָם הֵנָּה אִיִּסוּר  
דְּאוֹרֵיִתָּא. וְאַף לִפִּי תִירוּץ הָרֵאשׁוֹן מוֹכַח דְּבִזְכָּר שֶׁל אָדָם הֵנָּה דְּאוֹרֵיִתָּא.  
שְׁכַתֵּב שְׁגִזְרִינֵן זָכָר דְּבִהֲמָה אִטּוּ זָכָר דְּאָדָם. וְאִי זָכָר דְּאָדָם הֵנָּה רַק דְּרַבְּנָן.  
א"כ הֵנָּה גִּזְרָה לְגִזְרָה. אֵלָּא ע"כ צָרִיךְ לוֹמֵר דְּזָכָר דְּאָדָם הֵנָּה דְּאוֹרֵיִתָּא.

וְכֵן מוֹרִין פִּשְׁטוּת דְּבִרֵי הַרְמִיב"ם וְהָשׁוּ"ע דְּהֵנָּה אִיִּסוּר דְּאוֹרֵיִתָּא אֵלָּא שְׂאִין לִוְקִין עָלָיו.  
וְא"כ קָשָׁה אֵמַאי אֵין לִוְקִין עָלָיו.

כִּנּוּן שֶׁהוּא אִיִּסוּר תּוֹרָה וּמִיִּנְרִי בּוֹ קָרָא. א"כ גַּם עַל שְׁתֵּיִת כּוֹס שֶׁל עֲקָרִין קָאִי הִלָּאוּ  
דְּלֹא תַעֲשׂוּ בֶּן בְּאֲרָצְכֶם וְאֵין לוֹמֵר דְּהֵנָּה לֹאוּ שְׂאִין בּוֹ מַעֲשֶׂה דְּכִינּוּ דְּהוּא מְשָׁקָה לְחִבְרִי  
בְּיָדִים כּוֹס שֶׁל עֲקָרִין אוֹ הִיכִי שֶׁהוּא בְּעֶצְמוֹ שׁוּתָה אוֹתוֹ.

שְׁפִיר הֵנָּה מַעֲשֶׂה גְמוּר. כְּמוֹ שְׁשׁוּתָה כּוֹס שֶׁל דָּם שֶׁהוּא לוֹקָה מִפְּנֵי שְׁעֵבֶר הִלָּאוּ דְּלֹא  
תֹאכְלוּ דָם וְהִבְאָר הַגּוֹלָה (בַּסֵּק"ת) כְּתִב הַטַּעַם דְּמִשּׁוּ"ה אֵין לִוְקִין עָלָיו מִשּׁוּם דְּלֹא נִגַּע  
בְּאֲבָרֵי הַזֶּרַע וְהוּא מִדִּבְרֵי הָרַב הַמַּגִּיד שֶׁכְּתִב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ מִהַסְנִיָּא (שֶׁם ק"י) מִתְבָּאֵר זֶה.

דָּכַל הִיכִי דָּלָא נָגַע בְּאַבְרִי הַזֶּרַע מִמֶּשׁ לֹא מְחַיֵּיב עַכ"ל. וְאַנְכִי לְמִיעוּט הַבְּנֵי לֹא יוֹדַע אִיד מִתְבָּאָר זֶה שֵׁם בְּגִמְרָא.

אֲמַנָם אַף אִם מִתְבָּאָר כֹּן מִהֲגִמְרָא כְּדַבְרֵי הָרַב הַמַּגִּיד. אֶפְתִּי עַל הַגִּמְרָא גּוּפָא תִקְשָׁה. דָּאִם אַף שְׁלֹא נָגַע בְּאַבְרִי הַזֶּרַע הוּא אִיסוּר מִן הַתּוֹרָה וּמִיָּיִר בּוֹ קָרָא. אֲמַאי אֵין לֹקִין עָלָיו.

כִּינּוּ דִּהֲקָרָא מִיָּיִר אַף שְׁלֹא נָגַע בְּאַבְרִי הַזֶּרַע כְּגוֹן בְּשִׁתְּיִית כּוֹס עֵיקָרִין. וְאִם מִשְׁמַע לְהַגִּמְרָא דִּהֲקָרָא לֹא מִיָּיִר אֲלֵא בְּנוֹגַע בְּאַבְרִי הַזֶּרַע.

אַבֵּל לֹא כְּשֹׁאֵינוּ נוֹגַע בְּאַבְרִי הַזֶּרַע. א"כ מִנְּלָן דְּאִיכָּא אִיסוּרָא דְּאוּרִיָּתָא.

דְּמִנְּלָן לְחַדֵּשׁ אִיסוּר מַעֲצָמָנוּ בְּמַאי דָּלָא מִשְׁמַע קָרָא: אֲמַנָם לְפִי הַנֶּרְאָה בְּאוּרֵי הַגֵּר"א (שֵׁם בַּס"ק כ"ח וּבַס"ק כ"ה) הַרְגִּישׁ קוֹשִׁיָא זֶה וְכַתֵּב דִּהַמְשָׁקָה כּוֹס שֶׁל עֵיקָרִין אֵינוּ בְּכָלֵל הַקָּרָא דְּמַעוּף וְכַתוּב כו' אֲלֵא בְּכָלֵל הַקָּרָא כִּי מִשְׁחַתֵּם בָּהֶם לְפִיכָף אֵין בָּהֶם מַלְקוּת.

כִּינּוּ דָּלָא נִכְלָל בְּלֹא תַעֲשֶׂה דָּלָא תַעֲשׂוּ בְּאַרְצְכֶם: יב) אַבֵּל אֶפְתִּי קִשָּׁה עַל הָא שְׁפִתְבוּ הֶרֶמְב"ם וְהַשׁו"ע שֵׁם וְזֶה לְשׁוֹנָם הָרִי שְׁכָפָה אֶת הָאָדָם וְשִׁסָּה בּוֹ כָּלֵב אוֹ שְׁאָר חַיּוֹת עַד שֶׁעָשְׂאוּהוּ כְּרוּת שְׁכָפָה כו' אֵינוּ לוֹקָה עַד שֶׁיִּסְרָס בִּידּוֹ וְרֹאשׁוֹ לְהַכּוֹתוֹ מִכַּף מַרְדּוּת עַכ"ל וְכַתֵּב הִגָּהָה שֵׁם עַל הֶרֶמְב"ם וְז"ל הָרַב הַמַּגִּיד לֹא הִבִּיא מוֹצִיא לְדִין זֶה.

וְנִרְאָה לִי דִּינָא לֹא לְרַבִּינוּ מִהָא דְּתַנּוּ בְּסִנְהֶדְרִין ע"ו שִׁסָּה בּוֹ אֶת הַכָּלֵב שִׁסָּה בּוֹ אֶת הַנֶּחֱשׁ פְּטוּר וְאֵע"פ שֶׁפְּטוּר בּוֹ מִדִּינֵי אָדָם אֵינוּ פְּטוּר מִדִּינֵי שָׁמַיִם. וּמִיָּנָה דָּאִם שִׁסָּה בּוֹ אֶת הַכָּלֵב וְעָשְׂאוּ כְּרוּת שְׁכָפָה.

דֹּאע"פ דְּאֵינוּ חַיִּיב מַלְקוּת. מִכַּף מַרְדּוּת מִיָּהָ חַיִּיב עַכ"ל וְגַם הַבָּאָר הַגּוֹלָה (שֵׁם בֹּאֵה"ע ס"ק ב') כְּתִיב בְּקִצְרָה כְּדַבְרֵי הַהִגָּהָה הַזֹּאת.

אֲמַנָם דְּבִרְיָהֶם אֵינָם מַחֲזִירִין כָּלֵל. דִּהְיָה הַטַּעַם שֶׁשִּׁסָּה בּוֹ כָּלֵב שֶׁפְּטוּר מִדִּינֵי אָדָם, הוּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא גֵרְמָא בְּעִלְמָא כְּדִמְפֹּרֶשׁ בְּרִש"י בַּב"ק (דָּף כ"ג ד"ה פְּטוּר מִשִּׁסָּה וּבְדָף כ"ד ד"ה וְדֹאִי פְּטוּר).

וְהִנֵּה זֶה וְדֹאִי דָּל"ת דְּסִירוּס הוּא כְּמוֹ שְׁאָר לֹאֲנִין שְׁכַתּוֹרָה וְאֵינוּ נוֹגַע כָּלֵל לְדַבְרֵים שְׁבִין אָדָם לְחַבְרֹו כְּמוֹ מָמוֹן וּמִיתָה דִּהָא אַף מְסָרָס עֲצָמוֹ חַיִּיב. וְא"כ אֵין רֹאִיָּה מִמִּיתָה וּנְזִקִין לְעַנְּנָן לֹאֻ דְּסִירוּס שֶׁהוּא כְּמוֹ שְׁאָר אִיסוּרִין.

דִּישׁ לְחַלֵּק שְׁאָר אִיסוּרִין מִמִּיתָה וּנְזִקִין בִּין לְחַלֵּק בִּין לְחַלֵּק. דְּאִיכָּא לְמִימַר דֹּאֵף דְּגִרְמָא פְּטוּר מִמִּיתָה וּבְנִזְקִין מ"מ בְּשְׁאָר אִיסוּרִין חַיִּיב מַלְקוּת.

דְּמַצִּינוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת דְּלַעֲנִין אִיסוּרִין מִחֲמִירִין טְפִי מִבְּעוֹנָשׁ מִיתָה וְתַשְׁלוּמֵי מָמוֹן. וְכֹן אִיכָּא לְמִימַר דֹּאֵף דְּגִרְמָא בְּנִזְקִין וּבְמִיתָה חַיִּיב בְּדִינֵי שָׁמַיִם.

בְּלֹאֲנִין דְּאִיסוּרִין פְּטוּר אַף מִדִּינֵי שָׁמַיִם שֶׁהָרִי חַיִּיב אָדָם בְּהַשְׁבַּת אַבְיָדָה שֶׁל מָמוֹן חֲבִירוֹ וְכֹן חַיִּיב אָדָם בְּהַשְׁבַּת אַבְיָדָה שֶׁל גּוּף הָאָדָם דְּדִרְשִׁינוּ וְהַשְׁבַּת לְרִבּוּת אַבְיָדָה גּוּפוֹ (ב"ק פ"א סִנְהֶדְרִין ע"ג) וְכִינּוּ שֶׁמִּחֻיָּב הָאָדָם לְהַצִּיל אֶת חֲבִירוֹ כְּשֶׁרוֹאָה שִׁיבָא עָלָיו הַיִּזִּיק

בְּמִמּוֹנוֹ אוֹ בְּגוּפוֹ כִּש"כ שְׁאֲסוּר מִן הַתּוֹרָה לְגִרְוֹם הַיִּזְיָק לְגוּפוֹ אוֹ לְמִמּוֹנוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ אֲבָל בְּשָׂאֵר אִיסוּרֵינָן כְּמוֹ בְּהֵד דְּסִירוּס.

אִם נִימָא דְדוֹנוֹקָא עַל מַעֲשֵׂה קַפְדָּה תּוֹרָה אֲבָל לֹא עַל גְּרָמָא דַּמְשׁו"ה סְבִירָא לוֹ לְהֶרְמַב"ם דְּבִכְפָּה לְפָנֵי קָלָב וְסִרְסוּ פִטוּר מִמְּלָקוֹת מְשׁוּם דְּהִנּוּה גְּרָמָא כְּמוֹ בְּשִׁסָּה אֶת הַנֶּחֱשׁ אוֹ הַקָּלָב וְהֵרָג אֶת הָאָדָם.

אִיכָא לְמִימַר דְּאַף בְּדִינֵי שְׁמִים פִּטוּר. דְּמַנְלָן לְחַדָּשׁ אִיסוּר מַעֲצָמָנוּ.

כִּינּוּ דְהַתּוֹרָה קַפְדָּה רַק עַל מַעֲשֵׂה בְּיָדִים וְלֹא עַל גְּרָמָא א"כ לֹא מִיִּירֵי קָרָא בְּגֶרְמָא. א"כ מַנְלָן אִיסוּר בְּגֶרְמָא וְעוֹד מוֹכַח בְּתוֹס' יִשְׁנִים בְּיוֹמָא (דָּף ח') דְּבִאִיסוּר מְחִיקָתָהּ הַשֵּׁם דְּגֶרְמָא מוֹתֵר לִיכָא אִיסוּרָא אַף מְדַרְבְּנָן.

דְּאִיתָא שֵׁם בְּיוֹמָא תִּנְיָא הָרִי שְׁהִיָּה שֵׁם כְּתוּב עַל בְּשָׂרוֹ הָרִי זֶה לֹא יִרְחֹץ וּפִירֵשׁ"י שֶׁלֹּא יִמְחָקוּן וְאִנְהִירָה לְמוֹחַק הַשֵּׁם וְאִבְדָּתָם אֶת שְׁמָם וְסִמּוּדָּם לוֹ לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן וְגו' עכ"ל. וְכָתְבוּ הַתּוֹס' יִשְׁנִים שֵׁם זֶה לְשׁוֹנָם לֹא יִרְחֹץ בְּפָרָק כָּל כְּתָבִי (ק"ד) מְסַקִּינָן טַעְמָא מְשׁוּם שְׁאֲסוּר לַעֲמֹד בְּפָנֵי הַשֵּׁם עָרוֹם.

אֲבָל מְשׁוּם לֹא תַעֲשׂוּן לֹא אֲסִרִּינָן גְּרָמָא. וְלֹא כְּפִירוּשׁ הַקּוֹנְטְרִיס עכ"ל.

וְאִם מְדַרְבְּנָן אֲסוּר גְּרָמָא בְּמָקוֹם רְשׁוּת. א"כ שְׁפִיר כְּתָב רַש"י שְׁאֲסוּר מְשׁוּם לֹא תַעֲשׂוּן מְדַרְבְּנָן.

וְהָא דְבִפְרָק כָּל כְּתָבִי מְסַקִּינָן שְׁהִטְעָם הוּא שֶׁלֹּא יַעֲמֹד בְּפָנֵי הַשֵּׁם עָרוֹם. הוּא בְּטָבִילָה שְׁאִיכָא מַצָּנָה וְלֹא אֲסִירוּ רַבְּנָן גְּרָמָא בְּמָקוֹם מַצָּנָה.

אֲלֹא וְדַאי ס"ל לְהַתּוֹס' יִשְׁנִים שֶׁלֹּא אֲסִירוּ רַבְּנָן גְּרָמָא כָּלָל אַף בְּדִבְרֵי הָרְשׁוּת. וְלִכְאוּרָה אִיכָא לְמִימַר דְּרַש"י ס"ל דְּגֶרְמָא אֲסוּר מְדַרְבְּנָן שֶׁלֹּא בְּמָקוֹם מַצָּנָה.

מְשׁו"ה שְׁפִיר פִּירֵשׁ דְּאֲסוּר לְרַחֵץ מִטַּעַם מוֹחַק אֶת הַשֵּׁם. שׁוּב רֵאִיתִי בְּנו"ב מִהַדוּרָא תִּנְיָנָא (חֵלֶק \*\*) (בִּיאָה הִלְכָּה י"ב כְּתָב וז"ל אוֹ שְׁהִשִּׁיבוּ בְּמִים אוֹ בְּשִׁלְג עַד שֶׁבִטַּל מִמֶּנּוּ אֲבָרִי תַשְׁמִישׁ אֵינוֹ לוֹקָה עַד שִׁיִּסְרֵס בְּיָדוֹ כו' עכ"ל.

וְהִנֵּה לְהֶרְמַב"ן בְּדִינֵי גְרָמֵי שְׁנִבִּיא אִי"ה לְקַמָּן [בְּאוֹת ח'] דַּס"ל דָּאִם הַנִּיחַ דְּבָר לַח אֲצִל הַפּוֹתֵל חֲזִיב אַף לְרַבְּנָן דְּלִית לֵהוּ דִּינָא דְּגֶרְמֵי מְשׁוּם שְׁהִנּוּה מִזִּיק בְּיָדִים א"כ ה"נ בְּהִשְׁבִּיבוּ בְּמִים אוֹ בְּשִׁלְג רְנוּה כְּמוֹ שְׁסִרְסוּ בְּיָדִים וְהִנֵּה בְּמִים אִיכָא לְמִימַר כְּמוֹ שְׁנִכְתַּב לְקַמָּן בְּאוֹת ט' אֲלִיבָא דְּהֶרְשֵׁב"א אֲבָל בְּשִׁלְג דְּלֹא שִׁינּוּ מֵה שְׁנִכְתַּב שֵׁם בְּדַאי לְהֶרְמַב"ן הִנּוּה כְּאֵלוֹ סִרְסוּ בְּיָדִים.

א"כ מוֹכַח דְּהֶרְמַב"ם לֹא ס"ל כְּהֶרְמַב"ן. א"כ כִּש"כ דְּלֹא ס"ל דְּהַמְעָמִיד בְּהֶמֶת חֲבִירוֹ עַל קֶמֶת חֲבִירוֹ חֲזִיב בַּר"ה כְּסִבְרַת הֶרְשֵׁב"א דְּהִנּוּה כְּמִזִּיק בְּיָדִים כִּינּוּ דְּדַאי תֹּאכַל.

דְּהָא בְּהִשְׁבִּיבוּ בְּשִׁלְג אַף דְּדַאי יְבֹטֵל מִמֶּנּוּ אִיכָא תַשְׁמִישׁ מ"מ לְהֶרְמַב"ם אֵינוֹ לוֹקָה דְּלֹא הִנּוּה כְּמוֹ סִרְסוּ בְּיָדִים וְא"כ כִּש"כ בְּמַעֲמִיד בְּהֶמֶת דְּלֹא חֲשִׁיב כְּמִזִּיק בְּיָדִים דְּהָא אֲפָשָׁר שֶׁלֹּא תֹאכַל.

וא"כ כיוון שהרמב"ם נמי לא ס"ל כהרשב"א בההיא דמעמיד בהמה הנה ספיקא דדינא. ואידך פסק הרמ"א שחיב.

להוציא מיד המוחזק וצ"ע. וכש"כ שמוכח מדברי הרמב"ם שלא כהאבן העזר גבו העמדת פיאולקע ואף שהמחבר נמי) \*\*או"ח סימן י"ז) בתשובה מן בן המחבר שכתב כן.

שבאמת זהו טעם של רש"י דפירש שלא ירחוץ משום מוחק. משום דס"ל דגרמא אסור שלא במקום מצוה מדרבנן אבל אין זה כוונת רש"י.

דעל רש"י גופא תקשה דמנא ליה לחדש אסור מדרבנן כיוון שלא מצינו מפניך האסור בגמרא. וגם ליכא שום הוכחה לזה.

דהא הך דלא ירחץ איכא לפרש כמו שפירשו התוס' ישנים מטעם שלא יעמוד בפני השם ערום. ועוד שמלשון רש"י משמע שהוא דאורייתא שהרי כתב לא ירחץ שלא ימחקנו ואזהרה למוחק השם משום לא תעשון.

אבל האמת יורה דרכו שרש"י ס"ל דדווקא בטבילה מקרי גרם שהמים מוחקים מעצמם בלא שום מעשה מהאדם. אבל רחיצה שהוא רוחץ בידיים.

א"כ כשהוא רוחץ על מקום השם הנה מוחק בידיים ממש והוא אסור דאורייתא. ואדרבה על התוס' ישנים יש להקשות דאמאי ס"ל דרחיצה הנה גרמא כמו טבילה.

הלא רחיצה הוא בידיים ונהנה מוחק בידיים. וצריך לומר שהתוס' ישנים ס"ל דכל שלא ממשמש בידיו במקום השם נרק שופך מים על השם הנה גרמא ומשמעות לשון שלא ירחץ הוא.

אף אם יהי' נזהר שלא למשמש. אסור לרחוץ ורחיצה בלא משמוש הנה גרמא כמו טבילה.

ורש"י ס"ל דרחיצה הנה מחיקה בידיים כיוון ששופך מים על מקום השם בידיו הנה מחיקה בידיים ועיין בריטב"א שם בחידושייו ביומא שמוכח מדבריו שטעם התוס' ישנים הוא שכל זמן שאינו ממשמש בידיו הנה רק גרמא.

ונה לשונו שם הרי זה לא ירחץ פרש"י ז"ל כדי שלא ימחקנו והקשו בתוס' דהא כיון שלא ממשמש בה. גרמא בעלמא הוא בדבר שאין מתכווין וכל הנה פסיק רישיה.

ז) לכה פירש ר"י דטעמא כדי שלא יעמוד בפני השם ערום. עכ"ל.

וגם מדברי הריטב"א נראה דס"ל דגרמא מותר אף מדרבנן אף שלא במקום מצוה. דאל"כ הי' לו לפרש דמדרבנן אסור לרחוץ אף שהוא גרמא וכמו שהוכיח הנו"ב מדברי התוס' ישנים.

וא"כ אין שום ראיה מהא דשיסה בו את הפלג והרגו או הזיקו שחיב בדיני שמים להא דשיסה בו את הפלג וסרסו דיהא חיב בדיני שמים מטעם אסור סירוס. דהתם במיתה ונזקין דחיב בהשבת אבידה של גופו וממונו וחיב לראות שלא יבא הזיק לחבירו כגון שרואה מים באים ושוטפים שדה חבירו שצריך לעשות גדר לעבב המים שלא יפסידו

שִׁדָּה חֲבִירוֹ קְדָמְפֹרֶשׁ בַּב"מ (דף ל') א"כ כש"כ שָׁאִין רִשָּׁאִין מִן הַתּוֹרָה לְגֵרוֹם לֹו הַיִּזִּיק אוֹ מִיתָה בְּגוֹפּוֹ אוֹ בְּמָמוֹנוֹ.

אָבֵל בְּאִסּוּר סִירוֹס שֶׁהוּא לֹאוֹ כְּמוֹ שָׁאָר אִסּוּרִין דְּכֻתִּיב בְּאַרְצָכֶם לֹא תַעֲשׂוּ. מִנְלֵן דְּגֵרְמָא אָסוּר.

דְּדִילְמָא דְּוּוּקָא עֲשִׂיָה אָסוּר וְלֹא גֵרְמָא. וְתַדְעַ שְׂבֻשְׁבֶּת (ק"ד) שֶׁשְּׂקִיל וְטָרִי הַגֵּרְמָא אִם גֵּרָם מִתָּר בְּאִסּוּרֵי שְׂבֶת וּמַחֲיִקַת הַשֵּׁם וְלֹא הַזְכִּירָה כָּלֵל מַה שֶׁאָסוּר מִן הַתּוֹרָה לְגֵרוֹם מִיתָה אוֹ הַיִּזִּיק לְאָדָם.

וְכָל הַמַּעֲרַב גֵּרְמָא שֶׁל מִיתָה וְנִזְקִין שֶׁחַיִּיב בְּדִינֵי שְׂמִים לְגֵרְמָא שֶׁל שָׁאָר לֹאִין שְׂבֻתוֹרָה כְּאֵלוֹ מַעֲרַב כְּלָאִים. וְדַבְרֵי בַעַל הַהֲגָה הֵן"ל וּבְאָר הַגּוֹלָה תְּמוּהִין.

וְכִינּוּן שְׂפִתְרָנוֹ אֵת תִּירוֹץ הַבַּעַל הַהֲגָה וּבְאָר הַגּוֹלָה א"כ תִּשְׁאָר הַקְּוִשָּׁא עַל הֶרְמֶב"ם וְהַשּׁו"ע: וְעוֹד יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עַל הֶרְמֶב"ם וְהַשּׁו"ע דְּאֵמַאי ס"ל דְּגֵרְמָא אָסוּר בְּסִירוֹס אֵלֹא שָׁאִין לֹוִקִין מִלְּקוֹת הָא בְּסִירוֹס כְּתִיב בְּאַרְצָכֶם לֹא תַעֲשׂוּ שֶׁהוּא לְשׁוֹן עֲשִׂיָה וּמוֹכַח בְּגֵרְמָא בְּשֻׁבֶת (שָׁם ק"ד) דְּכָל הַיִּכִּי דְּכֻתִּיב לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁהוּא לְשׁוֹן עֲשִׂיָה גֵרְמָא מִתָּר.

דְּעַל הָא דְּקָאֵמֵר בְּגֵרְמָא דְּמַחֲיִקַת הַשֵּׁם ע"י גֵּרְמָא מִתָּר מִשּׁוּם דְּכֻתִּיב לֹא תַעֲשׂוּ. פְּרִיָּד בְּגֵרְמָא א"כ בְּשֻׁבֶת גְּמִי גֵרְמָא מִתָּר.

דְּהָא כְּתִיב לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה עֲשִׂיָה הוּא דְּאָסוּר גֵּרְמָא מִתָּר. (ח: יג) וְנִרְאֶה לֹוֹמֵר דַּס"ל לְהֶרְמֶב"ם וְהַמַּחֲבֵר דְּהָא דְּמוֹכַח בְּשֻׁבֶת (ק"ד הֵן"ל) דְּמַחֲיִקַת הַשֵּׁם דְּכֻתִּיב בְּלְשׁוֹן עֲשִׂיָה גֵרְמָא מִתָּר.

וְכֵן גְּבִי סִירוֹס דְּכֻתִּיב בּוֹ לְשׁוֹן עֲשִׂיָה דְּמִשְׁמַע דְּגֵרְמָא מִתָּר. הוּא דְּוּוּקָא.

אִם אֵינּוּ מְכַוֵּין לַעֲצֹם הַמַּחֲיָקָה וְהַסִּירוֹס. רַק שֶׁהוּא מְכַוֵּין לְדַבֵּר אַחֵר.

כְּמוֹ בְּהֵיִא שְׂכָתוֹב שֵׁם עַל בְּשָׂרוֹ וְרוּצָה לְטַבֹּל. אֵלֹא שֶׁהוּא פָּסִיק רִישִׁיָה שַׁע"י הַטְּבִילָה יִמְחֹק הַשֵּׁם.

בְּכַה"ג גֵּרְמָא מִתָּר. אָבֵל הַיִּכִּי דְּכַוְנָתוֹ לַעֲצֹם הַמַּחֲיָקָה וְהַסִּירוֹס.

אִז אִף גֵּרְמָא אָסוּר מִן הַתּוֹרָה. דְּכִינּוּן דְּהַתּוֹרָה אֵינּוּ רוּצָה שִׁיְהִי עֲצֹם הַמַּחֲיָקָה מִשּׁוּם בְּזִיוֹן הַשֵּׁם וְעֲצֹם הַסִּירוֹס מִשּׁוּם שְׂרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם.

וְאִף דָּגָם בְּמִסְרָס אַחֵר מְסַרְס עוֹבֵר בְּלָאוּ. מ"מ עֵיקַר טַעַם הָאִסּוּר שֶׁל סִירוֹס הוּא מִפְּנֵי יִשׁוּבוֹ שֶׁל עוֹלָם.

א"כ אָסוּר מִן הַתּוֹרָה לְכַוְנֵן לַעֲשׂוֹת עֲצֹם הַמַּחֲיָקָה וְהַסִּירוֹס אִף ע"י גֵּרְמָא כִּינּוּן שְׂמִכּוּנֵן נֶגֶד רָצוֹן הַתּוֹרָה. וְאִף דְּהֵתָם בְּשֻׁבֶת (ק"ד) מוֹכַח דְּבְשֻׁבֶת מִתָּר גֵּרָם כִּיבּוֹי אִף הַיִּכִּי דְּמַכְוִין לַעֲצֹם הַכִּיבּוֹי.

שָׁאִנִּי גְּבִי אִסּוּרֵי שְׂבֶת שְׂמָה שְׂאָסְרָה תּוֹרָה מְלָאכָה בְּשֻׁבֶת אֵין כְּוִנַּת הַתּוֹרָה שֶׁלֹא תַעֲשֶׂה בְּשֻׁבֶת עֲצֹם הַמְּלָאכָה אֵלֹא כְּוִנַּת הַתּוֹרָה הוּא. שְׁגוּף הָאָדָם לֹא יַעֲשֶׂה מְלָאכָה בְּשֻׁבֶת הֵינּוּ שֶׁהָאָדָם יִשְׁבּוֹת בְּשֻׁבֶת זָכַר לְמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית.

אָבֿל עֵצֶם הַמִּלְאָכָה לֹא אֶכְפִּית לְתוֹרָה אִם תַּעֲשֶׂה אוֹ לֹא תַעֲשֶׂה. לְזֹאת כִּינּוּן דִּדּוּקָא עַל עֲשִׂיָּה בְּיָדִים קִפְדָּה תוֹרָה לְאָדָם לַעֲשׂוֹת בְּשִׁבְתָּ.

אָבֿל ע"י גִּרְמָא לֹא קִפְדָּה תוֹרָה לְאָדָם לַעֲשׂוֹת בְּשִׁבְתָּ. דִּסְבָּרָא תוֹרָה שְׁלִזְכָּר מַעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית סָגִי בְּשִׁבְתָּהּ שֶׁל עֲשִׂיָּה בְּיָדִים בְּלִבָּד.

א"כ מוֹתֵר אִף לְכַתְחִילָה לְכַבּוֹת ע"י גִּרְמָא. אָבֿל גָּבִי מַחֲיִקַת הַשֵּׁם וְגָבִי סִירוּס שְׁקִפְדָּה תוֹרָה שֶׁלֹּא יְהִי עֵצֶם הַמַּחֲיָקָה מִשּׁוּם בְּזִיוּן הַשֵּׁם וְעֵצֶם הַסִּירוּס מִשּׁוּם יִשׁוּבָן שֶׁל עוֹלָם.

אִף דְּגִרְמָא מוֹתֵר. הִינּוּ הִיכִי שְׁאִינוּ מְכַוֵּינָן לַעֲצֵם הַמַּחֲיָקָה וְהַסִּירוּס אָבֿל הִיכִי שְׁכּוֹנָתוֹ לַעֲצֵם הַמַּחֲיָקָה וְהַסִּירוּס.

אָסוּר אִף ע"י גִּרְמָא. כִּינּוּן שֶׁהוּא בְּכּוֹנֵנָה נֶגֶד רְצוֹן הַתּוֹרָה.

וְיִצְא לְהַרְמֵב"ם וְהַשׁו"ע סְבָרָא זֹאת מְסַנְגִּיא דְּשִׁבְתָּ ק"י דְּאִיתָא שֶׁם לְחוּלֵי יִרְקוֹנָא תְּרִי פְּסִי בְּשִׁבְתָּא וּמִיָּעָקֵר. וּפְרִיָּד בְּגִמְרָא וּמִי שְׁרִי וְהָא תַּנְיָא מִנֵּינָן לְסִירוּס בְּאָדָם שֶׁהוּא אָסוּר ת"ל בְּאַרְצְכֶם לֹא תַעֲשֶׂה בְּכֶם לֹא תַעֲשׂוּ דְּבָרֵי ר' חֲנִינְיָא.

\*\*) (פֶּסֶק בְּאֶבְרָה הַעֲזָר (בְּסִימָן ה')) פֶּהֲרֵמֵב"ם דְּבִהְשִׁיבוּ בְּשִׁלְג לֹא הָיָה פְּסָרְסוּ בְּיָדִים. אִיכָא לְמִימַר דְּהַמְחַבֵּר סְפִיקָא מְסַפֵּקָא לִיהִי אוֹ פֶּהֲרֵמֵב"ם אוֹ פֶּהֲרֵשֶׁב"א לְפִיכּוּ פֶּסֶק דְּבִהְשִׁיבוּ בְּשִׁלְג אִינוּ לֹוֶקָה וְגַם בַּח"מ לֹא הִבִּיא הַמְחַבֵּר דִּין דְּהַמְעַמֵּד בְּהִמָּה עַל קִמַּת חֲבִירוֹ שְׁחִיב בַּר"ה.

אִף שְׁבִיבִית יוֹסֵף נִרְאָה שֶׁהִסְפִּים עִם הַרְשֶׁב"א. מְכַל מְקוֹם בִּשׁו"ע לֹא רָצָה לְקַבּוֹעַ לְדִינָא כֵּן לְהוֹצִיא מִן הַמְּוַחֲזָק אָבֿל עַל הַרְמָ"א וְדָאִי קִשָּׁה כַּנ"ל: ז) וְעַל דְּבָרֵי הַרִיטְב"א הָאֵלֶּה שְׁכַתֵּב דְּכִינּוּן שֶׁלֹּא מִמְשַׁמֵּשׁ בִּיהִי גִרְמָא בְּעֵלְמָא הוּא בְּדָבָר שְׁאִין מְתַכְּנִין וְלֹא הָיָה פְּסִיק רִישִׁיָּה.

יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת דְּכִינּוּן דַּס"ל דְּרַחֲצִיָּה לֹא הָיָה פְּסִיק רִישִׁיָּה וּמוֹתֵר כַּר' שְׁמַעוֹן דְּק"ל כְּנוֹתִיָּה. א"כ לְמָה לִיהִי לְמִימַר דְּהָיָה גִרְמָא בְּעֵלְמָא.

דְּמֵאִי אֶכְפִּית לָן אִם הָיָה מוֹחֵק בְּיָדִים. כִּינּוּן דְּלֹא הָיָה פְּסִיק רִישִׁיָּה א"כ מוֹתֵר בְּדָבָר שְׁאִין מְתַכְּנִין אִף הִיכִי דְּהָיָה בְּיָדִים.

כְּמוֹ שֶׁהַקְשָׁתִי אֲנֹכִי וְהַבִּית אֶפְרַיִם לְמַעֲלָה בָּאוֹת ט' עַל הַרְשֶׁב"א. וְאִכָּא לְמִימַר דְּבִהְתִּירוּץ הַנ"ל שְׁתִּירָצָתִי אֶת דְּבָרֵי הַרְשֶׁב"א יֵשׁ לְתַרְץ גַּם אֶת דְּבָרֵי הַרִיטְב"א דְּזֵה וְדָאִי בְּמָה שְׁבַעַת הַרְחִיצָה נוֹתֵן מִיָּם בְּיָדוֹ עַל מְקוֹם הַשֵּׁם מְקָרִי בְּיָדִים.

וְאִי הָיָה פְּסִיק רִישִׁיָּה שְׁמִחוּק. הֵא אָסוּר מִן הַתּוֹרָה.

לְזֹאת כָּתֵב הַרִיטְב"א שְׁבַעַת רַגַע שְׁנוֹתָן בְּיָדוֹ הַמִּים עַל מְקוֹם הַשֵּׁם אִינוּ פְּסִיק רִישִׁיָּה וּמוֹתֵר. אֲמַנָּם אַחֲרֵי כֵן עַל יְדֵי לְחִלּוּחִית הַמִּים שְׁיִוְרָדִים מַעֲצָמָם מַעַל הַגּוֹף עַל מְקוֹם כְּתִיבַת הַשֵּׁם טִיפָּה אַחֲרֵי טִיפָּה כִּידוּעַ וְדָאִי נִמְחָק וְהָיָה פְּסִיק רִישִׁיָּה וְעַל זֶה כָּתֵב הַרִיטְב"א שְׁמָה אַחֲרֵי כֵן יִוְרָדִים טִיפָּה אַחֲרֵי טִיפָּה מַעַל הַגּוֹף עַל מְקוֹם כְּתִיבַת הַשֵּׁם.

דְּהוּה כְּמוֹ פֶּחַ שְׁנֵי אוֹ פֶּחַ שְׁלִישִׁי מִיִּקְרֵי גִרְמָא. וְגִרְמָא מְוֹתֵר בְּמַחֲקֵת הַשֵּׁם: ח) וְהִנֵּה עַל פִּי דְבָרֵי הַגֵּר"א יֵשׁ לִיִּישֵׁב דְּהַבִּיאֹרֵי הַגֵּר"א (שֵׁם בִּס"ק כ"ח) כְּתִיב שְׁהִיכִי שְׁלֹא נִגַּע בְּאַבְרֵי הַזֶּרַע מִמֶּשׁ יִלְפִינּוּ בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים מִמְּשַׁחֲתָם בָּהֶם וְהֵתָם לֹא כְּתִיב עֲשֵׂיהָ.

אַבְל בְּאַמַּת זֶה אֵינוֹ. דְּהָא הֶרֶמְב"ם וְהַשּׁו"ע פָּסֵק דְּגַם נִקְיָה אֲסוּר לְסָרֵס אֲלֵא שְׁאִין לִוְקִין.

וְכַתֵּב הַבִּיאֹרֵי הַגֵּר"א (בִּס"ק כ"ה) שְׁהָא שְׁאֲסוּר לְסָרֵס נִקְיָה יִלְפִינּוּ מִמְּשַׁחֲתָם בָּהֶם וְזֶה לְשׁוֹנוֹ. וְהַמְסָרֵס אֶת הַנִּקְיָה פְּטוּר אַבְל אֲסוּר.

תּוֹרַת כְּהֻנִּים שֵׁם. מִנִּין שְׁאֵף הַנִּקְיָבוֹת בְּסִירוֹס.

תַּלְמוּד לִזְמַר כִּי מְשַׁחֲתָם. ר' יְהוּדָה אָמַר בָּהֶם וְאִין הַנִּקְיָבוֹת בְּסִירוֹס וּפְסָקוֹ כְּתִנָּא קָמָא.

אַלֵּא דְּאִין בָּהֶם מְלָקוֹת כִּינּוֹ דְּלֹא נִכְלְלוּ בְּלֹא תַעֲשֶׂה דְּלֹא תַעֲשׂוּ עַכ"ל. וְא"כ תִּקְשָׁה דְּאַמְאִי הָאִשָּׁה מְוֹתֵר לְשִׁתּוֹת כּוֹס שֶׁל עֶקְרִין כְּדִי לְסָרֵסָה שְׁלֹא תִלֵּד כִּינּוֹ שְׁהָא שְׁאֲסוּר לְסָרֵס אִשָּׁה יִלְפִינּוּ מִכִּי מְשַׁחֲתָם וְהֵתָם לֹא כְּתִיב אַבְרֵי הַזֶּרַע) \*וּמִשְׁנֵי.

הֵנִי מִיְלֵי הִיכִי דְקָא מְכַוֵּן. הֵכָא מַעֲצָמוֹ הוּא.

דְּאַמַר ר' יוֹחָנָן הַרוֹצֶה שְׁיִסְתַּרְס תְּרַנְגֵּל יִטּוֹל כְּרַבְלָתוֹ וְהוּא מְסַתַּרְס מֵאֲלִיו וְכַתְּבוּ הֶרֶמְב"ם וְהַרְשֵׁב"א וְהַרִיטְב"א וְהַר"ן בְּחִידוּשֵׁיהֶם. דְּהָא דְּפָרִיז הַגִּמְרָא וּמִי שְׂרִי הוּא אָף אֲלִיבָא דַּר' שְׁמַעוֹן דַּס"ל דְּבַר שְׁאִין מִתְּכַוֵּן מְוֹתֵר מִשּׁוּם דְּהִנֵּה פְּסִיק רִישִׁיהָ כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס'.

וְהָא דְקָא מִשְׁנֵי הַגִּמְרָא. הֵנִי מִיְלֵי הִיכִי דְקָא מְכַוֵּן הֵכָא מַעֲצָמוֹ הוּא.

דְּאַמַר ר"י הַרוֹצֶה שְׁיִסְתַּרְס תְּרַנְגֵּל יִטּוֹל כְּרַבְלָתוֹ וּמְסַתַּרְס מֵאֲלִיו הֵכִי פִירוּשׁוֹ הֵנִי מִיְלֵי הִיכִי דְמְכַוֵּן לְסָרֵס אוֹתוֹ אֲבָר עֲצָמוֹ וְנוֹגַע בְּמָקוֹם אֲבָר תַּשְׁמִישׁ מִמֶּשׁ כְּדַכְתִּיב וּמַעוּף וְכַתּוּב וְנִתּוּק אַבְל בְּשִׁאֵינוֹ נֹגַע בְּאוֹתוֹ אֲבָר מִמֶּשׁ אֲלֵא שְׁשׁוֹתָה כּוֹס שֶׁל עֶקְרִין וְגַרְם לְסִירוֹס וְהַסִּירוֹס מִמִּילָא קֶאֱתִי שְׂרִי.

וְזֶה לְשׁוֹן הַרְשֵׁב"א שֵׁם וּמ"מ אֶפְתִּי קוֹשֶׁיָא לִי מַה קָא מִיִּיתִי מִדַּר' יוֹחָנָן דְּאַמַר הַרוֹצֶה שְׁיִסְתַּרְס תְּרַנְגֵּל. דְּהֵתָם קָא מְכַוֵּן לְסִירוֹס (וְיִבְהֵיָא דְלַעִיל לֹא מְכַוֵּן לְסִירוֹס אֲלֵא לְרַפּוּאָה) וַיֵּשׁ לִזְמַר דְּלִרְבוּתָא נִקְטִיָּה.

דְּאִיהוּ ס"ל דְּלֹא אֶסְרָה תּוֹרָה אֲלֵא בְּנוֹגַע מִמֶּשׁ בְּמָקוֹם סִירוֹס וְכַדְכְּתִיב וּמַעוּף וְכַתּוּב וְנִתּוּק וְכַרּוֹת אַבְל בְּשִׁאֵינוֹ נֹגַע בְּאַבְר עֲצָמוֹ לֹא כַּדַּר' יוֹחָנָן. וְאֵע"ג דְּמִתְּכַוֵּן לְסִירוֹס.

וְכַש"כ דְּלֹא מִתְּכַוֵּן עַכ"ל. אֲמַנָּם עֲדִיין תִּקְשָׁה.

דְּקָא דְּחִי שֵׁם הַגִּמְרָא הָאִי תִירוּצָא. דְּהָא אָמַר רַב אֲשִׁי.

דְּטַעְמִיהָ דַּר' יוֹחָנָן דְּאַמַר שְׁהַרוֹצֶה שְׁיִסְתַּרְס תְּרַנְגֵּל יִטּוֹל כְּרַבְלָתוֹ. לֹא מִשּׁוּם דְּלֹא נִגַּע בְּאַבְרֵי הַזֶּרַע מִמֶּשׁ.

אַלֵּא מִשּׁוּם שְׁאִין זֶה סִירוֹס כָּלָל. אֲלֵא דְרָמּוֹת רוּחָא נִקְיָא לִיהָ לְתַרְנַגֵּל.

ומשנזיטל הודו הוא מתאבל ואינו משמש אבל בסירות אפילו ממילא ואפילו דלא נגע באבר תשמיש ממש אסור. א"כ הוא הדין שאסור לשותות כוס של עקריין לרפואה אף שלא נגע באבר תשמיש.

וקשה דמאי ראייה היא זו שאסור לשותות כוס של עקריין לרפואה. דילמא דווקא ליתול כרפלתו של תרנגול כדי לסרסו שהוא מכונן לסירות.

א"כ אלו על פי טבע הי' מסתרס מנטיילת כרפלתו הי' אסור כיון שהוא מכונן לסירות. אבל לשותות כוס של עקריין לרפואה שאין מתכונן לסירות.

איכא למימר כיון שהוא דבר שממילא קאמי הסירות. מותר.

ואף שהוא פ"ר ובפסיק רישיה ליכא נפקא מינא בין מתכונן לאינו מתכונן. הא הכא בשתיית כוס עקריין לא נחא שיסתרס ונהו פסיק רישיה דלא נחא ליה.

ולדעת הערוך פ"ר דלא נחא מותר אף בשאר איסורין. ואף דבשאר איסורין נראה דנודאי לא קי"ל כהערוך כמו שמוכח מהרא"ש ומה"ר"ן בפרק שמונה שרצים.

הא אנחנו הוכחנו למעלה באות ד' מהתוס' כתובות ו' דאף אם ניקא דלא כהערוך. מ"מ האיסור הוא רק מדרבנן אף בשאר איסורין דהא על הך דפרק התמיד שמכבה אש על גבו המזבח שהוא שאר איסורין כתבו התוס' דמצוה שאני וכיון דמשום מצוה שרי פ"ר דלא נחא ליה א"כ הנה רק איסור דרבנן.

דאם הנה איסור דאורייתא לא הנה שרינו במקום מצוה כמו שהוכחנו למעלה בראיית ברורות ועיין בתוס' ביומא דף ל"ד ד"ה הני מילי שכתבו לדחות ראיית הערוך שהביא מפרק ר"א דמילה (קל"ג) דפריד ואב"י אליכא דר"ש האי (קרא) דבשר מה עבד ליה.

אמר רב משרשיה באומר אבי הבן לקוץ בהרת ופריד בגמרא ואי איכא אחר ליעבד אחר ומשני דליכא אחר. אבל אי הנה אחר מותר לכתחילה אף על גב דפסיק רישיה הוא יעו"ש וכתבו עוד וזה לשונם ועוד מאי ראייה מהתם דילמא התם מדאורייתא שרי אבל מדרבנן איכא למימר דאסור עכ"ל והנה לאו דצדעת הוא שאר איסורין וס"ל דאסור רק מדרבנן כדמוכח מדברי התוס' דכתובות (מיהו ממשמעות מסקנת דבריהם שם ביומא משמע דס"ל דפ"ר דלא נחא להו בשאר איסורין הוא דאורייתא) וכיון שהוא רק דרבנן איכא למימר דשרי משום רפואה.

דאייתא בכתובות (ס') גנוח יונק חלב בשבת משום דיונק הנה מפרק פלאחר יד שהוא איסור דרבנן ובמקום צערא לא גזרו רבנן. והתם מיירי בחולה שאין בו סכנה דאם הי' בו סכנה אף איסור דאורייתא הי' \*\* (כמו שכתב הביתאורי הגר"א (בס"ק כ"ח) וגם התם לא כתיב עשיה.

א"כ זהא אסור לסרסה אף ע"י כוס של עקריין. אלא ודאי צריך לומר דכיון דמשחתם קאי על בארצכם לא תעשו דזה לשון הכתוב ומעוה וכתות ונתוק וכו' לא תקריבו לד' ובארצכם לא תעשו ומיד בן גכר לא תקריבו א"ל אלקיכם מכל אלה כי משחתם בהם וגו' א"כ בעינן עשיה וגם באברי הגזע אף מאי דילפינן מפי משחתם ולהכי אף שנופקא אשה מפי משחתם אינו אסור אלא דווקא בעושה מעשה באברי הגזע אבל ע"י שהאשה

שוֹתָה כּוֹס שֶׁל עֲקָרִין הִיא מְסֻתְרֶסֶת מִמֶּלֶא לִיכָא אִיסוּר וְכִינוּ דְגַם מֵאֵי דִילְפִינוּ מְשַׁחֲתָם בְּהֵם בְּעִינוּ מַעֲשֵׂה בְיָדִים בְּאֲבָרֵי הָזָרַע.

תַּחֲזִיר הַקּוֹשֵׁי לְמִקּוּמָהּ. דְּאִמַּאי פִּסְקוּ הֶרֶמֶב"ם וְהַמְחַבֵּר דָּאם שְׂיֹסָה בּוֹ אֶת הַפֶּלֶב וְעֲשֹׂאוֹ פְרוֹת שְׂפָכָה אִסוּר.

הָא זֶה נִדְאֵי אֲקָרִי גֵרְמָא וְכִינוּ דְכָתוּב הֵכָא עֲשִׂיהָ א"כ גֵּרְמָא מוֹתֵר. (וּבְאַמַּת דְּבָרֵי הַגֵּר"א שְׂכֵתָב שְׁהוּא שְׂפָסְקוּ הֶרֶמֶב"ם וְהַשּׁו"ע שְׂאִסוּר לְסָרֵס אִשָּׁה הוּא מְשׁוּם שְׂפָסְקוּ כַּת"ק בְּתוֹרַת פְּהִינִים דִּילְפִינוּ מְכִי מְשַׁחֲתָם וְגַם הָא דְאִסוּר לְשִׁתּוֹת כּוֹס שֶׁל עֲקָרִין יִלְפִינוּ גַם כֵּן מְכִי מְשַׁחֲתָם תְּמוּהִין.

דֹּא"כ אִמַּאי פִּסְקוּ הֶרֶמֶב"ם וְהַשּׁו"ע פְּסוּגִית הַש"ס בְּשִׁבְתָּ [ק"א] דְּאִשָּׁה מוֹתֵרַת לְשִׁתּוֹת כּוֹס שֶׁל עֲקָרִין כִּינוּ דִּילְפִינוּ אִשָּׁה מְכִי מְשַׁחֲתָם. וּמְכִי מְשַׁחֲתָם מְשַׁמַּע אִף כּוֹס שֶׁל עֲקָרִין.

א"כ יֵהָא אִסוּר לְאִשָּׁה לְשִׁתּוֹת כּוֹס שֶׁל עֲקָרִין): וְהִנֵּה לְפִימָה רְהִיטָא מְשַׁמַּע בְּתוֹסְפָתָא בִּיבְמוֹת (פ"ח הַלְכָה ב') דְּהַטְעַם שְׂאִסוּר לְאִישׁ לְשִׁתּוֹת כּוֹס שֶׁל עֲקָרִין. מְפָנִי שְׁהִיאִישׁ מְצֻנָּה עַל פְּרִיָּה וּרְבִיָּה וְכֵן פֶּתַב הַמְנַחֵת בְּכוֹרִים שֶׁם בְּפִירוּשׁוֹ וּלְפִיכָךְ אִשָּׁה שְׂאִינָה מְצֻנָּה עַל פו"ר מוֹתֵרַת לְשִׁתּוֹת כּוֹס שֶׁל עֲקָרִין.

אָבֵל עַל הֶרֶמֶב"ם וְהַשּׁו"ע לִיכָא לְתַרְזֵן כֵּן. שְׁהִירֵי פֶתְבוּ בְּזֶה הַלְשׁוֹן הַמְשַׁקָּה כּוֹס שֶׁל עֲקָרִין לְאָדָם אוֹ לְשֹׂאֵר בְּעַלֵי חַיִּים כְּדִי לְסָרֵסוֹ אִסוּר וְהָא שְׂאֵר בְּעַלֵי חַיִּים אֵין מְצֻנִים עַל פו"ר מִיְהוּ יֵשׁ לוֹמַר דְּמִיְרִי בְּזָכְרִים שֶׁל בְּעַלֵי חַיִּים וּגְזִירָה זְכָרִים שֶׁל בְּעַלֵי חַיִּים אִטּוּ זְכָרִים דְּנֶאֱנָשִׁים כְּמוֹ שְׂכֵתְבוּ הַחֲלָקַת מְחֻקָּק בְּשֵׁם מַהֲר"ר אֵיזִיק שְׁטִיין שְׁהִבְיָאנוּ לְמַעֲלָה בָּאוֹת י"א בְּתַירוֹץ הָרֹאשׁוֹן וְלֹא בְּתַירוֹץ הַשְּׁנִי דְּזָכְרִים שֶׁל בְּעַלֵי חַיִּים הֵנָּה אִיסוּר דְּאוֹרֵייתָא לְהַשְׁקוֹת לָהֶם כּוֹס שֶׁל עֲקָרִין: אֲמַנָּם בְּשִׁבְתָּ (בְּדָף ק"י וּבְדָף ק"א) מוֹכַח שְׁהָא שְׂאִסוּר לְשִׁתּוֹת לְאִישׁ כּוֹס שֶׁל עֲקָרִין לֹא מְטַעַם פְּרִיָּה וּרְבִיָּה רַק מְטַעַם סִירוּס דְּהֵתָם בְּגִמְרָא מוֹקִי הָא דְקִתְנִי דְמוֹתֵר לְשִׁתּוֹת כּוֹס שֶׁל עֲקָרִין לְחוּלִי יִרְקוֹנָא מִיְרִי בְּסָרִיס וּפְרִיָּה הָא מְסָרִיס אַחֵר מְסָרִיס חַיִּיב אֶלְמָא דְמִלְבַּד הַטְעַם שֶׁל בִּיטוּל פו"ר אִיכָא אִיסוּר מְסָרִיס בְּשִׁתִּיית כּוֹס שֶׁל עֲקָרִין: וּבְאַמַּת צְרִיף לְהִבִּין טַעַם הַדְּבָר דְּמַדּוּעַ בְּזָכְרִים אִיכָא אִיסוּר סִירוּס אִף בְּשִׁתִּיית כּוֹס שֶׁל עֲקָרִין.

וּבְאִשָּׁה דְּוּוּקָא בְּיָדִים אִיכָא אִיסוּר סִירוּס אָבֵל בְּשִׁתִּיית כּוֹס שֶׁל עֲקָרִין לִיכָא אִיסוּר. וְנִרְאֶה לוֹמַר דְּבְאַמַּת מִן הַתּוֹרָה אִיכָא סִירוּס דְּוּוּקָא בְּזָכְרִים וְלֹא בְּנִקְיָבוֹת וְרַבְּנָן גְּזָרוּ בְּנִקְיָבוֹת בְּסִירוּס בְּיָדִים אִטּוּ סִירוּס שֶׁל זְכָרִים.

אָבֵל בְּשִׁתִּיית כּוֹס שֶׁל עֲקָרִין לֹא גְזָרוּ נִקְיָבוֹת אִטּוּ זְכָרִים. וְהָא דְבְּתוֹרַת פְּהִינִים יִלִּיף אִשָּׁה מְכִי מְשַׁחֲתָם הָא אֶסְמַכְתָּא בְּעֻלְמָא.

וְזֶה מוֹכַרְח. אִף כִּי מִדְּבָרֵי הַגֵּר"א לֹא מְשַׁמַּע כֵּן.

וְכֵן מוֹכַח מִדְּבָרֵי הֶרֶמֶב"ם וְהַרְשֵׁב"א דְּמִן הַתּוֹרָה לִיכָא אִיסוּר סִירוּס בְּנִקְיָבוֹת וְז"ל הֶרֶמֶב"ם שֶׁם בְּחִידוּשׁוֹ לְשִׁבְתָּ וּמְסָקְנָא מוֹקִי לָהּ בְּאִשָּׁה זְקִינָה אוֹ עֲקָרָה (הִינֵנוּ אֵלִיכָא דר"י בֶּן בְּרוּקָא דְאִשָּׁה מְצֻנָּה עַל פו"ר) וְאֵע"פ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ תוֹסְפוֹת סִירוּס שְׁהִיא מְצֻטְנָנַת וְאִינָה נִזְקָקַת שׁוּב לְבַעַל אִפ"ה בְּאִשָּׁה שְׂרִי.

שָׁאִין בָּהּ דִּין סִירוֹס עכ"ל וְנ"ל הַרְשָׁפָא שֶׁם בְּחִידוּשָׁיו בִּזְקִינָה אִי נָמִי בַּעֲקָרָה כְּלוּמָר מִשּׁוּם בִּיטוּל כּו"ר וּמִשּׁוּם סִירוֹס נָמִי לִיכָא דְבִאשָׁה לִיכָא סִירוֹס. מִיְהוּ לְכַאוּרָה אִיכָא לְמִימַר דְּהָא דְּפִסְקוֹ הֶרְמֵב"ם וְהַשּׁו"ע דְּגֵרְמָא אָסוּר בְּסִירוֹס כְּמוֹ בְּהֵיא דְּשִׁיפָה בּוֹ אֵת הַפֶּלֶב הוּא מִשּׁוּם בִּיטוּל כּו"ר.

אָבֵל בְּאַמַּת מַה דּוֹחַק גָּדוֹל. דְּמִשְׁמַעַת דְּבִרְיָהּ הוּא מִטַּעַם סִירוֹס וְעוֹד דַּא"כ בְּסִרִּים לֹא יֵהֵא אָסוּר וְהֶרְמֵב"ם וְהַשּׁו"ע לֹא חִלְקוּ בֵּין סִרִּים לְאַיִנוֹ סִרִּים.

וְכִינּוּן שְׂבִגְמָרָא רָצוּ לְחַלֵּק בְּשׁוּתָה כּוֹס שֶׁל עֲקָרִין בֵּין סִרִּים וּבֵין שְׁאִינֵי סִרִּים וּבְמִסְקָנָא אַף בְּסִרִּים וְאִם הֶרְמֵב"ם וְהַשּׁו"ע מִיֵּיבִי דְּוּוּקָא בְּשְׁאִינֵי סִרִּים הִיָּה לְהֵם לְפָרֵשׁ דְּדוּוּקָא בְּאַיִנוֹ סִרִּים הֵם מִיֵּיבִי וְכִינּוּן דְּלֹא פָּרִישׁוּ בְּנוֹדָאֵי דְּבִרְיָהּ הוּא אַף בְּסִרִּים.

כְּמִסְקָנָת הַגְּמָרָא:\*\*) מְנוֹתָר כְּמוֹ שֶׁפָּתְבוּ הַתּוֹס' שֶׁם בַּד"ה גּוֹנֵחַ. ט) וְאִיכָא לְמִימַר דְּגַם הֶרְמֵב"ם וְהַשּׁו"ע ס"ל כְּדַעַת הַתּוֹס' דְּכַתְּנֻבוֹת דְּפָסִיק רִישִׁיָּה דְּלֹא נִיחָא לִיהּ אָסוּר רַק מְדַרְבְּנָן אַף בְּשִׁאָר אִיסוּרִין וְהִי קָשָׁה לְהוּ כַּנ"ל.

לְזֹאת ס"ל לְהֶרְמֵב"ם וְהַמַּחֲבֵר. דְּהָא דְּאָמַר לִירְקוֹנָא תְּרִי כָּסָא שֶׁל עֲקָרִין בְּשִׁאָרָא וּמִיעֲקָרָא.

לֹא כְּדִמְשַׁמַּע מִפְּשֻׁטוֹת הַדְּבָרִים דְּעֵיקָר הֶרְפוּאָה הוּא הַסְמִים שֶׁל הַעֲקָרִין כְּשִׁשׁוּתָה תְּרִי כָּסָא בְּשִׁאָרָא וְרַק דְּמִמִּילָא הוּא מִתְּעַקֵּר. אֲלֹא דְּעֵיקָר הֶרְפוּאָה לִירְקוֹנָא הוּא מַה שֶׁהָאָדָם מִתְּעַקֵּר דַּע"י שֶׁהוּא מִתְּעַקֵּר וּמִתְּבַטֵּל מִמֶּנּוּ תַּאֲנוֹת הַמְּשַׁגֵּל נִתְקַרֵּר חֲנוּמָא.

וַע"י זֶה הוּא מִתְּרַפָּא מִן חוּלֵי הִירְקוֹנָא. וְאַף דְּבִגְמָרָא שֶׁם רָצָה לְאַדְקָמִי בְּסִרִּים וְאַלִּיכָא דַּר' יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָא מוֹקִי לָהּ בִּזְקִינָה וְעֵקָרָה וּבְהֵם כְּבָר בְּטַל מִהֵם תַּאֲנוֹת הַמְּשַׁגֵּל וְנִתְקַרֵּר חֲנוּמָם וְאַפִּילוּ הֵכִי צְרִיכִין לְמַשְׁתִּי כּוֹס שֶׁל עֲקָרִין לִירְקוֹנָא.

כְּבָר כָּתַב הֶרְמֵב"ם שֶׁם בְּחִידוּשָׁיו שַׁע"י כּוֹס שֶׁל עֲקָרִין. הַעֲקָרָה מִתְּצַטְנָת יוֹתֵר וְאִין נִזְקָקָת שׁוֹב לְבַעַל.

וְכֵן הַסִּרִּים הוּא מְצַטְנָן יוֹתֵר וְאִין נִזְקָק שׁוֹב לְאַשָׁה. מִשּׁו"ה אַף סִרִּים אוֹ עֲקָרָה שְׁיִשׁ לְהֵם חוּלֵי שֶׁל יִרְקוֹנָא הֶרְפוּאָה שְׁלֵהֶם הוּא שְׁיִצְטָנְנוּ לְגַמְרִי שְׁלֹא יִהְיוּ נִזְקָקִין כָּלֵל זֹו לְבַעַל וְזֶה לְאַשָׁה.

וּבְאַמַּת אֵלּוּ הֵיוּ מִתְּעַקְרִים וּמְצַטְנָן ע"י סֵם אַחֵר שְׁאִינֵי כּוֹס שֶׁל עֲקָרִין הִי גַם כֵּן מִתְּרַפָּא מִחֻלֵּי יִרְקוֹנָא. וְכָל כְּנוֹנֵת הָאָדָם שְׁיִשׁ לוֹ חוּלֵי יִרְקוֹנָא בְּשִׁתִּינִית כּוֹס שֶׁל עֲקָרִין הוּא לְמַעַן שַׁע"י זֶה יִתְעַקֵּר וְיִצְטָנְנוּ ע"י הַעֲיָקוּר וְהַצִּינּוֹן יִתְרַפָּא מִחוּלֵי הִירְקוֹנָא.

וַא"כ עֵיקָר כְּנוֹנֵת הָאָדָם בְּשִׁתִּינִית כּוֹס שֶׁל עֲקָרִין לְחוּלֵי יִרְקוֹנָא הוּא לְהִתְעַקֵּר וּמִתְּמַת שְׁהַסְמִים שֶׁל כּוֹס עֲקָרִין הוּא מִעֲקָרִין אֵת הָאָדָם הוּא שׁוּתָה אוֹתָם לְהִתְעַקֵּר. וְאַף שְׁמָה שֶׁהוּא רוּצָה לְמִיעֵקֵר כְּנוֹנֵתוֹ לְרְפוּאָה מ"מ כְּנוֹנֵתוֹ לְמִיעֵקֵר.

וְדִינוּ מִמֶּשׁ כְּמוֹ מִתְּכַנֵּן לְמִיעֵקֵר בְּלֹא רְפוּאָה וַא"כ שְׁפִיר פְּרִיָּהּ הַגְּמָרָא מְדַאֲמַר רַב אֲשִׁי דְּטַעֲמִיָּה שֶׁל ר' יוֹחָנָן שְׁמוֹתָר לִיטּוֹל כְּרַבְּלָתוֹ שֶׁל תְּרַנְגֵּל מִשּׁוּם שְׁאִין בְּזֶה סִירוֹס כָּלֵל. אֲלֵמָּא דַּס"ל דָּאֵם גְּטִילַת הַכְּרַבְּלָת הִי גּוֹרֵם סִירוֹס בְּטַבַּע הִי אָסוּר לִיטּוֹל אֵת הַכְּרַבְּלָת בְּכַדִּי שְׁיִסְתָּרֵס.

אף דלא נגע באַבריי הַזַּרַע ה"נ אָסור לשׁתות כּוּס שׁל עֲקָרִין בְּכָדִי לְסָרֵס אף דלא נגע באַבריי הַזַּרַע. וס"ל להמחבר וְהַרְמַב"ם דְּהִיכִי דלא נגע באַבריי הַזַּרַע פֶּגוֹן שְׁתִּיית כּוּס עֲקָרִין לֹא הָיָה רַק גֶּרְמָא וּלְהִכִי מוֹתֵר לְשׁתות כּוּס שׁל עֲקָרִין הִיכִי דְּאִינוּ מְכּוּנִין לְסָרֵס.

אף הִיכִי דלא אַצְטְרִיף לרפואה. דְּלִיכָא לְמִימַר הַטַּעַם דְּמַשּׁוּם רְפוּאָה הִתִּירוּ אִיסוּר דְּרַבָּנָן דְּהִיכִי דְּכָתוּב עֲשֵׂיהָ גֶרְמָא מוֹתֵר אף מְדַרְבָּנָן כְּמוֹ שֶׁהוֹכַחְנוּ לְמַעַלָּה (בָּאוֹת י"ב): וּלְפִי זֶה יְתוּרָץ הַקּוֹשֵׁיָא שֶׁהִקְשִׁינוּ לְמַעַלָּה (בָּאוֹת י"א) דְּאִמַּאי נָקִיט הַרְמַב"ם וְהַמְחַבֵּר הַמְשַׁקָּה כּוּס עֲקָרִין כְּדִי לְסָרְסוֹ הָא מוֹכַח בְּגִמְרָא דְּאַף לרפואה אָסור.

דְּהָא בְּאַמַּת מִיּוּרֵי הַגְּמָרָא שְׁמַתְכּוּנִין לְהַסְרִיּוֹס. אֲלֵא שֶׁהַסְרִיּוֹס הוּא הַרְפוּאָה.

וּבְאַמַּת הִיכִי דלא מְכּוּנִין לְסָרִיּוֹס אף בְּלֹא רְפוּאָה מוֹתֵר לְשׁתות כּוּס עֲקָרִין. וְאִין חִילּוּק כָּלֵל בֵּין לרפואה לְבֵין שְׁלֹא לרפואה אֲלֵא הָעֵיקָר תְּלוּי אִם מְכּוּנִין לְסָרְסוֹ אוֹ לֹא מְכּוּנִין לְסָרְסוֹ.

לְזֹאת לֹא הִזְכִּירוּ כָּלֵל הַרְמַב"ם וְהַמְחַבֵּר הִיכִי שְׁעוּשָׂה לרפואה דָּאִם אִינוּ מְתַכּוּנִין לְסָרִיּוֹס אַז מוֹתֵר לְשׁתות כּוּס שׁל עֲקָרִין אף שְׁלֹא צָרִיף לרפואה. וְאִם מְתַכּוּנִין לְסָרִיּוֹס אָסור אף הִיכִי דְּעוּשָׂה לרפואה.

כִּינּוּ דְּמְכּוּנִין לְעַצֵּם הַסְרִיּוֹס הָרִי הוּא עוּשָׂה נֶגֶד רְצוֹן הַתּוֹרָה שֶׁקִּפְדָּה שְׁלֹא יְהִי סְרִיסִים בְּעוֹלָם מִפְּנֵי יְשׁוּבֵי שְׁל עוֹלָם לְפִיכָף אָסור אף שֶׁהוּא גֶרְמָא כְּמוֹ שֶׁפְּתַבְנוּ לְמַעַלָּה (בָּאוֹת י"ג). וְאַף שֶׁמָּה שֶׁהוּא רוּצָה לְמִיעָקָר כּוֹנֵנָתוֹ לרפואה.

מ"מ כִּינּוּ שֶׁכּוֹנֵנָתוֹ לְמִיעָקָר הָרִי הוּא עוּשָׂה נֶגֶד רְצוֹן הַתּוֹרָה. וְכִינּוּ שֶׁהוּא חוֹלָה שְׁאִין בּוֹ סַפָּה אָסור לְעַבֹּר עַל מִצְוֹת הַתּוֹרָה.

וְאִין לְהַקְשׁוֹת דְּאַפְתִּי אִמַּאי לֹא הִזְכִּירוּ הַרְמַב"ם וְהַמְחַבֵּר כָּלֵל לרפואה כִּינּוּ דְּבִגְמָרָא אִיתָא וְהִי לְהוּ לְכַתּוּב הַמְשַׁקָּה כְּדִי לְסָרְסוֹ לרפואה לְאַשְׁמַעִינָן הֵךְ חֲדוּשִׁי דְּהִיכִי דְּמְכּוּנִין לְמִיעָקָר אָסור אף שְׁעוּשָׂה זֹאת לרפואה.

דְּזֶה אִינוּ. דְּדָבָר כְּזֶה לֹא נִצְטְרִיף כָּלֵל לְאַשְׁמַעִינָן וְהוּא מִקְלָתָא דְּפִשְׁטָא מָאָד.

דְּכִינּוּ דְּהִיכִי דְּמְכּוּנִין לְסָרִיּוֹס אָסור לְשׁתות כּוּס שׁל עֲקָרִין אף שֶׁהוּא גֶרְמָא מִפְּנֵי שְׁעוּשָׂה נֶגֶד רְצוֹן הַתּוֹרָה. א"כ כִּינּוּ שֶׁהוּא מְכּוּנִין לְסָרִיּוֹס אף שְׁעוּשָׂה הַסְרִיּוֹס לרפואה.

הָרִי הוּא עוּשָׂה נֶגֶד רְצוֹן הַתּוֹרָה שֶׁקִּפְדָּה שְׁלֹא יְהִי סְרִיסִים בְּעוֹלָם וְהוּא עוּשָׂה סְרִיס בְּמַתְכּוּנִין. וּלְפִי זֶה שֶׁהוֹכַחְנוּ דְּאַף דְּגִרְמָא מוֹתֵר הֵינּוּ דְּמְכּוּנִין לְדָבָר אַחֵר וְהַסְרִיּוֹס נַעֲשֵׂה מֵאֲלִיו אֲבָל הִיכִי דְּמְכּוּנִין לְסָרִיּוֹס אָסור מִן הַתּוֹרָה אף ע"י גֶרְמָא שְׁפִיר כְּתִבוּ הַרְמַב"ם וְהַמְחַבֵּר שְׁאִם כָּפָה אֶת הָאֵדָם אוֹ שְׁאָר חַיּוֹת וְשִׁפָּה בָּהֶם אֶת הַכָּלָב עַד שֶׁעֲשָׂאוּהוּ כְּרוֹת שְׁכָפָה הָרִי זֶה חֲזִיב בְּדִינֵי שְׁמִים אף שֶׁהוּא גֶרְמָא וְגִרְמָא מוֹתֵר דְּהִכָּא כְּתִיב עֲשֵׂיהָ.

דְּכִינּוּ דְּמְכּוּנִין לְסָרִיּוֹס אָסור אף ע"י גֶרְמָא: וּלְפִי זֶה יְתוּרָץ נָמִי הַקּוֹשֵׁיָא שֶׁהִקְשִׁינוּ לְמַעַלָּה (בָּאוֹת ז') דְּאִמַּאי ס"ל לר' אֱלִיעֶזֶר דְּהִיכִי דִּישׁ מְזוּזָה אַחַת אֵינָה נַעֲשִׂית עִיר הַנִּדְחָת מַשּׁוּם שְׁאָסוּר לְשָׂרֹף הַמְזוּזָה דְּכְתִיב לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן וְגו' וְהָא לְמַד"א אֲשׁוּ מַשּׁוּם מְמוֹנוֹ דְּשְׁלֹא בְּמָקוֹם גַּחְלִית הוּא גֶרְמָא.

א"כ יתחיל להדליק שלא במקום המזוזה ולא יעבר על אבוד השם דגרמא מותר ומצות ושרפת את כל שללה ימים. דכיון דמכונן לאבדו מן העולם אף שהוא גרמא אסור מן התורה.

ואף דמכונן למצוה. מ"מ כיון שהוא אסור מן התורה אסור אף במקום מצוה (מיהו יש להקשות דיבא עשה דושרפת וידקה ל"ת דלא תעשון כן אמנם קושיא זו תקשה אליבא דכולהי עלמא אף למד"א אשוי משום חציו דזה נקרא מאבד בידים מ"מ יבא עשה וידקה ל"ת ואין פה המקום להאריך בתירוץ קושיא זו כי אין שינוי לנ"ד) אמנם בהיה דסוטה ל"ה שהביאנו למעלה (באות ה') איכא למימר כמו שכתבנו למעלה (באות ו') דסדו את השמות ע"י גרם.

דהתם לא נתכוננו לעצם המחיקה רק למינים מצות דושרפת בפשיטת: ולפי זה שהעלינו שהיכי שמתכונן למחוק אסור למחוק מן התורה אף ע"י גרם אין מקום להתקנה שהמציא הבית אפרים למחוק ע"י גמי או נזיר לח אף אם ניקא כדעת הבית אפרים שזה נקרא גרמא.

דכיון שהוא מכונן למחוק. אסור מן התורה אף ע"י גרמא.

אמנם בלאו הכי הוכחתי למעלה (באות ט' ובאות י') בראיות ברורות שאין לעשות תקנת הבית אפרים למחוק ע"י גמי או נזיר לח אף לסניף בעלמא: יד) והנה לפי זה שתרצנו השקשיא בסנהדרין בהיה דר"א דעיר הנדחת.

א"כ נסתר תרצנו שתרצנו (באות י') על השמטת הטור והשו"ע הך דינא דמותר למחוק השם ע"י גרמא ועוד דאף אם ניקא דיש להטור והשו"ע איזה הוכחה דלא קי"ל כהך סוגיא דשבת (ק"ד) דגרמא מותר במחיקת השם אפתי תקשה דאמאי לא הביא הטור והשו"ע הך דינא דקתני ברישא דברייתא הרי שהי' שם כתוב על בשרו כו' לא יעמד במקום הטיופת כו' אבל באמת אין זה קושיא כלל מה שהשמיטו הטור והשו"ע הך ברייתא דהי' שם כתוב על בשרו בין הא דמותר לטבול משום דגרם מחיקת השם מותר בין הא דלא יעמד במקום הטיופות דידוע דרכם של הטור והשו"ע שלא להביא דינים שאינם שכיחים והך מלתא דתנא בברייתא דהי' שם כתוב על בשרו אינו שכיחא כלל כמובן.

לכן לא הביאו הטור והשו"ע הנהך דינים המבואר בברייתא בהי' שם כתוב על בשרו: היצא לנו לדינא מכל האמור מעלה. א) תיבת אל שבת אל הסמוכה לעי הנזכרה בפ' לך לך (י"ב ח') בפסוק ויעתק משם ההרה מקדם לבית אל ויט אהלה בית אל מים והעי מקדם הנה ודאי חול ואין צריך למדשו אף מספק וכמו שנהגו הסופרים עד זמן הח"ס וכל ימי הח"ס.

\*\* (ט) ואין לומר דכוננת הגמרא לדחות הראיה שהביא המתרגם לדבריו מדברי ר' יוחנן דהיכי דאינו נוגע באברי גרע ליכא משום סירוס. דאמר רב אשי דבנוטל כרפלתו של תרגל ליכא סירוס כלל.

דנהי דמדר' יוחנן ליכא ראיה. מ"מ נוכל לאמר כן מסברא דנפשונו.

כִּינּוּן דְּמָהָא דְאַצְטְרִיָּה רַב אֲשֵׁי לֹמֶר דְּטַעְמָא דר' יוֹחָנָן דְּמוֹתָר לְטוּל כְּרַבְלָתוֹ שֶׁל תְּרַנְגֵּל מְשׁוּם שְׁאִין בּוֹ סִירוֹס כָּלֵל. לִיכָּא סְתִירָה עַל סְבָרָא זֹאת, דְּאַצְטְרִיָּה רַב אֲשֵׁי לֹמֶר כֵּן מְשׁוּם דְּבִהֵיא דר' יוֹחָנָן הוּא מְכַוֵּינָן לְסִירוֹס וְעוֹד דְּהֵתָם גַּבִּי תְּרַנְגֵּל לִיכָּא רְפוּאָה וּא"כ אַף אִיסוּר דְּרַבְּנָן לֹא שְׁרִינְוּ.

אַבְל הֵכָא בְּשִׁתִּית כּוֹס עֲקָרִין דְּאִין מְכַוֵּינָן לְסִירוֹס רַק לְרְפוּאָה וְגַם הֵנָּה פ"ר דְּלֹא נִיחָא לִיה וּלְדַעַת הַתּוֹס' דְּכַתְּנֻבוֹת הוּא רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן וּמוֹתָר בְּמָקוֹם רְפוּאָה. כִּהֵּיא דְּכַתְּנֻבוֹת גַּבּוֹ גּוֹנֵחַ יוֹנֵק.

מוֹדָה רַב אֲשֵׁי דְּמוֹתָר:\*\*) . וְדִלָּא פְּסוּפְרִי זְמַנְנוּ שְׁנֵהֲגוּ לְקַדְּשׁוּ מִסְפֵּק עַל פִּי תְּשׁוּבוֹת חֲדָשׁוֹת מְקֻרֹב בָּאוּ.

כְּמוֹ שֶׁהוֹכַחְנוּ לְמַעַלָּה (בָּאוֹת ג'): וְאִם נִרְצָה לְחוּשׁ. לְדַעַתִּי אִין רִשְׁאִים אֲנַחְנוּ. יַעַן כִּי אִם לְפַעְמִים יִהְי' נִדְרָשׁ לְמַחְקוֹ יִהְי' בְּזִיוֹן לְכַבּוֹד הַשֵּׁם. אַחֲרֵי שֶׁקַּדְּשׁוּ אוֹתוֹ מִסְפֵּק. וְכִי תִימָא בְּאַמַּת לֹא נִמְחֹק וְנִגְנוֹז אֶת כָּל הִירִיעָה אוֹ נִקְדָּר הַשֵּׁם. כְּכָר כְּתַב הַבֵּית אֲפָרִים (בְּחֵלֶק יו"ד סִימָן ס"ב) וְז"ל וְלַעֲנֵד אִין לְאַסּוֹר גְּרָמָא בְּזָה כָּלֵל (הִינְנוּ הַתְּקֵנָה לְהַנִּיחַ גְּמִי אוֹ נִייר לַח וְאֲנַחְנוּ כְּכָר הוֹכַחְנוּ לְמַעַלָּה שְׁאִין לַעֲשׂוֹת תְּקֵנָה זֹאת) דְּאִף אִם נַעֲשֶׂה קְדִירָה נִצְטָרֵף לְגִנּוּז אֶת הַשֵּׁם וּמַכַּש"כ אִם נִסְלַק אֶת הִירִיעָה לְגַמְרִי וְנִטְעִינָה גְּנִיזָה סוּף סוּף הִיא הוֹלֶכֶת לְהַמְחִק.

שְׁאִף אִם יִנְיַחְנָה בְּמָקוֹם מְוַצֵּנֵע. מ"מ בְּהַמְשָׁךְ הַזְמַן תִּהְיֶה כְּלָה וְנִרְטֶכֶת מֵאֲלִיָּה. וְאִף שִׁישׁ תְּקֵנָה לְקַבּוֹר אוֹתָהּ בְּכָלִי חֶרֶס אֲצֵל תַּלְמִיד חֶכֶם. מ"מ נ"ל שְׁאִף שְׁבַכְלִי חֶרֶס יָכוֹל לַעֲמֹד יָמִים רַבִּים.

אַבְל בְּיָמִים הָרַבִּים הָהֵם גַּם הִיא עֲתִידָה לְשׁוּב אֶל הָעֶפֶר כְּמוֹ שֶׁהִי מִתְאַכְלָנָה הַתּוֹלַעַת וְגַם אֲפָשֶׁר דְּאִין תַּלְמִיד חֶכֶם בְּזִמָּן הֵנָּה אִף לַעֲנִין לְגִנּוּז ס"ת אֲצֵלוֹ. וְלֵהֲן יֵשׁ לָנוּ לְחוּשׁ וְלַחֲפוּשׁ וְלַחֲקוֹר דְּרָכִים שְׁלֹא נִצְטָרֵף לָזֶה.

וְלִית לָן לְמַנְקִיט חוּמְרֵי בַכָּה"ג עכ"ל וְדִבְרֵיו אֵלֶּה נְכוּנִים מְאוּד: (ב) תִּיבַת אֵל שְׁבַבִּית אֵל שְׁמִלְפָנִים הִי שְׁמָה לִזֹּז וְיַעֲקֹב קִרְאָהּ בֵּית אֵל צָרִיף לְקַדְּשׁוֹ עַל תְּנָאִי כְּמוֹ שְׁנֵהֲגוּ הַסּוּפְרִים דְּהֵאִידָנָא עַל פִּי תְּשׁוּבוֹת חֲדָשׁוֹת כְּמוֹ שֶׁפִּתְבְּנוּ לְמַעַלָּה (בָּאוֹת ג') אֲמַנְמָם אִם צָרִיף לְתַמְּן אֶת תִּיבַת אֵל הֵנָּה אִף שְׁעִדִּין רִשׁוּמוֹ נִיכָר וְאִף לְהֵנָּה שְׁיטוֹת שְׁבַדִּיו גַּבּוֹ דִּין שְׁרִיף מְחִיקָה מוֹתָר לְהַעֲבִיר קוּלְמוֹס בְּדִין עָלִיו.

דְּבִזָּה יֵשׁ לְסַמּוֹךְ עַל דַּעַת הַתּוֹס' כְּתוּבוֹת דְּפָסִיק רִישִׁיָּה דְּלֹא נִיחָא הוּא דְּרַבְּנָן אִף בְּשָׂאֵר אִיסוּרֵין וְיֵשׁ לֹמֶר דְּבְּמָקוֹם מַצָּנָה לֹא גִזְרוּ וְנוֹי סֵפֶר תּוֹרָה הֵנָּה גַּם כֵּן מַצָּנָה כְּמוֹ שֶׁפִּתְבְּנוּ לְמַעַלָּה (בָּאוֹת ד') וְעוֹד כִּינּוּן שְׁהֵאִי תִיבַת אֵל הוּא סֵפֶק חוּל סֵפֶק קוּדֶשׁ הֵנָּה לִיה סֵפֶק דְּרַבְּנָן וְאֲזַלִּינוּ לְקוּלָּא כְּמוֹ שֶׁפִּתְבְּנוּ לְמַעַלָּה (בָּאוֹת ד' הַנ"ל) וְעוֹד דְּדַעַת הַשְּׁלִטִי גְבוּרִים בְּשִׁבְעוֹת בַּפ"ד דְּאִף בְּשֵׁם שְׁנִכְתַּב בְּקִדְּוָשָׁה מִצַּד נְדָאִי מוֹתָר לְמַחְזֵק עַל מְנַת לְתַמְּן וְעוֹד דִּילְמָא בְּדִין עַל גַּבּוֹ דִּין לִיכָּא מְחִיקָה.

לְזֹאת מִכָּל הַנ"ל נִרְאֶה שִׁישׁ לְתַמְּן בְּהַעֲבַרְתָּ קוּלְמוֹס בְּדִין אֶת תִּיבַת אֵל הֵנָּה אִף שְׁרִשׁוּמוֹ נִיכָר בְּלֹא שׁוּם פִּיקְפוּק: (ג) תִּיבַת אֵל שְׁבַבִּית אֵל שְׁבַפְסוּק (וְיִשְׁלַח ל"ה ז') וְיִכֵּן שֵׁם מְזַבַּח

ויקרא למקום אל בית אל צריף לקדשו מצד נדאי ואין בזה חילוק לשאר שמות של קודש כמו שכתבנו למעלה (פאות ב' ובאות ג') ולהנהיג שיטות דס"ל דבדיו על גבו דיו איכא אסור מחיקת השם אסור להעביר קולמוס בדיו על תיבת אל היכי שרשומן נזכר.

ואפתי צ"ע אם נכונים דברינו אלה שהוא קודש מצד נדאי בלא פיקפוק: ד) אף דגרם מחיקת השם מותר אף מדברבנן כמו שהוכחנו למעלה (פאות י"ב) היינו דווקא אם מכונן לדבר אחר ומחיקת השם ממילא בא.

אבל היכי דמכונן למחוק אסור אף על ידי גרמא. לזאת אסור לעשות התקנה שהמציא הבית אפרים על ידי נייר או גמי לח.

אף אם נימא כדעת הבית אפרים שזה נקרא גרמא ולא מוחק בידים. כיון דמכונן לעצם המחיקה אסור מן התורה אף ע"י גרם כמו שהוכחנו למעלה (פאות י"ג): ה) מה שהבית אפרים כתב לעשות תקנה למחוק ע"י נייר או גמי לח דזה הנה גרמא הוכחנו למעלה (פאות ח' ט' ואות י') בראיות ברורות מדברי הרשב"א והרמב"ן והר"ן והלב"ש דזה מקרי מוחק בידים ולא גרמא שלא כדעת הבית אפרים.

אמנם מדברי הרמב"ם (בפרק ט"ו מהלכות איסורי ביאה הלכה י"ב) נראה דזה נקרא גרמא כדעת הבית אפרים כמו שכתבנו למעלה (פאות ו' בהגה ח') עכ"ז לדינא צריף לפסוק שזה נקרי מוחק בידים כדעת הרשב"א והרמב"ן והר"ן שהמה לחומרא וגם המה רבים נגד הרמב"ם: ו' העמדת עלוקה שקורין (פיאוקע) בשבת הוא ספק מלאכה דאורייתא דלדעת הרשב"א (בחדושי בס"ק נ"ו) ורש"י בביצה כ"ז הוא מלאכה דאורייתא כסברת האבן עזר באו"ח (סימן שכ"ח) כמו שכתבנו למעלה (פאות ו') ולדעת התוס' ב"ק (מ) וביצה (כ"ז) ושבת (קל"ה) והרמב"ם (בפרק ט"ו) מהלכות איסורי ביאה (הלכה י"ב) לא הנה מלאכה דאורייתא כמו שהוכחנו למעלה (פאות ו' הנה"ל הגה ח'): ויש להקשות על סברת האבן עזר מהא דשבת (נ"ג קנ"ג ונ"ד קנ"ד) דר' יוחנן ס"ל דמחמר פטור מסקילה וגם ממלקות פטור משום דהאי קרא דלא תעשה מלאכה אתה ובהמתך הנה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד (ופירש"י דאזהרת שאר מלאכות שחייבין עליהם מיתה נמי מהאי קרא נפקא) ולדברי האבן עזר אמאי לא חשיב מחמר כאלו עושה כל המלאכה בעצמו דכמו במעמד עלוקה אף שהוא רק מעמידה על הגוף והיא מעצמה מוצצת את הדם.

מ"מ חשיב כאלו הוא עושה כל המלאכה. א"כ ה"נ כיון שהוא מושך את הבהמה וע"י זה שהוא מושך את הבהמה.

הבהמה נושאת המשא שעליה או משוכת העגלה שאחריה א"כ חשיב כאלו הוא בעצמו עושה את כל המלאכה. דק"ו הוא מהעמדת עלוקה דהתם אף שהעמידה על הגוף עדיין לא התחילה המלאכה כלל עד שתתחיל העלוקה למצוץ הדם.

אבל הכא תיכף שמושך הבהמה והיא הולכת מחמת משיכתו נושאת תיכף את המשא שעליה או שלאחריה. וצריף לומר דבאמת בכה"ג שמושך את הבהמה והבהמה נושאת משא חייב סקילה לכולהו עלמא דחשיב כאלו עושה הוא את כל המלאכה.

אבל מחמר מיירי שהיא הולכת מעצמה אלא שהוא מחמר אחריה שתילך בנריות. ואפשר נמי דאף אם היא היתה עומדת והכה אותה במקל ומחמת זה הלכה לא חשיב כאלו הוא עושה בעצמו את המלאכה.

דזה הנה רק גרם. דע"י שמפה יש לה כאב ומחמת זה היא הולכת.

ובאמת גם במעמד בהמתו על גבי עשבים בשבת דס"ל להאבן עוזר דהיכי שהוא צורך האדם חייב סקילה דחשוב כאלו הוא עושה בעצמו המלאכה (ע"ש באבן עוזר) אם הכה במקל ומחמת זה הלכה על עשבים מודה האבן עוזר דאין חייב סקילה ואינו חשוב כמו שהוא עצמו עושה.

דחשיב רק גרם. דע"י שמפה אותה יש לה כואב ומחמת זה היא הולכת אלא דהאבן עוזר מיירי שמושך את הבהמה בידו ומעמידה על עשבים והכי נמי במחמר אם מושך את הבהמה בידו וע"י זה נושאת הבהמה המשא שעליה או שאחריה חשיב כאלו הוא בעצמו עושה את כל המלאכה וחייב סקילה אליבא דכולהו עלמא.

ואין לומר דכיון דהתם גבי מחמר גלתה תורה בהדיא שפטור ממלקות וכש"כ ממיתה. פטור אף במושך את הבהמה.

דאמר שם ר' יוחנן דאפילו למד"א לאו שניטן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין עליו פטור. דלכתוב רחמנא לא תעשה כל מלאכה ובהמתה.

אתה למה לי. לאשמעינן הוא ניהו דמחייב.

אבל בהמתו לא מחייב ופירש"י במלאכה הנעשית ע"י בהמתו לא מחייב לאו גמור ללקות עליו דזה אינו חדא דאם כן לילף מהאי קרא דאתה דבמעמד בהמתו על עשבים אף לצורכו יהא פטור דהא במעמיד גם כן הבהמה עושה כל המלאכה שעוקרת העשבים בשניה אלא שהוא מעמידה על העשבים כמו במחמר.

ועוד דהא אי אף טרם שמסיק ר' יוחנן ללמוד מהאי קרא דאתה ס"ל לר' יוחנן דפטור מחמר ממיתה אלא כל עיקר חדושו של ר' יוחנן דפטור נמי ממלקות ומקרא דאתה גליף שפטור גם ממלקות.

אלא ודאי אליבא דסברת האבן עוזר היכי דמושך את הבהמה בידיו והיא נושאת משא עליה או מאחריה חייב סקילה. דחשוב כאלו הוא בעצמו עושה את המלאכה.

אמנם הוא דבר חדש אשר לא ראינו בשום ספר: שוב ראיתי להרמב"ן בחידושו שם לשבת (דף קנ"ג) שכתב וזה לשונו אלא שמ"מ צריך טעם בדבר שהרי החורש בבהמה אתה ובהמתה הוא כמחמר.

שהחרישה בכת הבהמה היא נעשה. ונאמר בזה שמפני שהחורש בבהמה.

הוא נותן עליה עול והוא כובש אותה תחת ידו וברשותו היא עומדת. כל המלאכה על שם האדם היא ובו היא תלויה.

ואין הבהמה אלא ככלי ביד האומן ואינו דומה למחמר שהבהמה היא הולכת לנפשה. אלא שיש לה התעוררות מעט מן המחמר עכ"ל וצריך להבין החלוק של הרמב"ן שכתב

שְׁבַחֲרוּשׁ שֶׁהוּא נוֹתֵן עָלֶיהָ עוֹל וְהוּא כּוֹבֵשׁ אוֹתָהּ תַּחַת יָדוֹ וְבוֹ הִיא תְּלוּיָה חֲשִׁיב כְּמוֹ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כָּל הַמְּלָאכָה.

הָא חֲחוּשׁ מַעֲיֵד. דְּגַם כַּח הַבְּהֵמָה עוֹשֶׂה הַתְּרִישָׁה שֶׁהִיא מוֹשְׁכַת אֶת כָּלִי הַמְּחַרְיֶשֶׁה. וְלֹא גִרַע מִשְׁנֵים שְׁעָשׂוּ מְלָאכָה שֶׁהֵמָּה פְּטוּרִים וְעֵינֵי בְּשֶׁבֶת (דָּף צ"ד תו"ס ד"ה שֶׁהִי) שֶׁכָּתְבוּ עַל הָא דְאָמַר בְּגִמְרָא שֶׁהַמוֹצִיא אֶת הַי פְּטוּר שֶׁהִי נוֹשֵׂא אֶת עֲצָמוֹ וְזֶה לְשׁוֹנָם תִּימָא לר"י לְמָה פְּטוּר.

דְּאִי מִשּׁוּם שֶׁהִי מִיקַל עֲצָמוֹ. וְהִלָּא אֶפִּילוּ בְּמִשְׁאָל קַל יוֹתֵר חֲזִיב. וְאִי מִשּׁוּם דְּשִׁנִּים שְׁעָשׂוּ פְּטוּרִין. הָא הֵנָּה זֶה יָכוֹל וְזֶה אֵינּוּ יָכוֹל שְׁאִין הַנוֹשֵׂא יָכוֹל לִישֹׂא אֶת עֲצָמוֹ בְּלֹא הַנוֹשֵׂא.

וְהַנוֹשֵׂא יֵשׁ בּוֹ כַּח לְנוֹשֵׂאוֹ אֶפִּילוּ הִי מֵת כּו' עכ"ל וְהֵנָּה הֵכָא גְבוּ תְּרִישָׁה בְּנוֹדָאֵי יָכוֹלָה הַבְּהֵמָה לְמִשְׁנֵי אֶת הַמְּחַרְיֶשֶׁה אֶף בְּלֹא הָאֲדָם וְאֶף אִם גִּימָא דְּגַם הָאֲדָם יָכוֹל לְחַרּוֹשׁ בְּלֹא הַבְּהֵמָה הֵנָּה כְּמוֹ זֶה יָכוֹל וְזֶה יָכוֹל דְּפְטוּרִין.

וְאִי גִימָא דְּהַבְּהֵמָה אֵין יָכוֹלָה לְחַרּוֹשׁ בְּלֹא הָאֲדָם. וְהָאֲדָם אֵין יָכוֹל לְחַרּוֹשׁ בְּלֹא הַבְּהֵמָה א"כ לְמַד"א זֶה אֵינּוּ יָכוֹל וְזֶה אֵינּוּ יָכוֹל גַּם כֵּן פְּטוּרִין.

אִמָּאֵי חֲזִיב בְּחֻרְשׁ בְּבֵהֵמָה. וְזֶה וְדָאֵי אֵין נִרְאָה לּוֹמַר דְּהַבְּהֵמָה אֵין יָכוֹל לְחַרּוֹשׁ בְּלֹא הָאֲדָם וְהָאֲדָם יָכוֹל לְחַרּוֹשׁ בְּלֹא הַבְּהֵמָה דְּהֵנָּה זֶה יָכוֹל וְזֶה אֵינּוּ יָכוֹל דְּחֲזִיב הֵיכּוֹל.

דְּהַחֲחוּשׁ מַעֲיֵד הֵיכָּף זֶה. וְעוֹד דְּהָא הֶרְמֵב"ן לֹא מַחְלֵק אִם חוֹרֵשׁ בְּבֵהֵמָה בְּאִנְפֹּן זֶה אוֹ בְּאִנְפֹּן זֶה.

אֵלֹא מִשְׁמַע מִזֶּה דְּהֶרְמֵב"ן ס"ל כְּסִבְרַת הָאֲבֹן עוֹזֵר. דְּכִינּוֹן שֶׁהוּא דוֹחֵף אֶת הַבְּהֵמָה בְּעַת הַתְּרִישָׁה ע"י הָעוֹל וְהִיא תַּחַת יָדוֹ.

הֵנָּה כְּאֵלוֹ הוּא עוֹשֶׂה אֶת הַמְּלָאכָה בְּעֲצָמוֹ. כְּמוֹ בְּמַעֲמִיד בְּהֵמָה עַל עֲשָׂבִים לְצוּרָה הָאֲדָם. שְׁמוֹנֶשֶׁף אוֹתָהּ עַל הָעֲשָׂבִים. דְּחֻשׁוֹב כְּאֵלוֹ הָאֲדָם עוֹשֶׂה אֶת הַמְּלָאכָה וְחֲזִיב סְקִילָה.

אֲבָל בְּמַחְמֵר לֹא מִיֵּירִי שְׁמוֹנֶשֶׁף אֶת הַבְּהֵמָה בְּיָדוֹ רַק הַמַּחְמֵר מְעוֹרְרָה שְׁתִּילָה וְהִיא הוֹלֶכֶת לְנִפְשָׁה דְּזֶה לְשׁוֹן הֶרְמֵב"ן דְּבִהַמְּחֵר הַבְּהֵמָה הוֹלֶכֶת לְנִפְשָׁה אֵלֹא שִׁישׁ לָהּ הַתְּעוֹרְרוֹת מְעַט מִן הַמַּחְמֵר.

וּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵיו דְּגַם בְּמַחְמֵר. אִם הַבְּהֵמָה לֹא הִיָּתָה הוֹלֶכֶת מְעַצְמָה וְרַק ע"י מְשִׁיכָת הָאֲדָם הִיָּתָה הוֹלֶכֶת הִי חֲזִיב סְקִילָה כְּמוֹ בְּחֻרְשׁ.

שְׁהִירִי כְּתִב שְׁמִצָּד הַמַּחְמֵר יֵשׁ לְהַבְּהֵמָה הַתְּעוֹרְרוֹת מְעַט וְהִיא הוֹלֶכֶת לְנִפְשָׁהּ וּמְדַכְתֵּב הֶרְמֵב"ן הַתְּעוֹרְרוֹת מְעַט מִצָּד הַמַּחְמֵר מִשְׁמַע דְּאִם הַמַּחְמֵר עוֹשֶׂה הַתְּעוֹרְרוֹת הַרְבֵּה הֵינּוּ שְׁמוֹנֶשֶׁף אֶת הַבְּהֵמָה וּבְלֹא מְשִׁיכָתוֹ לֹא הִי הוֹלֶכֶת חֲזִיב סְקִילָה.

וְאִסְבִּיר אֶת דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ן בְּטוֹב טַעַם הֵינּוּ. דְּזֶה וְדָאֵי בְּמַעֲמִיד בְּהֵמָה עַל גְּבִי עֲשָׂבִים מֵה שֶׁהַבְּהֵמָה תֹּאכַל אֶת הַפִּירּוֹת הֵנָּה כְּמוֹ אִשׁ.

כִּינּוּן דְּדִרְכָּה לְאֹכֹל הָיָה כְּמוֹ רוּחַ מְצוּיָה כְּמוֹ שְׂרָצוֹ הַתּוֹס' לֹאמַר (בב"ק נ"ו) שֶׁהֵבִיאֵנוּ לַמַּעֲלָה (בְּאוֹת ו') אֲשֶׁר הִיא בְּאַמַּת סִבְרַת הָרֶשֶׁפֶ"א כְּמוֹ שֶׁפִּתְבְּנוּ בְּאוֹת הַנֶּ"ל. וְהָיָה כְּאִלּוּ הַמַּעֲמִיד הוּא עוֹשֶׂה הַמַּעֲשֶׂה בְּכַחוֹ.

דָּאִשׁוּ מִשּׁוּם חֲצִיּוֹ. אֲלֵא דְּבַעֲיֵנּוּ שְׂיַעֲשֶׂה אֵיזָה מַעֲשֶׂה בְּהִיזִיק הָאֵשׁ הֵינּוּ אוֹ שְׂיִקְרַב הַדָּבָר אֶצֶל הָאֵשׁ אוֹ הָאֵשׁ אֶצֶל הַדָּבָר וְה"נ הַבְּהֵמָה הוּא כְּמוֹ אֵשׁ.

אֲמָנָם בְּעֵינָם שְׂיַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּהִיזִיק הָאֵשׁ הֵינּוּ שְׂיִקְרַב הַפִּירוֹת אֶצֶל הַבְּהֵמָה אוֹ שְׂיִקְרַב הַבְּהֵמָה אֶצֶל הַפִּירוֹת הֵינּוּ שְׂמוֹשֵׁף אֶת הַבְּהֵמָה בִּיָּדָיו וְיַעֲמִידָנָה עַל הַפִּירוֹת. וְהָכִי נִמִּי בְּחוֹרֶשׁ בְּבֵהֶמָה.

דְּנֻדָּאֵי מָה שֶׁהִיא הוֹלֶכֶת וּמוֹשֶׁכֶת אֶת הַמַּחֲרִישָׁה הָיָה כְּמוֹ אֵשׁ כִּינּוּן שְׂדִרְכָּה בְּכַף הָיָה כְּמוֹ רוּחַ מְצוּיָה. אֲמָנָם בְּעֵינָם שֶׁהָאֲדָם יַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּהִכְנַת הָאֵשׁ הֵינּוּ שְׂיִדְחֹנָף אֶת הַבְּהֵמָה שַׁע"י זֶה תַּחֲרוֹן.

וְאִף שֶׁהַבְּהֵמָה חוֹרֶשֶׁת בְּכַחָהּ. מ"מ כִּינּוּן שְׂדִרְכָּה בְּכַף וְהִיא בְּנֻדָּאֵי תַּחֲרוֹן הָיָה כְּמוֹ רוּחַ מְצוּיָה גִבּוֹ אֵשׁ.

וְזֶהוּ שֶׁכָּתַב הַרְמֵב"ן מִפְּנֵי שֶׁהַחוֹרֶשׁ בְּבֵהֶמָה הוּא נוֹתֵן עוֹל עָלֶיהָ וְהוּא כּוֹבֵשׁ אוֹתָהּ תַּחַת יָדוֹ. כְּלוּמַר שֶׁהָאֲדָם עוֹשֶׂה כָּל הַהֲכָנָה לַחֲרִישָׁה וְגַם עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּגוּף הָאֵשׁ הֵינּוּ בְּגוּף הַבְּהֵמָה שְׂדוּחָף אוֹתָהּ בְּהַעוֹל שְׂתִילָף וְתַחֲרוֹן וְהָיָה מִמֶּשׁ כְּמוֹ מְקַרֵּב הָאֵשׁ אֶצֶל הַדָּבָר.

וּבִמְחִמָּר נִמִּי אִלּוּ הִ' מוֹשֵׁף אֶת גּוּף הַבְּהֵמָה וַע"י זֶה הִיָּתָה הוֹלֶכֶת וְנוֹשֶׁאת הַמַּשָּׂא שְׂעָלֶיהָ אוֹ שְׂלֹאחֲרֶיהָ הִרִי הוּא עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּהָאֵשׁ הֵינּוּ בְּגוּף הַבְּהֵמָה. שְׂהָרִי ע"י שְׂמוֹשֵׁף אוֹתָהּ. בְּנֻדָּאֵי תִילָף וְתַשָּׂא הַמַּשָּׂא שְׂעָלֶיהָ אוֹ שְׂלֹאחֲרֶיהָ וְהָיָה כְּמוֹ רוּחַ מְצוּיָה בָּאֵשׁ. וְאִשׁוּ מִשּׁוּם חֲצִיּוֹ נִחְשֵׁיב כֹּחַ הָאֲדָם.

דְּנֻדָּאֵי מָה שְׂמוֹשֵׁף הַבְּהֵמָה וַע"י זֶה הִיא הוֹלֶכֶת וְנוֹשֶׁאת הַמַּשָּׂא שְׂעָלֶיהָ אוֹ שְׂלֹאחֲרֶיהָ הָיָה מַעֲשֶׂה טָפִי מִמְּקַרֵּב הָאֵשׁ אֶצֶל הַדָּבָר כְּמוֹכֵן. אֲבָל הִכִּי שְׂאִינּוּ מוֹשֵׁף אֶת הַבְּהֵמָה בִּיָּדָיו רַק מִחֲמַרָּה בְּקוֹל וַע"י זֶה הִיא הוֹלֶכֶת לֹא מִקְרִי שְׂעֵשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּגוּף הָאֵשׁ הֵינּוּ בְּגוּף הַבְּהֵמָה.

שֶׁהוּא הָאֵשׁ. שְׂיָהָא נִחְשֵׁב כְּאִלּוּ קָרַב הָאֵשׁ אֶצֶל הַדָּבָר שְׂהָרִי הַבְּהֵמָה הוֹלֶכֶת לְנַפְשָׁה בְּלֹא שׁוּם הַמְּשָׁכָה בְּגוּף הַבְּהֵמָה.

אֲלֵא שֶׁהַמַּחֲמֵר עוֹשֶׂה הַתְּעוּרָרוֹת מַעֲט שְׂתִילָף לְנַפְשָׁה בְּדִיִּיק הַרְמֵב"ן בְּלִשׁוֹנוֹ שְׂנִקִּיט שֶׁהַבְּהֵמָה הִיא הוֹלֶכֶת לְנַפְשָׁה אֲלֵא שְׂיֵשׁ לָהּ הַתְּעוּרָרוֹת מַעֲט מִן הַמַּחֲמֵר. וְכֵן נִמִּי אִם מִכָּה אוֹתָהּ בְּמַקֵּל אֵין עוֹשֶׂה שׁוּם מַעֲשֶׂה בְּהַתְּקַרְבוֹת הָאֵשׁ אֶצֶל הַדָּבָר כְּלוּמ' שְׂאִינּוּ עוֹשֶׂה שׁוּם מַעֲשֶׂה בְּהַמְּשָׁכַת גּוּף הַבְּהֵמָה שְׂתִילָף וַע"י הַהֲלִיכָה תַשָּׂא הַמַּשָּׂא שְׂעָלֶיהָ אוֹ תַגְרֵר הַמַּשָּׂא שְׂלֹאחֲרֶיהָ.

רַק מִכָּה אוֹתָהּ בְּמַקֵּל וְעַל יָדֵי שְׂיִרְאָה הִיא מִן הַמַּכּוֹת הִיא הוֹלֶכֶת מִנַּפְשָׁה. אֲבָל בְּגוּף הַהֲלִיכָה שֶׁל הַבְּהֵמָה לֹא עֲשֶׂה שׁוּם מַעֲשֶׂה שְׂיָהָל' נִחְשֵׁב כְּאִלּוּ קָרַב הָאֵשׁ אֶצֶל הַדָּבָר.

כִּינוּן שֶׁבְּהִלִּיכַת הַבְּהֵמָה לֹא עָשָׂה שׁוּם מַעֲשֵׂה בְּיָדָיו: וַיֵּשׁ לְהַקְשׁוֹת עַל זֶה שֶׁכָּתְבוּ שֶׁהַכִּישָׁה בְּמַקֵּל לֹא חָשִׁיב כְּאִלּוּ תּוֹפֶסֶת בְּגוֹפָהּ וּמוֹשֵׁק אוֹתָהּ בְּגוֹפָהּ בְּיָדִים. דְּהֵנָּה עַל הָא דְּמַעְמִיד בְּהֵמַת חֲבִירוֹ עַל קֶמֶת חֲבִירוֹ חֲזִיב מַעְמִיד.

מוֹקֵי לָהּ בְּגִמְרָא שְׁמִינִירִי שֶׁהַכִּישָׁה בְּמַקֵּל. .

אַבְל אִם אוֹתָנָה בְּיָדוֹ וּמוֹלִיכָה לְקָמָה הִנֵּה מְלֵתָא דְּפִשִּׁטָּא וְלֹא אֲצִטְרִיף לֹא שְׁמַעֲיָנָא וְלִדְעַת הַרְשָׁפִי"א דְּמַעְמִיד חֲזִיב אָף בִּר"ה דְּהֵנָּה כְּאִלּוּ מִזִּיק בְּיָדִים אִם כֵּן הוּא הָדִין דְּאָף אִם הַכִּישָׁה בְּמַקֵּל שְׁתִּילָף עַל קֶמֶת חֲבִירוֹ חֲזִיב בִּר"ה.

כִּינוּן דְּהֵיִיא דְּמַעְמִיד מִינִירִי בְּהַכִּישָׁה בְּמַקֵּל וְכֵן מוֹכַח מִדְּבָרֵי הָרַב הַמַּגִּיד בְּפָרָק ד' מֵהִלְכוֹת נִזְקֵי מָמוֹן הִלְכָּה ג' וְכֵן מוֹכַח מִהֶרָמ"א בַּח"מ סִימָן שצ"ד סְעִיף ג' וַא"כ כִּינוּן דְּבְּהַכִּישָׁה בְּמַקֵּל חֲזִיב לַעֲנִין נִזְקִין בִּר"ה כְּאִלּוּ עֶבֶד בְּיָדִים.

א"כ יִלְפִינוּ מִינָּה גַם לַעֲנִין אִיסוּרֵי מְלֶאכֶת שְׁבַת דְּדִינוֹ כְּאִלּוּ עֶבֶד בְּיָדִים כְּמוֹ שֶׁהוֹכִיחַ הָאֵבֶן הָעוֹזֵר שֶׁהִבְיָאנוּ לְמַעַלָּה בָּאוֹת ו': שׁוּב רְאִיתִי שֶׁבְּהַרְשֵׁב"א בְּחִידוּשָׁיו לִב"ק בְּדָף נ"ו מוֹכַח כְּדְּבָרֵינוּ שֶׁדוֹנָקָא בְּמַחֲזִיק בְּיָדוֹ בְּגוֹף הַבְּהֵמָה וּמַעְמִידָה עַל הַקָּמָה חֲזִיב בִּר"ה.

אַבְל בְּהַכִּישָׁה בְּמַקֵּל שְׁתִּילָף עַל הַקָּמָה פְּטוֹר בִּר"ה. דְּלֹא חָשִׁיב כְּאִלּוּ עֶבֶד בְּיָדִים.

דְּזֵה לְשׁוֹן הַרְשָׁפִי"א שֵׁם הַמַּעְמִיד בְּהֵמַת חֲבִירוֹ עַל קֶמֶת חֲבִירוֹ חֲזִיב. דֹּאע"פ שְׁאִין הַבְּהֵמָה שְׁלוֹ כִּינוּן שֶׁהַעֲמִידוּהָ עַל הַקָּמָה.

הָרִי הוּא כְּאִלּוּ מַאֲכִילָהּ בְּיָדִים. וּמִשׁו"ה פְּרִיף פִּשִּׁטָּא, וּמִינָּה דְּאִלּוּ הַעֲמִיד בְּהֵמַתוֹ וְאַפִּילוּ בְּהֵמַת חֲבִירוֹ עַל פִּירוֹת חֲבִירוֹ אֶפִּילוּ בִּר"ה חֲזִיב.

וְלֹא דְּמִי לֹאכְלָה מִן הָרֶחֱבָה דְּפְטוֹר כְּדֹאִיתָא בְּפָרָק כִּיצַד הָרֶגֶל וּמִשְׁמַע דְּאַפִּילוּ בְּשִׁקְרָבָה אֲצֵל הַפִּירוֹת. דְּשִׁאנִי הָכָא בְּמַעְמִיד דְּמִשְׁמַע בְּשִׁלְקָחָהּ בְּאַפְסָר וְהַעֲמִידָה עַל הַקָּמָה וְאוֹקְמִינָא בְּשִׁהַכִּישָׁה דְּכִינוּן שֶׁהַכִּישָׁה לְגוֹזְלָהּ קִנְאָה וְהָרִי הִיא בְּרִשׁוֹתוֹ לְשִׁמִּירַת נִזְקִיהָ עכ"ל.

הָרִי בְּהֵדְיָא דְּהַרְשָׁפִי"א ס"ל דְּהַכִּישָׁה בְּמַקֵּל לְמַעַן שְׁתִּילָף עַל קֶמֶת חֲבִירוֹ פְּטוֹר בִּר"ה. שֶׁהָרִי ס"ל דְּמָה דֹּאִיתָא בְּפָרָק כִּיצַד הָרֶגֶל אֲכָלָה מִתּוֹף הָרֶחֱבָה פְּטוֹר מִינִירִי אֶפִּילוּ בְּשִׁקְרָבָה אֲצֵל הַפִּירוֹת.

וּבְמָה קָרְבָּה. ע"כ צְרִיף שִׁקְרָבָה ע"י מַקֵּל הִינֵנוּ שֶׁהַכִּישָׁה בְּמַקֵּל לְמַעַן שְׁתִּילָף עַל הַקָּמָה וְאַפִּילוּ הָכִי ס"ל לְהַרְשָׁפִי"א שֶׁפְּטוֹר בִּר"ה.

וְאִין לוֹמַר דְּהָא דְּקֹאֲמַר הַרְשָׁפִי"א דְּמִשְׁמַע דְּמִינִירִי אֶפִּילוּ בְּשִׁקְרָבָה אֲצֵל הַפִּירוֹת הִינֵנוּ שֶׁקָּמוּ לָהּ בְּאַפָּה. דֹּא"כ הִנֵּה לְהַרְשָׁפִי"א לְמִנְקִיט פְּלִישְׁנָא דְּגִמְרָא דְּקָמוּ לָהּ בְּאַפָּה.

וְגַם אִין לוֹמַר דְּמִינִירִי בְּקָרְבָּה ע"י קוֹל. דֹּא"כ לְמָה נִקְיֵט הַרְשָׁפִי"א דְּשִׁאנִי בְּמַעְמִיד דְּמִשְׁמַע שִׁלְקָחָהּ בְּאַפְסָר וְהַעֲמִידָה עַל הַקָּמָה הִנֵּה לִיָּה לְמִינְקִיט דְּשִׁאנִי בְּמַעְמִיד שֶׁהַכִּישָׁה בְּמַקֵּל וְלֹא ע"י קוֹל בְּלִבָּד.

אֵלָא וּדְאִי דְהִרְשָׁב־א ס"ל דְּהָא דְחִיָּיב בִּר"ה הוּא דְוּוּקָא בְּלִקְחָהּ בְּאַפְסָר וְהֶעֱמִידָהּ עַל הַקְּמָה דְּאִזְ הָהּ כְּאֵלּוּ עֶבֶיד בְּיָדִים. דְּכִינּוּ דְהִגְמָרָא פְּרִיָּה פְּשִׁיטָא וְלֹא אֶצְטְרִיף לְאַשְׁמַעֲיָנּוּ כְּלָל שְׂאָף שְׁהִיא בְּהֶמְתּוּ שֶׁל חֲבִירוֹ שְׁהוּא חֲיִיב.

א"כ ע"כ צְרִיף לֹאמַר דְּלֹא מִטַּעַם שֶׁן קָאָתִינָא עַל דְּבִרְי הַתּוֹס'. אֵלָא מִטַּעַם מִזִּיק בְּיָדִים הוּא.

דָּאָם מִטַּעַם שֶׁן הוּא אֶפְתִּי לֹא הָהּ פְּשִׁיטוֹת גָּמוּר דְּאִיכָּא לְמִימַר דְּבַעֲיָנּוּ דְוּוּקָא שְׁיָהֵן' מְמוֹנֹו כְּמוֹ דִּס"ל ר"ע אֲלִיכָּא דְרַב יוֹסֵף (ב"ק נ') דְּבוּר בִּר"ה פְּטוּר אִף דְּקָא עֶבֶיד אֶת הַבוּר בְּיָדִים דְּבַעֲיָנּוּ שְׁיָהֵן' הַבוּר שֶׁל הַחוּפֵּר מְשׁוּם דְּכֶתִיב בְּעַל הַבוּר וְהָכִי נִמִּי כְּתִיב וְשָׁלַח אֶת בְּעִירוֹ דְּמִשְׁמַע שְׁיָהֵן' הַבְּהֶמָה שְׁלֹו.

אֵלָא מִדְּפִרִיף הִגְמָרָא פְּשִׁיטָא. ע"כ צְרִיף לֹאמַר דִּס"ל לְהִגְמָרָא כִּינּוּ דְּמַחֲזִיק אֶת הַבְּהֶמָה בְּאַפְסָר שְׁלֹה וּמַעֲמִידָהּ עַל הַקְּמָה הָהּ כְּאֵלּוּ עֶבֶיד הוּא בְּעַצְמוֹ אֶת הַהֲזִיק בְּיָדִיו מְשׁוּם הָכִי חֲיִיב אִף בִּר"ה.

וְכִדְדָּאִיק לִישְׁנָא שֶׁל הִרְשָׁב־א שְׁהָרִי כְּתִיב בְּזֶה הַלְשׁוֹן דָּאע"פ שְׁאִין הַבְּהֶמָה שְׁלֹו. כִּינּוּ שְׁהֶעֱמִידָהּ עַל הַקְּמָה הָרִי הוּא כְּאֵלּוּ מְאָכִילָהּ בְּיָדִים וּמְשׁוּם הָכִי פְּרִיָּה פְּשִׁיטָא (ר"ל כִּינּוּ שְׁהָהּ כְּאֵלּוּ עֶבֶיד הַהֲזִיק בְּיָדִיו) וּמִינָהּ (ר"ל מִדְּפִרִיף פְּשִׁיטָא שְׁמוּכַח מִזֶּה שְׁהָהּ כְּאֵלּוּ עֶבֶיד הַהֲזִיק בְּיָדִיו מִמֶּשׁ) דָּאֵלּוּ הֶעֱמִיד בְּהֶמְתּוּ וְאַפִּילוּ בְּהֶמְתּוּ חֲבִירוֹ עַל קֶמֶת חֲבִירוֹ אֶפִּילוּ בִּר"ה חֲיִיב כּו' ר"ל כִּינּוּ שְׁחֲשִׁיב כְּאֵלּוּ עֶבֶיד הַהֲזִיק בְּיָדִיו מִמֶּשׁ.

אֲבָל לְפִי מֵאִי דְּמִשְׁנֵי דְּמִיִּירִישָׁהּ פִּישָׁה בְּמַקְל אִזְ לֹא מִטַּעַם מִזִּיק בְּיָדִים קָאָתִינּוּ עֲלֶהּ. רַק מִטַּעַם שֶׁן דְּכִינּוּ.

שְׁהִפִּישָׁה בְּמַקְל וְדַעְתּוֹ הִי' לְגִזְזָלָהּ קָמָה בְּרִשׁוּתוֹ לַעֲנִין שְׁמִירַת גְּזָזָהּ וְכִדְמַסִּיק הִרְשָׁב־א וְכִתֵּב וְאוֹמְרָא בְּשִׁהִפִּישָׁה דְּכִינּוּ שְׁהִפִּישָׁה לְגִזְזָלָהּ קִנְיָאָה וְהָרִי הוּא בְּרִשׁוּתוֹ לְשְׁמִירַת גְּזָזָהּ.

וְכִמוֹ דָּאָדָם חֲיִיב לְשְׁמֹר בְּהֶמְתּוּ מִהֲזִיק שֶׁן הָכִי נִמִּי מִי שְׁמִכְנוּן לְגִזְזָלָהּ וְהִפִּישָׁה בְּמַקְל דְּחֲשִׁיב מְשִׁיכָה קִנְיָאָה לַעֲנִין גְּזָזָהּ וְהָרִי הִיא בְּרִשׁוּתוֹ לַעֲנִין שְׁמִירַת גְּזָזָהּ. וְא"כ וּדְאִי דְּלֹא עֲדִיף מִשְׁאָר שֶׁן דְּפְטוּר בְּרִשׁוּת הֶרֶבִים וְהֶרֶם"א לֹא רָאָה דְּבִרִי הִרְשָׁב־א בְּחִידוּשָׁיו רַק מֵה שְׁהוּבִיא הַבֵּית יוֹסֵף.

וְהַבֵּית יוֹסֵף לֹא הִבִּיא כָּל דְּבִרִי הִרְשָׁב־א. לְזֹאת הַבֵּין הֶרֶם"א דָּאִף בְּהִפִּישָׁה בְּמַקְל חֲיִיב בְּרִשׁוּת הֶרֶבִים.

מִיָּהוּ אִיכָּא לְדַחֲוִי גַם בְּכִנּוּנָת הֶרֶם"א שְׁדוּוּקָא בְּהֶעֱמִיד בְּיָדִיו עַל הַקְּמָה חֲיִיב בְּרִשׁוּת הֶרֶבִים אֲבָל לֹא בְּהִפִּישָׁה בְּמַקְל. אֲבָל פְּשִׁטוֹת לְשׁוֹנוֹ וּלְשׁוֹן הֶרֶב הַמְּגִיד לֹא מִשְׁמַע הָכִי.

וְצ"ע דְּבִרִי הֶרֶם"א שְׁכָּל הַמְּעִינִין הֵיטִיב בְּדְבִרִי הִרְשָׁב־א יִרְאֶה לְהַדְיָא שְׁכִנּוּנָתוֹ כְּמוֹ שְׁכִתְבָּנוּ: מִיָּהוּ עַל מֵה שְׁכִתְבָּנוּ בְּפִי דְּבִרִי הֶרֶם"א שְׁמָה שְׁהִבְהֶמָה חוֹרָשֶׁת בְּכִחָהּ נִחְשָׁב כְּמוֹ אִשׁ וְאִשׁוֹ מְשׁוּם חֲצִיו וְהָהּ כְּמוֹ שְׁהָאָדָם עוֹשֶׂה בְּכַחוֹ.

תִּקְנָה דָּא"כ לְמַד"א אִשׁוֹ מְשׁוּם מְמוֹנֹו יְהֵא פְטוּר מִסְקִילָה אִם יִחְרֹשׁ בְּבִהֶמָה וּמִשְׁנָה מְפֹרָשֶׁת בְּמַכּוֹת (דָּף כ"א) דְּהַחֲוֹרֶשׁ בְּבִהֶמָה בִּי"ט חֲיִיב וְיֵשׁ לֹאמַר דְּלַמַּד"א אִשׁוֹ מְשׁוּם

ממונו יעמיד המשנה דמכות כר' יהודה במסכתא שבת (צ"ג) דס"ל דזה אינו יכול וזה אינו יכול חייבין שניהם והמשנה מייירי דהבהמה לא היתה מושכת בכת גדול.

רק בכת קטן. אשר בלא עוזר האדם בדחיקת המחרשה לצד הבהמה.

לא היתה יכולה לחרוש. דהתוס' בשבת (צ"ג ה"ל) פתבו וזה לשונם ונראה לר"י דהאי אינו יכול אפילו בעל פת הרבה.

אלא שהוא נושא את הקורה בכי האי גוונא שאלמלא אחר לא הי' יכול לנשאה לבדו כו' עכ"ל. וא"כ אף נימא דהאדם בלא הבהמה לא הי' יכול לחרוש.

הא הנה זה אינו יכול וזה אינו יכול וחיוב אליבא דר' יהודה והיכי דהנה שניהם אנשים הנה חייב כל אחד ואחד סקילה במזיד וסטאת בשוגג. וא"כ הוא הדין דחייב הכא האדם סקילה בשבת ומלקות ביו"ט.

דמה לי שני אנשים ומה לי אדם ובהמה כיון דבזה אינו יכול וזה אינו יכול שניהם חייבים. אף שכל אחד לא עשה רק חצי מלאכה.

עשאו התורה כאלו עשה כל אחד מלאכה שלמה. כיון שהאחד לא הנה לעשות בלא חבירו וחיוב כל אחד ואחד סקילה או סטאת וא"כ ה"נ אף שהאדם עשה רק חצי מלאכה.

כיון שהבהמה לא היתה יכול לעשות בלא האדם הנה כאלו עשה האדם כל המלאכה בשלמות וחיוב סקילה בשבת ומלקות ביו"ט ואין לומר דזה דוחק לאוקמי המשנה דמכות באופן אחד היינו באופן שהבהמה לא היתה יכולה לחרוש בלא דחיקת האדם את המחרשה.

דזה אינו דשם במשנה רוצה לאשכוחי המשנה שפחרישה אחת יעבור שמונה לאוין. כדקתני במשנה יש חורש תלם אחד וחיוב עליו שמונה לאוין.

וא"כ אף דלאו דחורש ביו"ט לא מצי לאשכוחי רק בגוונא חדא קתני להוסיף בלאוין דכיון שפוננת המשנה להוסיף בלאוין קתני אף דלא מצי לאשכוחי רק בגוונא חדא: והנה איה שיהי' אם כנים אנחנו בפירש דברי הרמב"ן.

אמנם זה נדאי דסברת האבן העוזר במחלוקות בין הראשונים היא שנויה ובהעמדת עליוקה הנה רק ספק מלאכה מדאורייתא. ובה הנני ידידו ואוהבו באמת המברכו בהצלחת אנשר רוחני וגופני בברכת אליעזר גארדאן החופ"ק טעלז.

ו' ג' טבת שנת ששו"ן